

รายงานทางวิชาการ

ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกฎหมาย
ของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จัดทำโดย กลุ่มสิงโต

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 5

รายงานทางวิชาการ

ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกฎหมาย ของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.พงศ์สัณห์ ศรีสมทรัพย์

จัดทำโดยกลุ่ม สิงโต

1. นายโกมล พรหมเพ็ง	6. นายเฉลิมชัย ปาปะทา
2. นายวรวิทย์ ไวยวุฒิ	7. นายเสริมศักดิ์ สีสันต์
3. นางสาวณัฏชา วรวัฒนเมธีกุล	8. นางสาววราภรณ์ ทรงเจริญ
4. นายสุเมธ ศิลปะนระจุ	9. นายนพพล คັນธวัช
5. พลตำรวจตรีชนะชัย ลิ้มประเสริฐ	10. นายสิระ เจนจาอะ

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 5
สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม
ประจำปี 2557

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาเรื่องปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้วยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ และผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงจากกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางที่ปฏิบัติงานสอบสวนคดีอาญาเฉพาะ และสถานีตำรวจนครบาลทุ่งสองห้องกับสถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรีที่ปฏิบัติงานสอบสวนคดีอาญาทั่วไป เนื่องจากข้อจำกัดของระยะเวลา

ผลการศึกษาปรากฏว่า ปัจจุบันพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติงานคดีอาญาเฉพาะหรือปฏิบัติงานคดีอาญาทั่วไปยังคงประสบปัญหาอุปสรรคจากการปฏิบัติงานในด้านกฎหมายและระเบียบที่กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้อย่างหลากหลายมากมาย อีกทั้งมีระเบียบ ข้อบังคับ แนวทาง ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่กำหนดขั้นตอนและวิธีการทำงานที่เคร่งครัด ปัญหาด้านระบบงานที่ต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานภายในและภายนอกที่ยังไม่ได้รับความร่วมมือ การมีขั้นตอนงานธุรการและงานเอกสารที่ยุ่งยาก ซ้ำซ้อน ตลอดจนการกำหนดระยะเวลาในการสอบสวน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของสำนวน และปัญหาด้านการบริหารงานบุคคลของตำแหน่งพนักงานสอบสวนทั้งในด้านการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะการปฏิบัติงาน ความก้าวหน้า สวัสดิการ และค่าตอบแทน ยังไม่สนใจเท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับภาระงานที่หนักและกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนกับค่าตอบแทนที่บุคลากรอื่นในกระบวนการยุติธรรมด้วยกัน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหามาตรฐานในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนรวมถึงการใส่ใจและรักษาพนักงานสอบสวนที่ดีมีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานสอบสวน เพื่อเสริมสร้างและสนับสนุนให้ต้นธารในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีประสิทธิภาพทั้งในด้านความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านกฎหมายและระเบียบ ด้านระบบงาน และการบริหารงานบุคคลสำหรับตำแหน่งพนักงานสอบสวนอย่างจริงจังต่อเนื่องเป็นอันดับแรกในการแก้ปัญหาระยะสั้น ส่วนการแก้ไขปัญหาระยะยาวซึ่งเป็นระดับนโยบาย โดยการพัฒนาความเชี่ยวชาญ ความเป็นวิชาชีพเฉพาะด้านงานสอบสวนที่เป็นมาตรฐานเหมือนกันทั่วประเทศ การวางระบบการปกครองบังคับบัญชาที่มีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงทั้งทางด้านการบริหารงานบุคคลและการปฏิบัติงานก็จำเป็นจะต้องผลักดันให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม เพื่อให้พนักงานสอบสวนในฐานะผู้บังคับใช้กฎหมายอย่างกว้างขวาง และทำงานใกล้ชิดกับประชาชนสามารถอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม เพื่อสร้าง “สังคมนิติธรรม” ให้เกิดขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่องปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาของ รศ. พงศ์สิทธิ์ ศรีสมทรัพย์ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยกลุ่มสิ่งโต ยธส. ๕ คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิได้แก่ ดร.พัฑ ลวางกูร รศ.อนงค์ทิพย์ เอกแสงศรี รศ.ดร. ปิยะนุช เงินคล้าย และรศ.ดร.สุมาลี วงศ์วิฑิต ที่สละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่งในการให้คำปรึกษา ชี้แนะองค์ความรู้และข้อมูลทางวิชาการด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง คณะผู้จัดทำขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านที่ได้สละเวลาในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา รวมทั้งท่านผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม นางศิวากร คุรัตน์เวช และเจ้าหน้าที่สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่อำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นองค์ความรู้แก่กระบวนการยุติธรรมไทย

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร

กิตติกรรมประกาศ..... ก

สารบัญ..... ข

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... ๑

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา..... ๒

๑.๓ ขอบเขตการศึกษา..... ๓

๑.๔ นิยามคำศัพท์..... ๓

๑.๕ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา..... ๕

บทที่ ๒ ทบทวนวรรณกรรม

๒.๑ ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง..... ๖

๒.๑.๑ ทฤษฎีการสอบสวนคดีอาญา..... ๖

๒.๑.๒ ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายของตำรวจ..... ๘

๒.๑.๓ ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม..... ๘

๒.๑.๔ ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม..... ๙

๒.๑.๕ หลักการสอบสวน..... ๑๐

๒.๑.๖ อำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ..... ๑๑

๒.๑.๗ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล..... ๑๕

๒.๑.๘ แนวคิดการกำหนดตำแหน่งพนักงานสอบสวน..... ๑๗

๒.๑.๙ ระบบงานสืบสวนสอบสวน..... ๒๐

๒.๑.๑๐ อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน.....๒๘

๒.๒ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....๓๐

บทที่ ๓ ระเบียบวิธีการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการศึกษาวิจัย.....๓๕

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....๓๕

๓.๓ ประเด็นที่ศึกษา.....๓๕

๓.๔ การสร้างเครื่องมือวัด.....๓๖

บทที่ ๔ ผลการศึกษา

๔.๑ ผลการศึกษา.....๓๗

๔.๒ อภิปรายผล.....๔๑

บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการศึกษาวิจัย.....๔๗

๕.๒ ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ.....๔๘

๕.๓ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....๕๑

บรรณานุกรม.....๕๓

ภาคผนวก

ก. คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ ๔๑๙/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖

ประวัติผู้จัดทำรายงาน

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๕๐) ที่เพิ่งถูกยกเลิกไปโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้บัญญัติถึงสิทธิของบุคคลที่พึงจะได้รับจากกระบวนการยุติธรรม และการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่บุคคลพึงได้รับการปฏิบัติ ตามกฎหมาย อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ซึ่งหมายถึงกระบวนการสอบสวนที่ถูกบัญญัติไว้ใน มาตรา ๔๐ (๗) ว่าในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็น ธรรม ดังนั้น การสอบสวนจึงมีความสำคัญยิ่ง และเป็นหัวใจในการดำรงไว้ซึ่งสิทธิของบุคคลที่จะได้รับจาก กระบวนการยุติธรรม การสอบสวนคดีอาญาจึงเป็นกลไกสำคัญในกระบวนการยุติธรรมที่รัฐออกแบบขึ้น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและความผาสุกของสังคม และบรรดาอารยประเทศทั้งหลายก็ ล้วนมีกระบวนการสอบสวนที่เป็นแบบอย่างของตน ตามแต่ระบบกฎหมายของแต่ละประเทศบังคับใช้ แต่ การสอบสวนคดีอาญาเกือบทุกประเทศ มักอยู่ในความรับผิดชอบของตำรวจ เนื่องจากตำรวจเป็น หน่วยงานที่มีอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยให้กับสังคม และได้กำหนดให้มีตำแหน่งพนักงาน สอบสวนปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีอาญาและถือได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลลำดับแรกในการอำนวยความยุติธรรม ทางอาญา ที่เข้าไปดำเนินการเกี่ยวกับคดี ตั้งแต่ขั้นตอนของการร้องทุกข์ คำกล่าวโทษในความผิดที่เกิดขึ้น หลังจากนั้นก็จะดำเนินการบันทึกปากคำผู้เสียหายและพยาน บันทึกปากคำผู้ต้องหาและรวบรวม พยานหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถกระทำได้ ได้แก่ พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ ส่งต่อให้กับอัยการ และ ศาลพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป ซึ่งการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่เป็นขั้นตอนที่สำคัญของการดำเนิน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อจะได้รู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของ ผู้ต้องหา ซึ่งเป็นอำนาจโดยทั่วไป ส่วนอำนาจเฉพาะเป็นการบังคับใช้กฎหมายอันอาจจะกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนหลายประการ เช่น การจับ การค้นตัวบุคคล การค้นเคหะสถาน การคุมขัง และการปล่อยชั่วคราว ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดแนวทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนเพื่อให้ การอำนวยความยุติธรรมเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม มีประสิทธิภาพ รัดกุม เป็นหลักประกันการ คุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และ นโยบายการรักษาความสงบเรียบร้อยของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยยึดหลักความศักดิ์สิทธิ์ของ กฎหมาย และให้ความสำคัญกับการป้องกันควบคุมการปราบปรามอาชญากรรม เพื่อให้การสอบสวน คดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นต้นสามารถพิสูจน์ให้เป็นความผิด หรือ ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และเป็นหลักฐานเบื้องต้นในการพิจารณาชั้นพนักงานอัยการและชั้นศาลได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับปัจจุบันสถิติคดีและปัญหาอาชญากรรมที่มีมากขึ้น แต่จำนวนพนักงาน

สอบสวมนั้นไม่สมดุลกับปริมาณงานคดี ทำให้พนักงานสอบสวนต้องแบกภาระงานสอบสวนซึ่งเป็นงานหนักและเป็นงานที่ต้องใช้ความรับผิดชอบสูง และเนื่องด้วยลักษณะสำคัญของงานสอบสวนที่จะแบ่งงานกันรับผิดชอบกันโดยเด็ดขาด พนักงานสอบสวนคนใดทำการสอบสวนคดีใด จะต้องรับผิดชอบคดีนั้นจนเสร็จสิ้น ด้วยเหตุนี้ทำให้พนักงานสอบสวนทำงานอย่างหนัก และเมื่อมีสำนวนงานสอบสวนอยู่ในความรับผิดชอบจำนวนมาก ส่งผลให้สำนวนการสอบสวนไม่ดีพอต่อการสั่งฟ้อง อีกทั้งด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่ได้กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนไว้อย่างเคร่งครัด ยากแก่การปฏิบัติให้ครบถ้วนถูกต้อง และมีความเสี่ยงต่อการถูกตั้งกรรมการสอบสวนทางวินัยและถูกดำเนินคดีอาญา ทำให้พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่เกิดความเบื่อหน่ายงานสอบสวนและเกิดความท้อแท้ใจ พยายามที่จะหลีกเลี่ยงสายงานสอบสวนในโอกาสแรกที่สามารถกระทำได้ หรือการขอย้ายเปลี่ยนไปในสายงานอื่น ส่งผลให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติประสบกับปัญหาขาดแคลนพนักงานสอบสวนที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญด้านงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้หาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยวิธีการจูงใจให้พนักงานสอบสวนมีขวัญและกำลังใจมากขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวของพนักงานสอบสวน โดยกำหนดตำแหน่งพนักงานสอบสวนให้เป็นตำแหน่งควบที่สามารถปรับลดตำแหน่งได้ในตัวและเป็นมาตรการจูงใจข้าราชการตำรวจระดับปฏิบัติการให้ปฏิบัติหน้าที่ในสายงานสอบสวน ประกอบกับงานสอบสวนเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญเฉพาะทางเป็นพิเศษ

อย่างไรก็ตาม ปัญหาในการอำนวยความสะดวกทางอาญา ก็ยังมีปัญหาข้อขัดข้องหลายประการทั้งปัญหาด้านกฎหมาย และปัญหาด้านอื่น ๆ ที่ทำให้การสอบสวนไม่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้การสอบสวนไม่ถูกต้อง ล่าช้า และไม่เป็นธรรม ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาด้านกฎหมายได้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่คลาดเคลื่อนของพนักงานสอบสวน การสอบสวนได้เองโดยลำพังของพนักงานสอบสวนเป็นเหตุให้ขาดการตรวจสอบและถ่วงดุลจากองค์กรอื่น การขาดการมีส่วนร่วม และการตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนจากภาคประชาชน ปัญหาการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่ครบถ้วน สมบูรณ์ รวมถึงปัญหาการบริหารองค์กรและสิทธิประโยชน์ ค่าตอบแทน พนักงานสอบสวนที่ไม่เหมาะสมกับภาระงาน ปัญหาด้านกำลังพล รวมถึงปัญหาความเจริญก้าวหน้าในอาชีพราชการของพนักงานสอบสวน

คณะผู้ศึกษาวิจัยได้เล็งเห็น ถึงปัญหาดังกล่าวของการสอบสวนโดยพิจารณาในกรอบการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวน ในภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการอำนวยความสะดวกทางอาญา จึงได้ทำการศึกษาวิจัยปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้พนักงานสอบสวนได้ทำหน้าที่การอำนวยความสะดวกทางอาญาที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวน ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๒. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาลุทธิในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๑.๓ ขอบเขตการศึกษา

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑.๓.๑.๑ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาลุทธิในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ใน ๓ ด้านหลัก ดังนี้

- ๑) ด้านกฎหมายและระเบียบ
- ๒) ด้านระบบงาน
- ๓) ด้านระบบการบริหารงานบุคคล

๑.๓.๑.๒ เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาลุทธิในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ใน ๓ ด้านหลักดังกล่าว

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านระยะเวลา

- ๑.๓.๒.๑ เก็บข้อมูลเอกสารในช่วง มีนาคม – สิงหาคม ๒๕๕๗
- ๑.๓.๒.๒ เก็บข้อมูลบุคคลในช่วง กรกฎาคม – สิงหาคม ๒๕๕๗

๑.๔ นิยามศัพท์

๑.๔.๑ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นองค์กรบังคับใช้กฎหมายหลักของรัฐ มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอย่างกว้างขวางทั้งกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา และมีฐานะเป็นนิติบุคคลอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) รักษาความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ

(๒) ดูแลควบคุมและกำกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจซึ่งปฏิบัติการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(๓) ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา

(๔) รักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชนและความมั่นคงของราชอาณาจักร

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(๖) ช่วยเหลือการพัฒนาประเทศตามที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย

(๗) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ตาม (๑)(๒)(๓)(๔) หรือ (๕) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดความผิดทางอาญาขึ้นสำหรับการกระทำใดเป็นการเฉพาะ และตกอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจหรือ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติตาม (๓) (๔) หรือ (๕) จะตราพระราชกฤษฎีกาโอนอำนาจหน้าที่ตาม (๓) (๔) หรือ (๕) เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดทางอาญาดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วนให้เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นใดก็ได้ ในกรณีเช่นนั้น ให้ข้าราชการตำรวจและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ้นจากอำนาจหน้าที่ดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วน และให้ถือว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว

(ที่มา : มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗)

๑.๔.๒ ข้าราชการตำรวจ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และให้หมายความรวมถึงข้าราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติแต่งตั้งหรือสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการตำรวจโดยได้รับเงินเดือนส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐด้วย (ที่มา : มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗)

๑.๔.๓ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพศติ เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม (ที่มา : ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๒ (๑๖))

๑.๔.๔ พนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน (ที่มา : ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๒(๖))

๑.๔.๕ หัวหน้างานสอบสวน หมายถึง พนักงานสอบสวนที่มีระดับตำแหน่งและอาวุโสสูงสุดซึ่งได้รับคำสั่งมอบหมายจากหัวหน้าหน่วย หรือหัวหน้าหน่วยงานตามระเบียบ ก.ตร. ว่าด้วยการกำหนดจำนวนในการแต่งตั้งและอำนาจหน้าที่ในการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน พ.ศ. ๒๕๕๕ (ที่มา : คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ๕๓๘/๒๕๕๕ เรื่อง การปฏิบัติและอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน และผู้ปฏิบัติงานสอบสวน ข้อ ๔)

๑.๔.๖ การสืบสวน หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติได้ตามอำนาจหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด (ที่มา : ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๒(๑๐))

๑.๔.๗ การสอบสวน หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ (ที่มา : ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๒ (๑๑))

๑.๔.๘ ระบบงานสอบสวน หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในการสอบสวน เพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ รวมทั้งการสืบสวนหาข้อเท็จจริงเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิดและเพื่อพิสูจน์ความผิดด้วย

๑.๔.๙ สถานีตำรวจ หมายถึง หน่วยงานของสถานีตำรวจแห่งชาติในการปฏิบัติงานในด้านป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและให้บริการประชาชน ซึ่งอยู่ใต้กองบัญชาการตำรวจนครบาล กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๑ – ภาค ๙ และศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้

๑.๔.๑๐ การปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวน หมายถึง การทำงานตามบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนตามที่กฎหมายกำหนดในการรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะได้รู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ซึ่งเป็นอำนาจโดยทั่วไป ส่วนอำนาจเฉพาะเป็นการบังคับใช้กฎหมายอันอาจจะกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหลายประการ เช่น การจับ การค้นตัวบุคคล การค้นเคหะสถาน การคุมขัง และการปล่อยชั่วคราว ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดแนวทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนเพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม มีประสิทธิภาพ รัดกุม เป็นหลักประกันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และนโยบายการรักษาความสงบเรียบร้อยของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยยึดหลักความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย และให้ความสำคัญกับการป้องกันควบคุมไปกับการปราบปรามอาชญากรรม เพื่อให้การสอบสวนคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นต้นสามารถพิสูจน์ให้เป็นความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และเป็นหลักฐานเบื้องต้นในการพิจารณาชั้นพนักงานอัยการและชั้นศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๕ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

๑.๕.๑ ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๑.๕.๒ ได้แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

บทที่ ๒

ทบทวนวรรณกรรม

๒.๑ ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ ทฤษฎีการสอบสวนคดีอาญา (Inquiry Theory)

ทฤษฎีการสอบสวน หมายถึง การนำหลักค้นหาความจริงและหลักเหตุผลมาใช้เป็นหลักแนวคิดในการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่เป็นความจริงและถูกต้องอันจะทำให้เกิดความยุติธรรม ตามความเป็นจริงได้อย่างแน่แท้

องค์ประกอบของทฤษฎีการสอบสวนมี ๒ ส่วน ดังนี้

๒.๑.๑.๑ หลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding)

หมายถึง การค้นหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานของคดีเพื่อให้ได้ข้อยุติตามความเป็นจริงซึ่งไม่ว่าข้อเท็จจริงหรือหลักฐานนั้น จะเป็นผลดี หรือ ผลร้ายของผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหาก็ตาม พนักงานสอบสวนต้องนำเข้ามาในคดี เพื่อพิสูจน์ความจริงให้ได้ แบ่งออกได้ ๖ กรณีคือ

- การฟังความทุกฝ่าย
- การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุให้ละเอียด
- การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์
- การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ
- การจัดให้พยานหรือผู้เสียหายทำการชี้ตัวผู้ต้องหาในทันที
- การใช้วิธีการสืบสวนก่อนการกระทำความผิดเกิดขึ้น

๒.๑.๑.๒ หลักเหตุผล (Principle of Rationality)

หมายถึง ความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันของพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยยึดถึงเหตุผลและความเชื่อมโยงสอดคล้องต้องกันของพยานนั้น ๆ ด้วยว่าจะเป็นพยานหลักฐานที่มีมูลความจริง และสามารถรับฟังได้อย่างแน่นอน

หลักเหตุผลนั้นต้องนำมาเป็นหลักในการวิเคราะห์ถึงความเป็นเหตุเป็นผลของพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาว่า สามารถค้นหาความจริงได้ โดยแม้พยานทุกปากจะยืนยันสอดคล้องต้องกัน ก็ตามแต่ถ้าขัดกันต่อเหตุผลอยู่ตัว กรณีเช่นนี้ก็ย่อมไม่อาจรับฟังได้ หลักเหตุผล แบ่งออกได้เป็น ๓ กรณีดังต่อไปนี้

- เหตุผลธรรมดา (Normal Rationality)
- เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Rationality)
- เหตุผลทางจิตวิทยา (Psychological Rationality)

ดังนั้น บทบาทของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องกระทำด้วยความบริสุทธิ์และยุติธรรม คือ

๑. พยานหลักฐานที่ได้มาด้วยความชอบธรรมและโดยชอบด้วยกฎหมาย
๒. ต้องคำนึงว่าพยานหลักฐานทุกชนิดที่ได้ทำการรวบรวมมานั้น มีความสำคัญเท่ากันหมดจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งเสียมิได้เลย ถ้าเป็นพยานหลักฐานที่ทำการรวบรวมได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นพยานวัตถุพยานแวดล้อมกรณี หรือพยานบอกเล่าก็ตาม
๓. ยึดหลักปฏิบัติในการค้นหาความจริงของคดี และใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานทั้งสองฝ่ายด้วยความเป็นธรรม
๔. ต้องพิจารณาถึงหลักเหตุผลของการได้มาซึ่งพยานหลักฐานต่าง ๆ นั้นว่ามีความสอดคล้องต้องกันกับพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่ได้มาด้วยหรือไม่เพียงใดเพื่อจะได้ทำการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนให้มีความถูกต้องแท้จริงของคดีเป็นอย่างดีที่สุด
๕. พนักงานสอบสวนจะต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายดังกล่าวด้วยความเป็นกลางโดยไม่มีอคติใด ๆ

โดยหลักแล้วพนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่มีคุณค่าต่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีและมีน้ำหนักน่าเชื่อถือต่อการพิจารณาชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลให้มากที่สุด แต่หากพยานที่ดีที่สุด (Best Evidence) นั้นหาไม่ได้ก็ย่อมจะแสวงหาพยานหลักฐานชั้นรองที่มีน้ำหนักและเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่จะชี้ให้เห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือบริสุทธิ์นำมารวบรวมไว้ในสำนวนได้ โดยถ้าพนักงานสอบสวนระลึกเสมอว่าพยานที่ดีที่สุดคือพยานที่ได้มาจากการสอบสวนโดยชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวแล้ว ถ้าสอบสวนรวบรวมได้มากเท่าไรก็ยิ่งดีเพื่อผลในการพิจารณาชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งหมดที่มีอยู่ประกอบเหตุผลเข้าด้วยกัน อันจะทำให้เป็นที่แน่ใจว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือบริสุทธิ์ และจะเห็นได้ว่าไม่มีบทบัญญัติกฎหมายห้ามมิให้ศาลรับฟังคำให้การชั้นสอบสวน เป็นข้อประกอบการพิจารณาของศาลแต่อย่างใด และหากพยานหลักฐานชั้นสอบสวนมีน้ำหนักศาลก็จะรับฟังยิ่งกว่าคำเบิกความในชั้นพิจารณาของศาลเสียอีกและก็จะเป็นการพิสูจน์ยืนยันความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้เป็นอย่างดี (จักรพงษ์ วิวัฒนวานิช, ๒๕๕๐, หน้า ๑ – ๒๕๗)

จากผลงานการศึกษาวิจัยของสิทธิพงษ์ ศรีเลอจันทร์ ได้ศึกษาเรื่องการสอบสวนที่ถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๕๐) ได้สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการสอบสวนที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โดยแบ่งได้เป็น

๑. กรณีสอบสวนที่ถูกต้อง
๒. กรณีสอบสวนที่รวดเร็ว
๓. กรณีการสอบสวนที่เป็นธรรม

สำหรับปัญหาข้อขัดข้องหลายประการที่ทำให้การสอบสวนไม่ถูกต้องรวดเร็ว และเป็นธรรมเท่าที่ควรโดยปัญหาที่ทำให้การสอบสวนไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ อาจแบ่งได้เป็นปัญหาด้านกฎหมายคือ ปัญหาข้อขัดข้องที่เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ และปัญหาด้านอื่น ๆ คือปัญหาข้อขัดข้องที่ไม่เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ

๑. กรณีการสอบสวนที่ไม่ถูกต้อง
๒. กรณีการสอบสวนที่ล่าช้า
๓. กรณีการสอบสวนที่ไม่เป็นธรรม

๒.๑.๒ ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายของตำรวจ

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าภาระหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมคือการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเสมอภาค ซึ่งจะนำไปสู่การควบคุมการกระทำความผิดในสังคมได้ตามความมุ่งหมาย สำหรับลักษณะที่สำคัญเกี่ยวกับปรัชญาการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมสังคมมีอยู่สามประการ

๑. รัฐเป็นผู้ใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมความประพฤติและคุ้มครองพิทักษ์ผลประโยชน์ของสมาชิกในสังคมตามหลักกฎหมายมหาชนในฐานะที่รัฐมีอำนาจเหนือราษฎรมิได้รวมถึงกฎหมายเอกชนอันเป็นกฎหมายว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างราษฎรในฐานะเท่าเทียมกัน

๒. รัฐเป็นผู้ได้รับอาณัติมอบหมาย (Mandate) จัดสรรเจ้าหน้าที่ที่ควบคุมรับผิดชอบการปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความผาสุกของชุมชนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัด

๓. การบังคับใช้กฎหมายจะต้องบังคับใช้แก่สมาชิกในสังคมโดยเสมอภาคภายใต้หลักนิติธรรม (Rule of Law) ปราศจากความลำเอียงหรือรังเกียจเด็ดขาดโดยสิ้นเชิง

หลักเกณฑ์ทั้งสามประการดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นอย่างแจ่มชัดว่า กฎหมายเป็นเครื่องมือควบคุมการกระทำความผิดในสังคมที่สำคัญอย่างยิ่งแต่ความสงบสุขและความปลอดภัยในสังคมจะเกิดขึ้นได้ก็โดยประชาชนแต่ละคนในสังคมต้องเคารพกฎหมายบ้านเมืองด้วยและเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ต้องดำเนินการกับผู้กระทำความผิดอย่างเที่ยงตรงและเที่ยงธรรม นอกจากนั้นก็ยังต้องกำหนดมาตรการป้องกันทางสังคมโดยเด็ดขาดและยุติธรรม เพื่อรักษาไว้ซึ่งหลักการ Rule of Law ที่สอดคล้องกับครรลองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในลักษณะประสานประโยชน์ระหว่างกฎหมายและความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความเป็นธรรมในสังคม (Law Order and Justice) และเพื่อให้การบริหารงานยุติธรรมเป็นไปตามความมุ่งหมายของการบังคับใช้กฎหมายในอันที่จะควบคุมการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในสังคม นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษและป้องกันภัยอันตรายที่เกิดขึ้นแก่สมาชิกในสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

ในทางทฤษฎีรูปแบบที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป จะเป็นรูปแบบตามแนวความคิดของ Professor Herbert Packer ได้แก่ ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม (Due Process) และทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control)

๒.๑.๓ ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม (Due Process)

ทฤษฎีนี้จะเน้นหนักในด้านการคุ้มครองสิทธิบางประการของบุคคลหรืออาจกล่าวได้ว่าการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาโดยใช้ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมนั้น รูปแบบของการดำเนินคดีจะอยู่ในลักษณะที่ยึดถือกฎหมายเป็นสำคัญ และมุ่งเน้นถึงหลักกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล บุคคลใดจะถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด บุคคลนั้นจะต้องถูกตัดสินโดยศาลและวิธีการในการดำเนินคดีจะต้องเป็นไปอย่างถูกต้อง บริสุทธิ์ ยุติธรรม ไม่มีอคติหรือไมใช่อำนาจไปในทางมิชอบ บุคคลที่ยังเป็นผู้บริสุทธิ์จะได้รับความคุ้มครอง แต่บุคคลที่กระทำความผิดก็ย่อมต้องได้รับการลงโทษ หัวใจสำคัญของทฤษฎีนี้ก็คือ ในการพิสูจน์ความผิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่งบุคคลนั้นจะถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่

เสมอ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดจริงสำหรับวิธีการหรือรูปแบบในการตรวจสอบก็ย่อมต้องเป็นไปด้วยความถูกต้อง เป็นธรรม

ในส่วนการดำเนินคดีตามแนวความคิดของทฤษฎีนี้ ผู้ต้องหาจะไม่ถูกส่งผ่านไปตามขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างสะดวก โดยมากจะมีอุปสรรคเข้ามาขัดขวาง เนื่องจากทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมนี้ให้ความสำคัญในเรื่องหลักนิติธรรม (Rule of law) มากกว่าการควบคุมอาชญากรรม เนื่องจากการไม่เชื่อว่าการควบคุมอาชญากรรมจะมีประสิทธิภาพป้องกันหรือปราบปรามมิให้เกิดอาชญากรรมได้ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงของเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมเห็นว่าขั้นตอนในการแสวงหาข้อเท็จจริงโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ อาจเกิดจากการแสวงหาข้อเท็จจริงโดยไม่ชอบก็ได้ เช่นอาจเกิดจากวิธีการล่อให้ซื้อ หรือการสร้างพยานหลักฐานใหม่ ๆ ขึ้นมา ทำให้ข้อเท็จจริงที่ได้มาโดยมิชอบนั้นไม่สามารถนำมาใช้ได้ ดังนั้นจากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นชัดเจนว่าทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นอย่างมาก และศาลคือผู้ที่将使ความยุติธรรมได้ดีที่สุด สำหรับการดำเนินคดีก็ต้องดำเนินคดีให้เป็นไปด้วยความถูกต้อง ตามกระบวนการนิติธรรมและทฤษฎีนี้จะไม่ยอมรับวิธีการที่มีชอบกฎหมาย เช่น การล่อซื้อหรือการหลอกลวง ฯลฯ

ดังนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมนี้ยึดถือแนวทางที่จะให้ได้มาซึ่งความเป็นธรรม ควบคู่ไปกับวัตถุประสงค์ในเรื่องของการควบคุมอาชญากรรมและหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของศาลก็คือ การที่จะก่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยคำนึงถึงวิธีการรูปแบบ ในการแสวงหาพยานหลักฐาน สืบสวน สอบสวนของพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ ฯลฯ โดยหลักแล้วบุคคลจะไม่ถูกพิจารณาหรือลงโทษเพียงเพราะว่ามีกล่าวหาหรือเพียงเพราะมีหลักฐานว่าเขาได้กระทำความผิดนั้น แต่จะต้องผ่านการพิจารณา พิสูจน์ พิเคราะห์อย่างละเอียดถี่ถ้วน ทั้งในแง่ความถูกต้องและการคุ้มครองสิทธิของบุคคล ศาลจะต้องทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางที่ตรวจสอบวินิจฉัยข้อเท็จจริง และศาลจะไม่ยอมรับการได้มาซึ่งพยานหลักฐานโดยวิธีการที่มีชอบด้วยกฎหมายและอาจจะพิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องหาไปได้

๒.๑.๔ ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control)

หน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็คือ การควบคุมและปราบปรามอาชญากรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งความสงบสุข เป็นระเบียบเรียบร้อยของคนในสังคม ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการมาตรการหรือหลักการ นโยบายที่แน่นอน มีประสิทธิภาพ โดยมีมุ่งควบคุม ปราบปรามและลงโทษอาชญากรรมที่กระทำความผิดอย่างจริงจังเนื่องจากการกระทำของเหล่าอาชญากรเหล่านั้นกระทบกระเทือนต่อ ความมั่นคง ความสงบสุขของประเทศชาติ อีกทั้งสิทธิเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริตถูกกระทบกระเทือน และถูกคุกคามจากภัยอาชญากรรม ดังนั้นถ้าหากกฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพียงพอที่จะใช้ในการปราบปรามอาชญากรรม ก็จะก่อให้เกิดความไม่น่าเชื่อถือของกฎหมาย ประชาชนโดยทั่วไปขาดความเกรงกลัว ผู้ที่เคารพปฏิบัติตามกฎหมายก็จะกลายเป็นผู้ที่จะต้องเสียเปรียบ ถูกฉ้อโกงสิทธิ เสรีภาพ ถูกรุกรานผลประโยชน์และล่อลวงละเมิดเกิดความไม่สงบและเรียบร้อยทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน

กระบวนการทางอาญาของรัฐจะต้องให้หลักประกันต่อสังคม และการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนั้น เราจะต้องปรับปรุงวัตถุประสงค์ดังกล่าว เราจะต้องปรับปรุงและเพิ่มพูนประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม เช่น การสืบสวน การดำเนินคดีอาญา การพิสูจน์ความผิดและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดซึ่งถูกศาลพิพากษาลงโทษและอย่างได้ผล กระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีสถิติการจับกุมผู้กระทำผิดและการพิพากษาผู้กระทำผิดสูง โดยการใช้ทรัพยากรอย่างจำกัดการดำเนินตามขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีความรวดเร็วและแน่นอน ขั้นตอนในกระบวนการทางอาญาจะต้องไม่มีแบบพิธีที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดี การค้นหาข้อเท็จจริงในคดีจะพยายามให้ยุติในขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมให้มากที่สุด ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการดำเนินงานตามขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม ควรจะอยู่ภายใต้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเป็นส่วนใหญ่ โดยความมุ่งหมายของรูปแบบนี้ก็คือ ขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมจะต้องรวดเร็ว สม่าเสมอ ไม่หยุดชะงัก มีประสิทธิภาพและต้องยอมรับว่า การค้นหาข้อเท็จจริงในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจและพนักงานอัยการเพียงพอที่จะเชื่อถือได้

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมนี้ มุ่งเน้นต่อการควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมที่เป็นสำคัญ โดยที่จะเน้นหนักต่อการปราบปรามอาชญากรรมอย่างต่อเนื่องและจริงจัง แต่สำหรับในส่วนของการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของบุคคล สำหรับทฤษฎีนี้แล้วจะพิจารณาในเรื่องดังกล่าวเป็นลำดับรองลงไป หรืออาจจะกล่าวเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจได้ว่าหากเราสามารถควบคุมและป้องกันอาชญากรรมได้ สังคมก็จะเกิดความสงบสุขเป็นระเบียบเรียบร้อยเมื่อสังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยก็เท่ากับเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลไปโดยปริยาย ดังนั้นโดยลักษณะรูปแบบและวิธีการดำเนินงานตามทฤษฎีนี้ ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมจะดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ไม่หยุดชะงักเป็นการโต้ตอบกับปัญหาอาชญากรรมอย่างเฉียบขาด มีการเปิดให้ใช้โอกาสในการพิจารณา หรือใช้ดุลยพินิจอย่างกว้างขวางรวมถึงการกลั่นกรองข้อมูล พยานหลักฐานในขั้นการปฏิบัติการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งหมายถึงการพิจารณาและการตัดสินใจว่าจะให้ปล่อยตัวผู้ต้องหา หรือลงโทษผู้กระทำผิด ก็จะกระทำโดยเร็วไม่มีกระบวนการต่างๆ มากมายขัดขวาง โดยทฤษฎีนี้เชื่อว่าตำรวจและอัยการ สามารถที่จะวินิจฉัยความถูกต้องในขั้นต้นได้อย่างที่ Herbert Packer ได้กล่าวยืนยันในเรื่องนี้ไว้ว่า “กระบวนการกลั่นกรองควรจะถูกดำเนินการโดยตำรวจ และอัยการ ซึ่งเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือว่าจะสามารถที่จะระบุตัวผู้กระทำความผิดได้อย่างแน่นอน”

๒.๑.๕ หลักการสอบสวน

การสอบสวนต้องดำเนินการตามอำนาจที่กฎหมายกำหนด ซึ่ง พล.ต.ต.แสวง วีระสวัสดิ์ กล่าวว่า แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ

๒.๑.๕.๑ ส่วนที่กล่าวถึงกระบวนการหรือวิธีการคือ การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งได้แก่ การรับคำร้องทุกข์ การสืบสวนหาข้อเท็จจริง และหลักฐาน เพื่อที่จะทราบรายละเอียดของความผิด การจับกุมผู้ต้องหา การควบคุมผู้ต้องหา ระหว่างสอบสวน การปล่อยชั่วคราว การค้นเพื่อพบสิ่งของที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐาน และการเรียกตัวพยานบุคคลมาสอบปากคำ แล้วจดคำให้การไว้ ทั้งหมดนี้อาจเรียกว่า เป็นกระบวนการรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ ของการสอบสวน เพื่อทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดที่กล่าวหา

๒.๑.๕.๒ ส่วนที่กล่าวถึงความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการสอบสวนกฎหมายบัญญัติไว้ว่า เพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ ซึ่งตามหลักสากลทั่วไปก็เช่นเดียวกัน ถือว่าการที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เป็นวัตถุประสงค์หลักของการสอบสวน การสอบสวนเป็นกระบวนการอันหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม (Criminal Justice System and Process) การที่จะฟ้องร้องบุคคลที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาได้นั้นต้องมีการรวบรวมหลักฐานพิสูจน์ความผิดเสียก่อน โดยจะต้องมีการใช้เทคนิคของการสอบสวนทำการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่กระจ่างชัดในการจะพิสูจน์ว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิด โดยจะต้องทำการพิสูจน์ทั้งในแง่ของกฎหมาย และแง่ของความเป็นจริง ความถูกต้องของพยานหลักฐานแห่งคดี ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ โอ.ดับบลิว วิลสัน ผู้เชี่ยวชาญงานตำรวจทั้งในด้านวิชาการและด้านปฏิบัติการของสหรัฐอเมริกาได้กล่าวไว้ต่อหนึ่ง ซึ่งเสนอโดย พล.ต.ต.แสวง อีระสวัสดิ์ (๒๕๒๕) ว่า

“ความก้าวหน้าในวิธีการต่าง ๆ ของการสอบสวนคดีอาญาได้เคียงคู่ไปกับความเจริญก้าวหน้าด้านอื่น ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว หลักการและเทคนิควิธีการต่าง ๆ ซึ่งได้รับการพัฒนาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ได้ถูกนำมาใช้ในการระบุชี้ตัวอาชญากร โดยการตรวจวิเคราะห์พยานวัตถุพยานซึ่งพบในสถานที่เกิดเหตุ พร้อมทั้งการใช้เทคนิคในการซักถามปากคำประกอบกับการใช้เครื่องจับเท็จ การวิจัยได้ดำเนินการต่อไปโดยใช้วิธีการในห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งวิธีการดังกล่าวไม่เพียงพอแต่จะใช้ในการระบุตัวอาชญากรเท่านั้น แต่ยังถูกนำไปใช้ในบริการของตำรวจในด้านช่วยเหลือประหยัดชีวิตได้อีกด้วย เครื่องมือที่ทันสมัย เช่น เครื่องสเป็คโตรกราฟและเครื่องเอกซเรย์ถูกนำมาใช้จนเป็นของธรรมดา การตรวจสอบสารพิษและการวิเคราะห์ทางเคมีก็เป็นสิ่งที่ปฏิบัติอยู่เสมอเป็นประจำ และความรู้ความชำนาญของผู้ที่มีความสามารถด้านพยาธิวิทยา และนักวิทยาศาสตร์ในสาขาอื่น ๆ ก็มีอยู่พร้อมที่จะช่วยในการจำลองหรือชี้สถานที่เกิดเหตุ และหาข้อมูลในทางสรีรวิทยา ซึ่งทำให้ห้องตรวจพิสูจน์หลักฐานของตำรวจมิได้มีสภาพอย่างที่เรียกกันว่า “ห้องทดสอบอาวุธปืน” เช่นที่เคยเป็นมาในอดีต...”

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การสอบสวนคดีอาญาจำต้องกระทำอย่างมีระบบ มีระเบียบแบบแผน ต้องยึดมั่นในหลักเกณฑ์ และมีการนำวิทยาการแผนใหม่เข้ามาช่วยในการตรวจพิสูจน์และรวบรวมพยานหลักฐาน มิใช่กระทำตามอำเภอใจ ดังที่มีปรัชญาเก่าแก่ของตำรวจที่ว่า “จับมันโยนเข้าคุกไป” (Throw'm in jail) เพราะในการปกครองระบอบประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นสิ่งที่มนุษย์หวงแหนที่สุด และจะต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายและยิ่งไปกว่านั้นความถูกต้องและความเป็นธรรมในสังคมจะต้องเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันค้ำจุนเอาไว้ ในกฎหมายไทยก็มีบทบัญญัติห้ามไว้ไม่ให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน

๒.๑.๖ อำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๒.๑.๖.๑ อำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

ตามมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ บัญญัติให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑) รักษาความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ

๒) ดูแล ควบคุม และกำกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ซึ่งปฏิบัติการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๓) ป้องกัน และปราบปรามการกระทำความผิดอาญา

๔) รักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชน และความมั่นคงของราชอาณาจักร

๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

๑) การรักษาความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ

๒) การบริหารโดยการควบคุม ดูแล และกำกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๓) การป้องกันการกระทำความผิดทางอาญา

๔) การสืบสวน สอบสวน ปราบปราม และจับกุมผู้กระทำความผิดอาญา

๕) การรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยของประชาชน

๖) การรักษาความมั่นคงของราชอาณาจักร

ภารกิจตามประมวลกฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญา

นอกจากอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติแล้ว สำนักงานตำรวจแห่งชาติยังมีอำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ วิธีการดำเนินการทั้งหลายตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน การชันสูตรพลิกศพ การออกหมายเรียก การค้น การออกหมายค้น การจับ การออกหมายจับ การควบคุม และการปล่อยชั่วคราว เพื่อทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ และนำตัวผู้กระทำความผิดตามกฎหมายในความผิดที่บัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา ส่งไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องต่อศาลให้ลงโทษจำเลยซึ่งมีความผิดดังกล่าว แบ่งออกได้ดังนี้

ลำดับ	ความผิด	มาตรา	จำนวน (ฉบับ)
๑	ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร	๑๐๗ - ๑๓๕	๒๙
๒	ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง	๑๓๖ - ๑๖๖	๓๑
๓	ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม	๑๖๗ - ๒๐๕	๓๘
๔	ความผิดเกี่ยวกับศาสนา	๒๐๖ - ๒๐๘	๓
๕	ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน	๒๐๙ - ๒๑๖	๘
๖	ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน	๒๑๗ - ๒๓๙	๒๓
๗	ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและแปลง	๒๔๐ - ๒๖๙	๓๐
๘	ความผิดเกี่ยวกับการค้า	๒๗๐ - ๒๗๕	๖

ลำดับ	ความผิด	มาตรา	จำนวน (ฉบับ)
๙	ความผิดเกี่ยวกับเพศ	๒๗๖ - ๒๘๗	๑๒
๑๐	ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	๒๘๘ - ๓๐๘	๒๑
๑๑	ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง	๓๐๙ - ๓๓๓	๒๕
๑๒	ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	๓๓๔ - ๓๖๖	๓๓
๑๓	ความผิดลหุโทษ	๓๖๗ - ๓๙๘	๓๒
	รวมความผิดทั้งสิ้น		๒๙๒

ภารกิจตามกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา

อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาอื่น ๆ ซึ่งเป็นการกีดกันส่วนหนึ่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งจะต้องนำวิธีการดำเนินการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวแล้ว และวิธีดำเนินการทางอาญาตามพระราชบัญญัตินั้น ๆ ได้บัญญัติไว้ ซึ่งบางส่วนอาจบัญญัติอำนาจให้ทั้งเจ้าพนักงานตำรวจดำเนินการ หรือเจ้าพนักงานอื่น หรือตัดอำนาจก็ได้ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินั้น ๆ ซึ่งเท่าที่รวบรวมได้ในขณะนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น ๓๔๓ ฉบับ และมีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินั้นอาจเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่าง ๆ หรือเจ้าพนักงานตามที่กฎหมายบัญญัติดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติกฎหมายนั้น ๆ

ภารกิจอื่น ๆ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

นอกจากอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือเจ้าพนักงานตำรวจตามกฎหมายดังกล่าวแล้ว ยังมีหน้าที่อื่น ๆ อีก เช่น

- ๑) การทำคลอดหรือช่วยเหลือผู้บาดเจ็บเบื้องต้นของตำรวจจราจรทางด่วน ตามโครงการพระราชดำริ
- ๒) การสอนหนังสือตามโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
- ๓) โกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่ง ซึ่งข้าราชการตำรวจไม่มีอำนาจหน้าที่ เช่น ผิดสัญญาเช่า สัญญากู้ยืมเงิน เป็นต้น
- ๔) โกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งที่เกี่ยวข้องคดีอาญา ซึ่งข้าราชการตำรวจไม่มีอำนาจหน้าที่นอกจากคดีเปรียบเทียบซึ่งกฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่ประมาณการจำนวนค่าทดแทนตามที่เห็นสมควร หรือตามที่คู่ความตกลงกัน ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๒ (๒)
- ๕) งานบรรเทาสาธารณภัย เช่น การประสพภัยทางธรรมชาติ น้ำท่วม ไฟไหม้ป่า พายุ เป็นต้น
- ๖) งานสังคมสงเคราะห์ เช่น คนขอทาน คนเร่ร่อน หรือคนไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง เป็นต้น
- ๗) บริหารข้อมูลข่าวสาร เช่น นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ และประชาชนทั่วไป เป็นต้น
- ๘) การรับแจ้งคนหาย ปลัดหลง และเอกสารหาย

๙) การอำนวยความสะดวกด้านการจราจร และนำขบวนบุคคลสำคัญ

๒.๑.๖.๒ การแบ่งส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตามพระราชกฤษฎีกา
แบ่งส่วนราชการ พ.ศ. ๒๕๔๗

ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๔๗ บัญญัติให้การแบ่งส่วนราชการของสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นกองบัญชาการ
หรือการจัดตั้งกองบัญชาการให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในพระราช
กฤษฎีกานั้น จึงได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาการแบ่งส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๘
ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีรักษาการตาม พระราชกฤษฎีกา และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒ ตอนที่
๓๖ ก. วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๔๘ มีหน่วยงานระดับกองบัญชาการขึ้นไป ดังนี้

๑) กองบัญชาการในสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

๒) กองบัญชาการอื่น ๆ มี ดังต่อไปนี้

๒.๑) กองบัญชาการตำรวจนครบาล

๒.๒) ตำรวจภูธรภาค ๑

๒.๓) ตำรวจภูธรภาค ๒

๒.๔) ตำรวจภูธรภาค ๓

๒.๕) ตำรวจภูธรภาค ๔

๒.๖) ตำรวจภูธรภาค ๕

๒.๗) ตำรวจภูธรภาค ๖

๒.๘) ตำรวจภูธรภาค ๗

๒.๙) ตำรวจภูธรภาค ๘

๒.๑๐) ตำรวจภูธรภาค ๙

๒.๑๑) กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง

๒.๑๒) กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด

๒.๑๓) กองบัญชาการตำรวจสันติบาล

๒.๑๔) สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

๒.๑๕) กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

๒.๑๖) สำนักงานกฎหมายและสอบสวน

๒.๑๗) สำนักงานจรตำรวจ

๒.๑๘) สำนักงานนายตำรวจราชสำนักประจำ

๒.๑๙) สำนักงานนิติวิทยาศาสตร์ตำรวจ

๒.๒๐) สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

๒.๒๑) กองบัญชาการศึกษา

๒.๒๒) โรงพยาบาลตำรวจ

๒.๒๓) โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

๒.๒๔) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ

กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการเป็นกองบังคับการหรือส่วนราชการที่เรียกชื่อ อย่างอื่นตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

ตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ กำหนดให้การแบ่งส่วนราชการเป็นกองบังคับการ หรือส่วนราชการอย่างอื่นให้ออกเป็นกฎกระทรวง และให้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในกฎกระทรวงนั้น ซึ่งนายกรัฐมนตรีได้ออกกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการเป็นกองบังคับการ หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๘ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒ ตอนที่ ๕๑ ก. วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๘

ตามมาตรา ๖ วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดความผิดทางอาญาขึ้นสำหรับการกระทำใดเป็นการเฉพาะ และตกอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติตาม (๓) (๔) หรือ (๕) จะตราพระราชกฤษฎีกาโอนอำนาจหน้าที่ตาม (๓) (๔) หรือ (๕) เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดทางอาญาดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วน ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นใดก็ได้ในกรณีเช่นนั้น ให้ข้าราชการตำรวจและสำนักงานตำรวจแห่งชาติพ้นจากอำนาจหน้าที่ดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วน และให้ถือว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว”

เจตนารมณ์ตามมาตรา ๖ วรรคสอง ของฝ่ายนิติบัญญัติ เห็นว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีภารกิจเป็นจำนวนมากและอาจทำให้ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ได้ จึงให้อำนาจในการออกกฎหมายกำหนดให้ความผิดทางอาญาทั้งหมด หรือบางส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ หรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติไปเป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นใดก็ได้ โดยมุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการทำงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อการบริการประชาชนให้มีมากยิ่งขึ้น

๒.๑.๗ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล

๑. การบริหารงานบุคคลทั่วไป

การบริหารงานบุคคล นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งต่อองค์การที่จะทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยทางด้านบุคลากรหรือผู้ปฏิบัติงาน จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในบรรดาทรัพยากรทั้งหมด เพราะสมรรถนะที่จะจัดการหรือหาวิธีที่จะดำเนินการให้องค์การบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น บุคลากรจึงเป็นที่มาของความสำเร็จขององค์กร

Felix A Nigro ได้ให้ความหมาย การบริหารงานบุคคล หมายถึง วิธีการที่จะสรรหาบุคคลเข้ามาทำงานและพัฒนาความสามารถของบุคคล เหล่านี้รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมในองค์กร เพื่อให้บุคคลนั้นทำงานได้เต็มความสามารถทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

เสนาะ ดิยาวัว ได้ให้ความหมาย การบริหารงานบุคคล หมายถึง การจัดระเบียบและดูแลบุคคลให้ทำงาน เพื่อให้บุคคลใช้ประโยชน์และความรู้ ความสามารถของแต่ละคนให้มากที่สุดให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน

สมาน รัชสิโยภฤกษ์ ได้ให้ความหมาย การบริหารงานบุคคล หมายถึง กระบวนการเกี่ยวกับการวางแผน การวางแผน การวางระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์กรหรือหน่วยงาน ทั้งนี้เพื่อให้ได้มา ได้ใช้ประโยชน์และบำรุงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและมีปริมาณเพียงพอ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์กระบวนการที่ว่านี้ จึงรวมหน้าที่ต่าง ๆ ทั้งหมดนับตั้งแต่การสรรหาบุคคลเข้ามาปฏิบัติงาน จนกระทั่งออกจากการงาน

ธงชัย สันวรงค์ ได้แบ่งกระบวนการ การบริหารงานบุคคล ออกเป็น ดังนี้

๑. การออกแบบงานและการวิเคราะห์เพื่อจัดแบ่งตำแหน่งงาน (taskSpecialization process)

๒. การวางแผนกำลังคน (manpower planning Process)

๓. การสรรหาและคัดเลือกพนักงาน (recruitment and selection process)

๔. การปฐมนิเทศบรรจุพนักงานและการประเมิน (induction and appraisal-process)

๕. การอบรมและการพัฒนา (training and development process)

๖. การจ่ายตอบแทน (compensation process)

๗. การทะนุบำรุงรักษาทางด้านสุขภาพ ความปลอดภัยและแรงงานสัมพันธ์ (healthsafely maintenance process and labor relation)

๘. การใช้วินัยและการควบคุมตลอดจนการประเมิน (discipline control andevaluation process)

ซึ่งกระบวนการบริหารงานบุคคลทั้ง ๘ ประการดังกล่าว ในทางปฏิบัตินั้นการปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริหารงานบุคคลจำเป็นต้องดำเนินงานบุคคลเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งของการบริหารที่จัดการเกี่ยวกับบุคคลที่นำมาใช้ในเฉพาะ ตำแหน่งประเภทนี้มี ๔ ระดับ ได้แก่ ระดับทักษะพิเศษ ระดับอาวุโส ระดับชำนาญงาน และระดับปฏิบัติงาน

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ มีสาระสำคัญในส่วนของการกำหนดตำแหน่ง โดยสรุปดังนี้

๑) ได้ยกเลิกการกำหนดโครงสร้างระดับตำแหน่งเป็นมาตรฐานกลาง ร่วมกันทุกสายงานจำนวน ๑๑ ระดับ ตั้งแต่ระดับ ๑ ถึง ๑๑ (ระบบซี) หรือ Common level โดยเป็นมาใช้ในการกำหนดตำแหน่งโครงสร้างตามประเภทตำแหน่ง โดยแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ตำแหน่ง ประกอบด้วยประเภทบริหาร ประเภทอำนวยการ ประเภทวิชาการ และประเภททั่วไป เพื่อการจำแนกตำแหน่งและกำหนดค่าตอบแทนมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๒) ทำให้ส่วนราชการสามารถบริหารตำแหน่งใน “ระบบเปิด” โดยคำนึงถึงสมรรถนะของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่ง (Competency) ควบคู่หลักค่างาน เน้นความสำคัญ ของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งและลักษณะของงานบทบาทหน้าที่ (Competency) ควบคู่กับหลักค่างาน เน้นความสำคัญ ของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งและลักษณะของงานบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ เพื่อให้สามารถสรรหาและแต่งตั้งข้าราชการที่มีคุณลักษณะเหมาะสมที่สุดเข้าสู่ตำแหน่ง ให้ข้าราชการก้าวหน้าในอาชีพ มีโอกาสใน

การสร้างผลงาน ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและเรียนรู้งานที่หลากหลาย โดยระบบจะเอื้อต่อการเคลื่อนย้ายถ่ายเทกำลังคน

๓) ทำให้สามารถกระจายอำนาจการบริหารทรัพยากรบุคคล ของส่วนราชการ ให้มีอำนาจและอิสระในการบริหาร “คน” อย่างยืดหยุ่นคล่องตัวภายใต้กรอบโครงสร้างจำแนกตำแหน่งที่เน้นการจัดตำแหน่งตามค่างาน (job Value) ซึ่งจะสัมพันธ์กันทั้งองค์การตามแนวคิดการให้อิสระในการบริหาร (let the manager manage) โดยที่ส่วนราชการมีอำนาจในการกำหนดตำแหน่ง และก.พ. มีหน้าที่จัดทำมาตรฐานที่กำหนดตำแหน่ง เสนอแนะคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณากำหนดกรอบจำนวนหรือค่าใช้จ่ายในภาพรวมเพื่อให้การบริหารทรัพยากรบุคคลของส่วนราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าเชิงภารกิจของรัฐ

๔) สามารถบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ ออกแบบระบบตำแหน่งเพื่อให้ข้าราชการได้ปฏิบัติราชการอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้คุณภาพกำลังคนอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิผลและออกแบบระบบค่าตอบแทนให้สามารถตอบแทนผลการปฏิบัติงานของข้าราชการได้อย่างเหมาะสมกับผลงาน

๕) สามารถออกแบบค่าตอบแทน ตามหลักอัตราตลาด ออกแบบค่าตอบแทนงานในภาคราชการเทียบเคียงระหว่างสายอาชีพและเปรียบเทียบกับงานในภาคเอกชนโดยตระหนักถึงการแข่งขันเพื่อให้ได้ “คนดี คนเก่ง” จากตลาดแรงงาน และรักษาผู้มีความรู้ความสามารถให้ยังคงอยู่ในราชการ (โดยการแบ่งบัญชีเงินเดือนตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๓ จะแบ่งให้สอดคล้องกันประเภทบัญชีตำแหน่ง โดยจะมีบัญชีเงินเดือน ๔ บัญชี ประกอบด้วย ประเภทบริหาร ประเภทอำนวยการ ประเภทวิชาการ และประเภททั่วไป) เพื่อมีความคล่องตัวในการบริหารค่าตอบแทนภาครัฐ

๖) มีการตั้งคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม ก.พ.ค. เพื่อเป็นเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ระบบราชการและดูแลคุ้มครองให้ข้าราชการได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

๒.๑.๘ แนวคิดการกำหนดตำแหน่งพนักงานสอบสวน

การกำหนดตำแหน่งพนักงานสอบสวนเริ่มจากพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๒๑ ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งข้าราชการตำรวจที่ทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญาให้สามารถเลื่อนไหลไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นในสายงานสอบสวน โดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๒๑ ว่าด้วยการกำหนดตำแหน่งข้าราชการตำรวจที่เรียกชื่ออย่างอื่นและการเทียบตำแหน่งข้าราชการตำรวจที่เรียกชื่ออย่างอื่นกับตำแหน่งข้าราชการตำรวจ กำหนดให้มีตำแหน่งพนักงานสอบสวน (สบ ๑) พนักงานสอบสวน (สบ ๒) และพนักงานสอบสวน (สบ ๓) เทียบกับตำแหน่งรองสารวัตร สารวัตร และรองผู้กำกับการ ตามลำดับ

ต่อมาพระราชบัญญัติข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๒๑ ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ และมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกำหนดให้มีตำแหน่งข้าราชการตำรวจดังนี้

- (๑) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- (๒) จเรตำรวจแห่งชาติ และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- (๓) ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

- (๔) ผู้บัญชาการ
- (๕) รองผู้บัญชาการ
- (๖) ผู้บังคับการ และพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษ
- (๗) รองผู้บังคับการ และพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญ
- (๘) ผู้กำกับการ และพนักงานสอบสวนผู้ทรงคุณวุฒิ
- (๙) รองผู้กำกับการ และพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการพิเศษ
- (๑๐) สารวัตร และพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ
- (๑๑) รองสารวัตร และพนักงานสอบสวน
- (๑๒) ผู้บังคับหมู่
- (๑๓) รองผู้บังคับหมู่

ก.ตร. จะกำหนดให้มีตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น โดยจะให้ชื่อตำแหน่งใดเทียบกับตำแหน่งตามวรรคหนึ่งก็ได้ โดยให้กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร. การกำหนดตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นให้มีเฉพาะที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้เกิดประสิทธิภาพและประหยัด และเมื่อหมดความจำเป็นตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร. แล้ว ให้ยุบตำแหน่งนั้น

และมาตรา ๔๗ กำหนดให้ข้าราชการตำรวจซึ่งดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน ให้ได้รับการเลื่อนตำแหน่งดังต่อไปนี้

- (๑) พนักงานสอบสวน เมื่อดำรงตำแหน่งและได้รับเงินเดือนตามที่ ก.ตร. กำหนด อีกทั้งได้ผ่านการประเมินแล้ว ให้ผู้นั้นเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ
- (๒) พนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ เมื่อดำรงตำแหน่งเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสามปีและได้รับเงินเดือนถึงขั้นต่ำของระดับ ส.๓ อีกทั้งได้ผ่านการประเมินแล้ว ให้ผู้นั้นเป็นพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษ
- (๓) พนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เมื่อดำรงตำแหน่งเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสามปีและได้รับเงินเดือนถึงขั้นต่ำของระดับ ส.๔ อีกทั้งได้ผ่านการประเมินแล้ว ให้ผู้นั้นเป็นพนักงานสอบสวนผู้ทรงคุณวุฒิ
- (๔) พนักงานสอบสวนผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อดำรงตำแหน่งเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสามปีและได้รับเงินเดือนถึงขั้นต่ำของระดับ ส.๕ อีกทั้งได้ผ่านการประเมินแล้ว ให้ผู้นั้นเป็นพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญ
- (๕) พนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญ เมื่อดำรงตำแหน่งเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสามปีและได้รับเงินเดือนถึงขั้นต่ำของระดับ ส.๖ อีกทั้งได้ผ่านการประเมินแล้ว พร้อมทั้งมีตำแหน่งว่างให้ผู้นั้นเป็นพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษ

ในการประเมินพิจารณาเลื่อนตำแหน่งพนักงานสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้นำปริมาณและคุณภาพของสำนวนการสอบสวนมาประกอบการพิจารณาด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร. การแต่งตั้งพนักงานสอบสวนจะมีจำนวนเท่าใด มีอำนาจหน้าที่การบังคับบัญชาเพียงใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๑ (๒) และมาตรา ๔๔ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ออกกฎ ก.ตร. ว่าด้วยการกำหนดชื่อตำแหน่ง ข้าราชการตำรวจที่เรียกชื่ออย่างอื่นและการเทียบตำแหน่งข้าราชการตำรวจที่เรียกชื่ออย่างอื่นกับ ตำแหน่งข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๔๘ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๘ กำหนดให้มีชื่อ ตำแหน่งข้าราชการตำรวจที่เรียกชื่ออย่างอื่นโดยเทียบกับตำแหน่งข้าราชการตำรวจตามมาตรา ๔๔ วรรค หนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยในส่วนของตำแหน่งพนักงานสอบสวนกำหนด ไว้ดังนี้

ลำดับที่ (๕๖) พนักงานสอบสวน (สบ ๑) เทียบกับตำแหน่งรองสารวัตรและ พนักงานสอบสวน

ลำดับที่ (๑๐๑) พนักงานสอบสวน (สบ ๒) เทียบกับตำแหน่งสารวัตรและ พนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ

ลำดับที่ (๑๔๗) พนักงานสอบสวน (สบ ๓) เทียบกับตำแหน่งรองผู้กำกับการ และพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการพิเศษ

ลำดับที่ (๑๘๒) พนักงานสอบสวน (สบ ๔) เทียบกับตำแหน่งผู้กำกับการและ พนักงานสอบสวนผู้ทรงคุณวุฒิ

ลำดับที่ (๒๑๔) พนักงานสอบสวน (สบ ๕) เทียบกับตำแหน่งรองผู้บังคับการ และพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญ

ลำดับที่ (๒๓๓) พนักงานสอบสวน (สบ ๖) เทียบกับตำแหน่งผู้บังคับการและ พนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษ

ซึ่งต่อมาได้มีการกำหนดให้มีชื่อตำแหน่งข้าราชการตำรวจที่เรียกชื่ออย่างอื่นเพิ่มเติม โดยกฎ ก.ตร. ว่าด้วยการกำหนดชื่อตำแหน่งข้าราชการตำรวจที่เรียกชื่ออย่างอื่นและการเทียบตำแหน่ง ข้าราชการตำรวจที่เรียกชื่ออย่างอื่นกับตำแหน่งข้าราชการตำรวจ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ และกฎ ก.ตร. ว่าด้วยการกำหนดชื่อตำแหน่งข้าราชการตำรวจที่เรียกชื่ออย่างอื่นและการเทียบตำแหน่งข้าราชการ ตำรวจที่เรียกชื่ออย่างอื่นกับตำแหน่งข้าราชการตำรวจ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓

และได้ออกระเบียบ ก.ตร. ว่าด้วยเงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษสำหรับตำแหน่งพนักงาน สอบสวน พ.ศ. ๒๕๕๔ ตามมติ ก.ตร. ในการประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๕๔ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง ตามหนังสือกระทรวงการคลัง ด่วนที่สุดที่ กค ๐๔๐๖.๕/๗๓๐๔ ลงวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๔ โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีสิทธิได้รับเงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษสำหรับ ตำแหน่งพนักงานสอบสวน (ต.พ.ส.) เมื่อครบองค์ประกอบ ดังนี้

(๑) ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน

(๒) ปฏิบัติหน้าที่งานสอบสวน

(๓) สำเร็จหลักสูตรการฝึกอบรม

(๔) มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสอบสวน

โดยกำหนดอัตราให้ได้รับ ดังนี้

พนักงานสอบสวน	เดือนละ ๑๒,๐๐๐ บาท
พนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ	เดือนละ ๑๔,๔๐๐ บาท
พนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการพิเศษ	เดือนละ ๑๗,๓๐๐ บาท
พนักงานสอบสวนผู้ทรงคุณวุฒิ	เดือนละ ๒๐,๘๐๐ บาท
พนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญ	เดือนละ ๒๕,๐๐๐ บาท
พนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษ	เดือนละ ๓๐,๐๐๐ บาท

ในระหว่างที่ข้าราชการตำรวจผู้ได้รับการแต่งตั้งให้มีระดับตำแหน่งสูงขึ้นแต่ยังไม่สำเร็จหลักสูตรการฝึกอบรม ให้ข้าราชการตำรวจดังกล่าวมีสิทธิได้รับเงิน ต.พ.ส. ในระดับตำแหน่งเดิมไปก่อน

ตำแหน่งพนักงานสอบสวนที่เรียกชื่ออื่นตามกฎหมาย ก.ตร. ว่าด้วยการกำหนดชื่อตำแหน่งข้าราชการตำรวจที่เรียกชื่ออย่างอื่นและการเทียบตำแหน่งข้าราชการตำรวจที่เรียกชื่ออย่างอื่นกับตำแหน่งข้าราชการตำรวจ ซึ่งออกตามมาตรา ๓๑ (๒) และมาตรา ๔๔ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ให้มีสิทธิได้รับ ต.พ.ส. โดยมีองค์ประกอบและกำหนดอัตราดังกล่าวข้างต้นโดยอนุโลม

๒.๑.๙ ระบบงานสืบสวนสอบสวน

๒.๑.๙.๑ ความหมายของการสืบสวนสอบสวน

การสืบสวน หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

ผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป.วิ.อ.) มาตรา ๑๗) แต่พนักงานฝ่ายปกครองนั้นมิอำนาจ สืบสวนได้ภายในเขตพื้นที่ที่ตนเองประจำการเท่านั้น ส่วนเจ้าพนักงานตำรวจ กฎหมายให้มิอำนาจในการสืบสวนคดีอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร แม้ว่าจะได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ไปทำหน้าที่อื่นก็ถือว่ายังคงมีอำนาจสืบสวนคดีอาญาตาม ป.วิ.อ. อยู่ (ฎีกา ๕๐๐/๒๕๓๗, ๒๓๙๐/๒๕๒๗, ๑๖๗๐/๒๕๐๙)

การสืบสวนเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิดตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒ (๑๐) ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจทุกนายมีอำนาจในการสืบสวนคดีอาญา แต่สำหรับอำนาจการสืบสวนคดีอาญานั้น ผู้มีอำนาจสอบสวน ได้แก่ พนักงานสอบสวน เท่านั้น โดยในการสืบสวนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อทราบ รายละเอียดและความผิดให้ทำบันทึกไว้เพื่อเป็นหลักฐานทางคดีและในกรณีที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนให้รวมไว้ในสำนวนการสอบสวน กรณีที่ผู้สืบสวนมิได้ทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนให้นำส่งพนักงานสอบสวนเพื่อรวมไว้ในสำนวน ส่วนบันทึกรายงานการสืบสวนให้ระบุรายละเอียดที่ได้จากการสืบสวนและให้เจ้าพนักงานผู้ทำการสืบสวนลงลายมือชื่อในบันทึกนั้น

ผู้ปฏิบัติงานสอบสวน (พนักงานสอบสวน) ในกรณีที่ต้องมีการสืบสวนหลังเกิดเหตุควรรีบไปด้วย ให้ประสานการปฏิบัติกับผู้มีหน้าที่สืบสวนใกล้ชิดจริงจัง การสืบสวนในสำนวนคดีที่

ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด และสำนวนคดีที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ (หลบหนี) หลังจากพนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษในคดีที่ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดหรือคดีที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ (หลบหนี) ให้พนักงานสอบสวนรีบแจ้งเหตุและพฤติการณ์แห่งคดีที่เกิดขึ้นให้หัวหน้างานสืบสวนทราบอีกส่วนหนึ่งโดยเร็ว จากนั้นให้หัวหน้างานสืบสวนจัดการให้มีการสืบสวนแล้วส่งผลการสืบสวนให้พนักงานสอบสวนเพื่อรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน กรณีที่ไม่มีหัวหน้างานสืบสวนให้พนักงานสอบสวนรีบแจ้งเหตุและพฤติการณ์แห่งคดีที่เกิดขึ้นให้หัวหน้าสถานี หรือหัวหน้าแผนก หรือหัวหน้างาน ทราบ เพื่อสั่งการให้เจ้าหน้าที่ ฝ่ายสืบสวนดำเนินการแล้วส่งผลการสืบสวนให้พนักงานสอบสวนเพื่อรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน เอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการสั่งการและการปฏิบัติในการสืบสวนให้ผู้รับผิดชอบการสืบสวนเก็บรวบรวมไว้ที่งานสืบสวน ในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนไม่ต้องบันทึกคำให้การของผู้สืบสวนไว้ในสำนวนการสอบสวน เว้นแต่กรณีที่มีเหตุผลพิเศษเพื่อประโยชน์แห่งการสอบสวนนั้น ๆ (คำสั่ง ตร. ที่ ๗๕๓/๒๕๔๑ ลง ๒๘ พ.ค. ๒๕๔๑ เรื่อง การทำสำนวนการสอบสวน ข้อ ๙)

การปฏิบัติเกี่ยวกับการสืบสวนในหน้าที่ของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนสืบสวนด้วยตนเอง โดยลง ป.จ.ว. ออกไปสืบสวนและลงบันทึก ป.จ.ว. กลับ เมื่อมาถึงที่ทำการและบันทึกผลการสืบสวนไว้ในบันทึกพนักงานสอบสวนโดยปรากฏ ป.จ.ว. ขออกไปและขอกลับ

พนักงานสอบสวนแจ้งเหตุและพฤติการณ์แห่งคดีที่เกิดขึ้นให้หัวหน้างานสืบสวนหรือหัวหน้าสถานี หรือหัวหน้าแผนก หรือหัวหน้างาน เพื่อสั่งให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนดำเนินการแล้วส่งผลการสืบสวนให้พนักงานสอบสวนรวมไว้ในสำนวนโดยไม่ต้องบันทึกคำให้การของผู้สืบสวน เว้นแต่มีเหตุผลพิเศษ

อำนาจในการสืบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจแตกต่างกับอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวน กล่าวคือ อำนาจของพนักงานสอบสวนนั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ใน ป.วิ.อ. มาตรา ๑๘ ถึง มาตรา ๒๑ การสอบสวนจึงจะชอบด้วยกฎหมาย ส่วนอำนาจสืบสวนไม่มีกฎหมายจำกัดอำนาจให้เจ้าพนักงานตำรวจทำการสืบสวนได้เฉพาะในท้องที่ที่ตนประจำการได้เท่านั้น แต่มีอำนาจทำการสืบสวนในท้องที่อื่นได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗ และนอกจากนี้ยังมีอำนาจจับกุมและปราบปรามผู้กระทำความผิดได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒ (๑๖) (ฎีกา ๔๗๑๑/๒๕๔๒, ๑๒๕๙/๒๕๔๒)

การสอบสวน หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้นำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

การสอบสวนเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และเป็นเงื่อนไขการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ การสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนจึงมีผลต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างมาก หากการสอบสวนกระทำด้วยความ ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ (๗) แล้ว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์และผลดีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรม

ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒ (๖) พนักงานสอบสวน หมายความว่า เจ้าพนักงาน ซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

พนักงานสอบสวนต้องเริ่มสอบสวนคดีเพื่อทราบเรื่องการกระทำความผิด และเมื่อทราบเรื่องการกระทำความผิดแล้วพนักงานสอบสวนต้องเริ่มการสอบสวนโดยไม่ชักช้า การสอบสวนไม่จำเป็นต้องกระทำต่อหน้าผู้ต้องหา (ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๓๐)

ตามประมวลกฎหมายอาญา พนักงานสอบสวนถือเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายมีตำแหน่งหน้าที่สอบสวนผู้กระทำความผิดอาญาทั้งปวง รวมถึงการจัดทำ รวบรวม ค้นหา พยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ดังนั้น หากพนักงานสอบสวนซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่ตกเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ราชการเสียเองแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาว่าด้วยความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการซึ่งเป็นบทเฉพาะ (ตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๒ ความผิด ลักษณะ ๒ ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการปกครอง หมวด ๒ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ มาตรา ๑๔๗ - ๑๖๖ และความผิด ลักษณะ ๓ ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม หมวด ๒ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม มาตรา ๒๐๐ - มาตรา ๒๐๕)

นอกจากนี้หากพนักงานสอบสวนตกเป็นผู้กระทำความผิดอาญาในฐานะความผิดอื่น ๆ ซึ่งไม่มีบัญญัติไว้โดยเฉพาะเกี่ยวกับความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว พนักงานสอบสวนก็ยังคงต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งบัญญัติไว้ในลักษณะอื่น ๆ เช่นเดียวกัน และเนื่องจากตามบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๕๗ นั้นเป็นบททั่วไป ดังนั้น พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ก็ยังคงต้องรับผิดชอบทางอาญารฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ประกอบด้วยทุกครั้งเมื่อมีการกระทำความผิดขึ้น

๒.๑.๙.๒ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน

๒.๑.๙.๒.๑ การสืบสวน

ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ ๒ การสืบสวน ข้อ ๓ ได้แบ่งการสืบสวนแบ่งออกเป็น ๒ กรณีคือ

กรณีที่ ๑ การสืบสวนทั่วไป หรือการสืบสวนก่อนเกิดเหตุ

หมายถึง การสืบสวนรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ในทางที่จะนำมาใช้เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การสืบสวนนี้เจ้าพนักงานตำรวจทุกคนต้องกระทำเป็นปกติเพื่อหาทางระงับหรือหาทางป้องกันมิให้มีเหตุร้ายเกิดขึ้น โดยถือหลักดำเนินการสืบสวน ดังนี้

๑) ภูมิประเทศ ต้องรู้จักสภาพพื้นที่ในเขตที่ตนรับผิดชอบตลอดจนพื้นที่ใกล้เคียง เส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ เส้นทางสัญจรของประชาชน ทั้งเส้นทางหลัก ตรอกซอกซอยเส้นทางลัด การเชื่อมต่อกันของเส้นทางต่าง ๆ รวมทั้งพื้นที่หรือเส้นทางที่ล่อแหลมต่อการเกิดอาชญากรรมหรือเหตุร้ายต่าง ๆ โดยให้หมั่นไปตรวจตราและหาทางป้องกันเหตุ

๒) สถานที่ ต้องรู้จักอาคารสถานที่สำคัญที่ควรสนใจเป็นพิเศษ เช่น สถานที่พักอาศัยของบุคคลสำคัญ สถานศึกษา โรงงาน โรงมหรสพ โรงแรม สถานบริการธนาคาร สถานที่ราชการหรือสถานที่อื่นซึ่งล่อแหลมต่อการก่อความไม่สงบ ว่าอยู่ที่ใด มีทางเข้าออก

อย่างไร และใครเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ เป็นต้น โดยให้สถานีตำรวจทุกแห่งทำแผนที่แสดงที่ตั้งอาคาร และสถานที่ต่าง ๆ ไว้ประจำสถานี และต้องตรวจตราแก้ไขแผนที่ให้ตรงกับความเป็นจริงเสมอ

๓) ประเภทและความประพฤติดังกล่าวของบุคคล เจ้าพนักงานตำรวจต้องรู้ว่าประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบผู้ใดประกอบอาชีพใด ผู้ใดเป็นผู้มีอิทธิพล ผู้มีประวัติทางโจรกรรม เป็นช่องโจร รับของโจร ผู้ที่เคยต้องโทษ ผู้เสพยา ยาเสพติดเป็นอาชญากร ผู้ประพฤติดีเยี่ยงคนไม่ประกอบอาชีพและไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง คนเหล่านี้ทุกสถานี่ตำรวจต้องทำบัญชีไว้โดยทางลับและสืบสวนอย่างใกล้ชิดว่าคนจำพวกนี้ยังประพฤดิชั่วหรือกลับตนเป็นคนดีประการใด แก้ไขเพิ่มเติมบัญชีให้ตรงตามความเป็นจริงอยู่เสมอ และควรสืบสวนให้รู้จักบุคคลที่ควรสนใจเป็นพิเศษ เช่น บุคคลสำคัญ ทูตานุทูต สมาชิกรัฐสภา เป็นต้น นอกจากนี้ควรสืบสวนถึงกิริยาเป็นพริษฐ์หรือน่าสงสัยของบุคคลอีกด้วย เช่น มั่วสุมประชุม เลี้ยงสุรารักัน หรือมีอาวุธเที่ยวเตร่ไปมาไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง เพื่อเป็นแนวทางการสืบสวนขั้นต่อไปว่าบุคคลเหล่านั้นจะไปกระทำความผิด หรือได้กระทำความผิดในทางอาญาแล้วหลบหนีมาหรือไม่

๔) บุคคลหรือสิ่งของที่ควรสงสัย โดยมีเหตุและรายละเอียดตามสมควร เจ้าพนักงานตำรวจต้องสืบสวนและตรวจค้น เช่น คนที่มีอาวุธเปื้อนคราบโลหิต และทำกิริยาซ่อนเร้นเป็นพริษฐ์ หรือคนที่มีสิ่งของเกินกว่าฐานะซึ่งบุคคลธรรมดาไม่อาจจะมีได้ หรือข้อพิรุทธ์อื่น ๆ ที่น่าสงสัยว่าได้มาโดยไม่สุจริต ต้องพยายามสืบสวนให้ได้ทราบและเก็บไว้เป็นข้อมูล เพื่อดำเนินการตามควรแก่กรณีต่อไป

กรณีที่ ๒ การสืบสวนตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือการสืบสวนหลัง

เกิดเหตุ

หมายถึง การสืบสวนในเมื่อมีเหตุเกิดขึ้นแล้ว เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริง และ หลักฐานประกอบคดี เพื่อให้ได้รายละเอียดว่าความผิดเกิดขึ้นที่ใด เมื่อใด ใครเป็นผู้กระทำความผิด วิธีการกระทำความผิดเป็นเช่นใด ตลอดจนสืบสวนถึงมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดและให้ได้ตัวผู้กระทำความผิด โดยมีวัตถุประสงค์ในการสืบสวน ๓ ประการ คือ

๑. ในกรณีที่จับตัวผู้กระทำความผิดได้ การสืบสวนในลักษณะนี้ เจ้าหน้าที่ ตำรวจจะต้องสืบสวนหาพยานหลักฐาน ข้อเท็จจริง พยานบุคคล พยานเอกสาร และวัตถุพยาน เพื่อที่จะนำมาพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ตลอดจนในชั้นพิจารณาคดีของศาล เพื่อที่จะสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ต่อไป

๒. ในกรณีที่รู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่ยังจับตัวไม่ได้ การสืบสวนในลักษณะนี้ นอกจากจะเป็นการสืบสวนเพื่อเสาะแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรายละเอียดแล้ว ยังจะต้องทำการสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดต่อไปอีกด้วย

๓. ในกรณีที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด และยังไม่ทราบรายละเอียดแห่งความผิด การสืบสวนในลักษณะนี้จะต้องทำการสืบสวนหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน เพื่อให้ได้รายละเอียดว่าใครเป็นผู้กระทำความผิด กระทำความผิดเมื่อไร ที่ไหน อย่างไร และสาเหตุที่กระทำความผิดนั้นเกิดจากสาเหตุใด

โดยเมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้น เจ้าพนักงานตำรวจผู้มีหน้าที่สืบสวนต้องไปสืบสวนและตรวจที่เกิดเหตุ เพื่อให้ได้เห็นสภาพของสถานที่ ทางเข้าออกของคนร้าย หรือค้นหาพยานวัตถุ

พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลและทำแผนที่เกิดเหตุ ตลอดจนบริเวณใกล้เคียง ถ้าพบสิ่งที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานในคดี หรือพยานบุคคลใดก็ให้ระบุไว้ในแผนที่นั้นให้ชัดเจน เว้นแต่คดีที่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบพิจารณาเห็นว่าไม่มีความจำเป็นจะต้องไปตรวจสอบสถานที่และทำแผนที่เกิดเหตุ แต่ให้บันทึกเหตุผลที่ไม่ไปรวมไว้ในสำนวน ส่วนคดีอุกฉกรรจ์หรือคดีที่ระเบียบกำหนดให้ทำแผนที่เกิดเหตุก็ให้ปฏิบัติตามนั้น การสืบสวนและตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุในคดีความผิดที่ต้องใช้วิชาชีพเฉพาะทางเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจว่าควรจะให้ผู้ชำนาญการหรือผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเพื่อหาหลักฐานต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่คดี หรือไม่ เช่น เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน ผู้ชำนาญด้านเก็บกู้วัตถุระเบิด แพทย์ เป็นต้น

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน หากเน้นเข้าไปพยาน หลักฐานจะลบเลือนหรือเสียหายจนตรวจพิสูจน์ไม่ได้ พนักงานสอบสวนอาจใช้ดุลพินิจขอให้ผู้มีความชำนาญพิเศษโดยอาชีพ หรือมิใช่อาชีพก็ตาม มาตรวจร่องรอยหลักฐานด้วยก็ได้

ภารกิจของงานสืบสวน

ภารกิจของงานสืบสวน มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานด้านการสืบสวนที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ การรับรายงานเรื่องอาชญากรรม การค้นพบข้อสงสัย

ในขั้นตอนนี้ผู้ปฏิบัติงานสืบสวนมีหน้าที่รู้ตราบถึงเหตุ สาเหตุหาพยานแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อเริ่มต้นสืบหาพยานทั้งก่อนและหลังการเกิดเหตุ พยายามสังเกตและวิเคราะห์ประเด็นที่ค้นพบและน่าสงสัย เพื่อเริ่มต้นปฏิบัติงานสืบสวนในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ ๒ การตอบรับเริ่มปฏิบัติ

ในขั้นตอนนี้ผู้ปฏิบัติงานสืบสวนเริ่มกระบวนการสืบสวนโดยการจัดทีมงาน สืบสวน รวมทั้งการกำหนดบทบาทหน้าที่ในแต่ละบุคคลให้ชัดเจน หลังจากแบ่งงานเรียบร้อยแล้วผู้ปฏิบัติงานสืบสวนจะเริ่มปฏิบัติงานด้านการสืบสวนด้วยการเสาะหาเป้าหมายต่าง ๆ ทั้งนี้ผู้ทำการสืบสวนจะต้องปฏิบัติตามระเบียบคำสั่งและเข้าใจถึงขอบเขตของระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งมีการเตรียมการที่ดีทั้งด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อม

ขั้นตอนที่ ๓ การหาตัวผู้กระทำความผิดหรือหาทรัพย์สินที่ถูก

ประทุษร้าย

ในขั้นตอนนี้ผู้ปฏิบัติงานสืบสวนจะทำการเฝ้าติดตามเป้าหมายที่ต้องสงสัย อาจกระทำโดยการสะกดรอย เฝ้าสังเกตบุคคลและสถานที่อันควรสงสัยในคดีที่สำคัญอย่างใกล้ชิด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกระทำแบบลับและใช้วิทยาการสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการปฏิบัติงานด้วย

ขั้นตอนที่ ๔ การตรวจสอบเมื่อเกิดความสงสัย

ในขั้นตอนนี้เกิดขึ้นหลังจากการรวบรวมข้อมูลข่าวสารและพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่คดี เมื่อพบเห็นข้อที่เป็นน่าสงสัยก็ทำการตรวจสอบและประเมินค่าเพื่อดูความน่าเชื่อถือและการยืนยันจากแหล่งข่าวสาร รวมทั้งการวิเคราะห์และสนธิกรรมข้อมูลข่าวสารและพยานหลักฐานต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ ๕ การรวบรวมหลักฐานเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวหา ส่งเรื่องให้ พนักงานอัยการ รวมทั้งการติดตามผลคดี

ขั้นตอนนี้ผู้ทำการสืบสวนอาจทำการบันทึกการสืบสวน โดยการจดข้อความ เรื่องราว เหตุการณ์ พยานหลักฐานต่าง ๆ อันเป็นพยานหลักฐานที่จะยืนยันหรือค้นคว้าหาข้อมูลข้อเท็จจริงในคดีอาญาต่อไป ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการสืบสวนอาจได้แก่ วัน เวลา และตำบลที่เกิดเหตุ ข้อหา ข้อมูล หรือพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิด พยานหลักฐานทั้งพยานบุคคล วัตถุพยานและพยานเอกสาร เพื่อให้ปรากฏถึงมูลเหตุซึ่งผู้สืบสวนสามารถได้พยานหลักฐานนั้นมา ตลอดจนเหตุผลแวดล้อมกรณีที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์นั้น ๆ เพื่อทำการจับกุม ขยายความ ธิบของกลางและสืบสวนถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องต่อเนื่องไป

๒.๑.๙.๒.๒ การสอบสวน

พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวงได้ เว้นแต่ในคดีความผิดต่อส่วนตัว ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวน เว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ (ป.วิ.อ. มาตรา ๑๒๑)

ตามประมวลระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ ๑๓ บทที่ ๓ คำร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษข้อ ๑๑ เมื่อมีผู้มาแจ้งความกับพนักงานสอบสวน ถ้าการแจ้งความนั้นเป็นคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษตามกฎหมาย ให้พนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษตามระเบียบเพื่อทำการสอบสวน

คำร้องทุกข์ หมายความว่า การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ (ป.วิ.อ. มาตรา ๒ (๗))

คำกล่าวโทษ หมายความว่า การที่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น (ป.วิ.อ. มาตรา ๒ (๘))

ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนได้ คำร้องทุกข์นั้นต้องปรากฏ ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องทุกข์ ลักษณะแห่งความผิด พฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ความผิดนั้นได้กระทำความเสียหายที่ได้รับ และชื่อหรือรูปพรรณของผู้กระทำความผิดเท่าที่จะบอกได้

คำร้องทุกข์มีความสำคัญในการวินิจฉัยเกี่ยวกับการดำเนินคดีในความผิด อันยอมความได้ในปัญหาอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนและอำนาจฟ้องของพนักงานอัยการ กล่าวคือพนักงานสอบสวนจะมีอำนาจสอบสวนในความผิดอันยอมความได้ ต้องมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบก่อน (ป.วิ.อ. มาตรา ๑๒๑ วรรคสอง) ถ้าไม่มีคำร้องทุกข์หรือเป็นคำร้องทุกข์ที่ไม่ชอบด้วย ป.วิ.อ. มาตรา ๒ (๗) พนักงานสอบสวนก็ไม่มีอำนาจสอบสวนและทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจ ฟ้องตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๒๐ ศาลต้องยกฟ้อง

อายุความการร้องทุกข์ กรณีความผิดอันยอมความได้ ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ถ้าคำร้องทุกข์ไม่ชอบด้วย

ป.วิ.อ. มาตรา ๒ (๗) ก็ถือว่าไม่มีการร้องทุกข์ในกำหนดเวลาดังกล่าว คดีก็อาจขาดอายุความได้ ตาม ป.อ. มาตรา ๙๖

สำหรับความผิดอาญาแผ่นดิน ต้องร้องทุกข์หรือกล่าวโทษภายใน กำหนด ระยะเวลาการฟ้องร้อง ตาม ป.อ. มาตรา ๙๕

ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ ๘ การสอบสวน บทที่ ๑ หลักทั่วไปว่าด้วยการสอบสวนนั้น การสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น คือ การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลาย ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือ พิสูจน์ความผิดและเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ (ข้อ ๒๐๗)

ขั้นตอนการดำเนินกระบวนยุติธรรมทางอาญานั้น เมื่อมีความผิดอาญา เกิดขึ้นผู้เสียหายหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายในคดีความผิดอันยอมความได้อาจยื่นคำร้องทุกข์ต่อ พนักงานสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนต้องเริ่มสอบสวนคดีเพื่อทราบเรื่องการกระทำความผิด และเมื่อทราบ เรื่องการกระทำความผิดแล้ว พนักงานสอบสวนต้องเริ่มการสอบสวนโดยไม่ชักช้า จะทำที่ใด เวลาใด แล้วแต่จะ เห็นสมควรและไม่ต้องทำการสอบสวนต่อหน้าผู้ต้องหา

ให้พนักงานสอบสวนสืบหาหลักฐานอันเกี่ยวแก่คดีทุกชนิดให้เต็ม ความสามารถเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหากัน เพื่อที่จะ รู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด (ข้อ ๒๑๖)

โดยปัจจุบันได้มีคำสั่ง ตร. ที่ ๔๑๙/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖ การอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัด การสอบสวนคดีอาญา ได้กำหนดรายละเอียด ขั้นตอน และวิธีการสอบสวน ให้ถือปฏิบัติ ตั้งแต่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๖ เป็นต้นไป (รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก)

๒.๑.๙.๒.๓ ความสัมพันธ์ของงานสืบสวนและสอบสวน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ได้กำหนดนิยามของการ สืบสวนสอบสวนแยกต่างหากกัน กล่าวคือ การสืบสวน เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่ง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของ ประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด การสืบสวนเป็นขั้นตอนตั้งแต่ก่อนทำการจับกุม ขณะทำการจับกุม และหลังการจับกุม การสืบสวนมีด้วยกันหลายวิธี เช่น การสะกดรอย การตรวจสอบ ทางทะเบียนและการเงิน การใช้สายลับหรือแหล่งข่าวอื่น ๆ ซึ่งในบางครั้งต้องใช้เทคนิคพิเศษประกอบการ สืบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน ฉะนั้น การสืบสวนเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญา เพราะ การสืบสวนมีผลโดยตรงต่อคุณภาพของคดี หากการสืบสวนไม่มีประสิทธิภาพ ขาดหลักการ กระบวนการ ยุติธรรมจะดำเนินไปสู่ความยุติธรรมย่อมเป็นไปได้ยาก ก่อนทำการสืบสวนผู้จะทำการสืบสวนต้องมีความรู้ เบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐานพอสมควรว่าพยานหลักฐานใดสามารถใช้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ พยานหลักฐานใดมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด และพิจารณาว่าควรใช้พยานหลักฐานใดบ้างเพื่อให้ ครบองค์ประกอบของฐานความผิดในแต่ละข้อกล่าวหา ทำให้ผู้ทำการสืบสวนจะได้วางแผนการสืบสวนใน การแสวงหาพยานหลักฐานนั้น ๆ เพื่อนำไปพิสูจน์ความผิดในชั้นพิจารณาคดี ทำให้ศาลใช้ประกอบ

ดุลพินิจวินิจฉัยลงโทษจำเลยได้ เพราะว่าศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้จะต้องใช้ดุลพินิจวินิจฉัย พยานหลักฐานจนกว่าจะแน่ใจว่าจำเลยกระทำความผิดจริง เมื่อเป็นที่สงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย

ส่วนการสอบสวน เป็นการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่น ซึ่งพนักงานสอบสวนได้นำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ โดยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๑ กำหนดให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนนี้ พยานหลักฐานบางอย่างได้ถูกรวบรวมไว้แล้วในชั้นสืบสวนจับกุม เมื่อถึงชั้นสอบสวนผู้จับกุมจะต้องส่งพยานหลักฐานเหล่านั้นให้แก่พนักงานสอบสวน การสอบสวนจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และเป็นเงื่อนไขในการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ การสอบสวน คดีอาญาของพนักงานสอบสวนจึงมีผลต่อการอำนวยความสะดวกทางอาญาเป็นอย่างมาก หากการสอบสวนกระทำด้วยความถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรมตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ (๗) ที่เพิ่งถูกยกเลิกไปแล้ว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์และผลดีต่อการอำนวยความสะดวกทางอาญาในภาพรวม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะได้แยก ความหมายของคำว่า “สืบสวน” และ “สอบสวน” ออกจากกัน แต่ในทางปฏิบัติที่เป็นความจริง การสืบสวนและการสอบสวนกลับกลายเป็นกระบวนการที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดที่มุ่งหมายต่อการสืบเสาะหาตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอย่างยุติธรรม เช่นเดียวกันงานสืบสวนคือการแสวงหาข้อเท็จจริงที่ใช้เป็นพยานหลักฐาน ต้องเสาะแสวงหาพยานหลักฐานมาไม่ว่าจะก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ หรือหลังเกิดเหตุ สามารถทำได้ตลอด ซึ่งจะต้องไปแสวงหาพยานหลักฐานมาเพื่อป้อนให้งานสอบสวน ส่วนงานสอบสวนเป็นการรวบรวม พยานหลักฐาน เมื่อเสาะแสวงหาพยานหลักฐานมาได้แล้วก็มารวบรวมลงในสำนวนการสอบสวนและ ที่สำคัญทั้งงานสืบสวนและงานสอบสวนต่างก็มุ่งไปสู่เป้าหมายอันเดียวกัน นั่นคือเป็นไปเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมด้วยวิธีการทางกฎหมาย ซึ่งตำรวจหรือพนักงานสอบสวนต่างต้องเรียนรู้ทั้งกระบวนการสืบสวนและสอบสวนแล้วนำผลที่ได้จากการเรียนรู้มาใช้ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ความสัมพันธ์ของกระบวนการสืบสวนและสอบสวนนั้น การสืบสวนมีความสัมพันธ์กับการสอบสวนทั้งก่อนและหลังการกระทำความผิด ทั้งการสืบสวนทั่วไปหรือการสืบสวนก่อนเกิดเหตุและการสืบสวนหลังเกิดเหตุ เป็นการสืบสวนรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพื่อจะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ดังนั้น เมื่อได้ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานสำคัญก็สามารถแปรเปลี่ยนเป็นพยานหลักฐานในคดีอาญา ซึ่งเป็นจุดประสงค์หลักของการสอบสวนนั่นเอง การสอบสวนจะสำเร็จสมบูรณ์ได้ตามความมุ่งหมายได้ จำเป็นต้องอาศัยการสืบสวนหาพยานหลักฐานเพื่อทราบข้อเท็จจริง และรายละเอียดแห่งความผิด หากการสอบสวนกระทำโดยปราศจากการสืบสวนที่ดีแล้ว ความคาดหวังที่จะให้เกิดความสำเร็จในงาน

สอบสวนย่อมเป็นไปได้ยากและหากงานสืบสวนกับงาน สอบสวนไม่ร่วมมือทำงานกันอย่างใกล้ชิดแล้ว จะส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน อาทิเช่น เกิดปัญหาการสอบสวนที่ล่าช้า ปัญหาการดำเนินคดีที่ล่าช้า ปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ อีกทั้งการกำหนดให้ พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนได้เองโดยลำพังจนกระทั่งการสอบสวนนั้นเสร็จสิ้นลง ทำให้ขาดการ ตรวจสอบถ่วงดุลการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนอันอาจเป็นเหตุให้กระบวนการสอบสวนเกิดความ ผิดพลาด คลาดเคลื่อนหรือเกิดความบกพร่องขึ้นได้

๒.๑.๑๐ อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน

กฎหมายได้กำหนดให้การปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนในสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

๑) ปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

๒) ปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนเฝ้าระวังคดีที่เกิดขึ้น และลักษณะคดีเกิน ความรับผิดชอบในระดับของตนเองให้ทำการสอบสวนเบื้องต้นแล้วเสนอต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาสั่ง การต่อไป

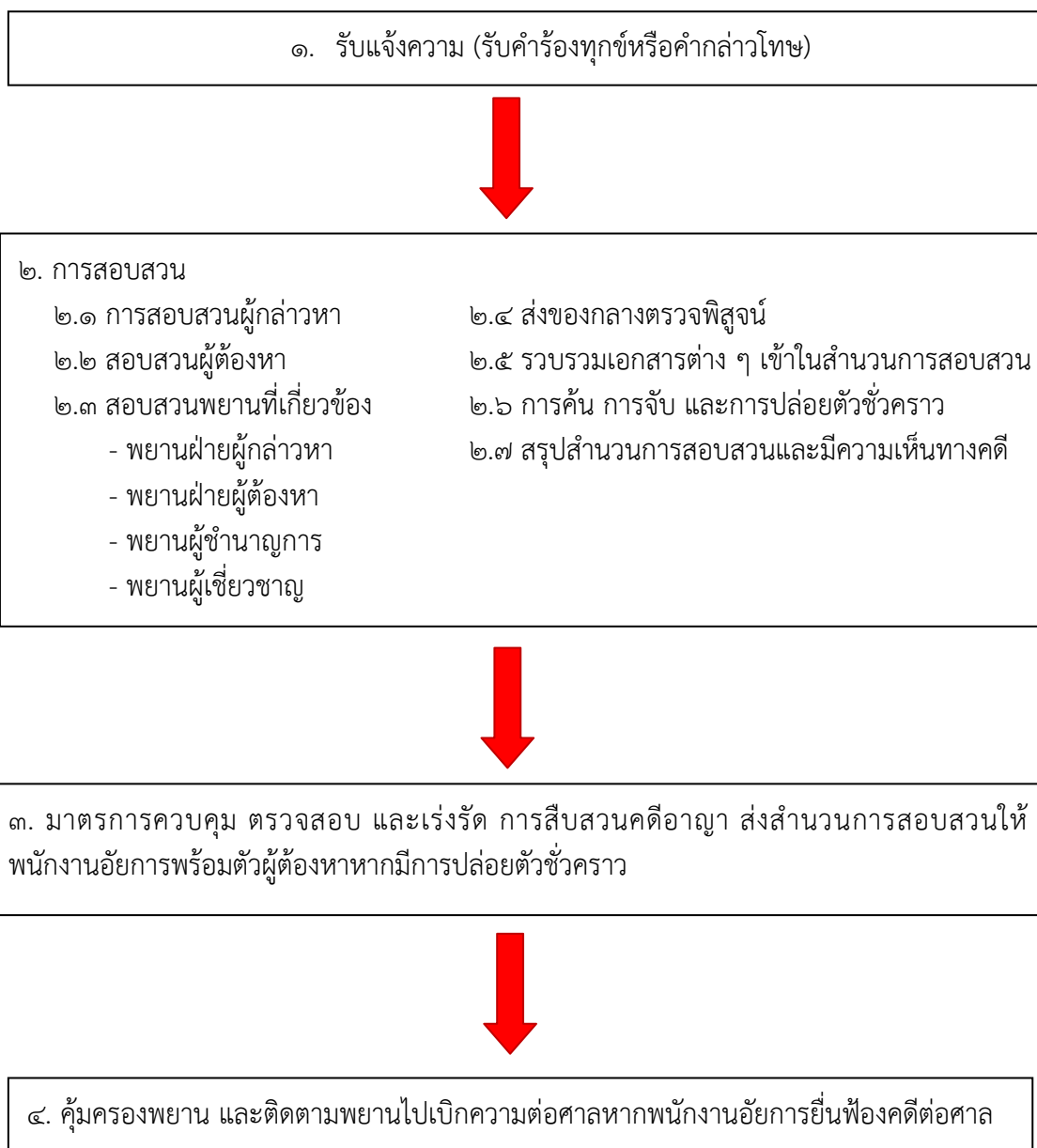
๓) ปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนมีหน้าที่รับผิดชอบทำการสอบสวนคดี ความผิดอาญาทุกประเภท ยกเว้นประเภทและลักษณะของคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงาน สอบสวนผู้ชำนาญการถึงพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เข้าร่วมทำการสอบสวนตามที่หัวหน้างาน สอบสวนหรือผู้บังคับบัญชามอบหมาย สืบสวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเฉพาะในคดีที่รับผิดชอบ เพื่อทราบรายละเอียดของการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น กำกับ ดูแล ตรวจสอบ เฝ้าระวัง สั่งการ แนะนำ การ ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจในสังกัด ปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

โดยต้องปฏิบัติตามขั้นตอนงานซึ่งกำหนดไว้ในคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๔๑๙/๒๕๕๖ เรื่องการอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการ ควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวัง การสอบสวนคดีอาญา ตามขั้นตอน ตามลำดับต่อไปนี้

- การรับแจ้งความ
- การค้น
- การจับ
- การปล่อยชั่วคราว
- การสอบสวน
- การทำสำนวนสอบสวน
- มาตรการควบคุม ตรวจสอบ และเฝ้าระวังการสืบสวนคดีอาญา

โดยมีขั้นตอนการทำงานของพนักงานสอบสวนโดยสังเขป ดังต่อไปนี้

แผนภาพแสดงขั้นตอนการทำงานของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

นอกจากนี้ยังมีระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ. ๒๕๔๔ กำหนดจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนที่ต้องประพฤติปฏิบัติควบคู่ไปกับอุดมคติของตำรวจเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน และสังคมส่วนรวมดังนี้

(๑) ต้องเคารพในสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

(๒) ต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต และยึดมั่นในศีลธรรม

- (๓) ต้องอำนวยความสะดวกด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง โปร่งใส และเป็นธรรมโดยปราศจากอคติ
- (๔) ต้องกล่าวยินยัดกระทำให้ในสิ่งที่ถูกต้อง
- (๕) พึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ เสียสละและอดทน เพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความสะดวก
- (๖) พึงมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ด้วยความสุภาพอ่อนโยน มีไมตรีจิตและเต็มใจให้บริการประชาชน
- (๗) พึงหมั่นศึกษาหาความรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา
- (๘) พึงสำนึกและยึดมั่นในวิชาชีพการสอบสวน มีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีและวิชาชีพของตนเอง

ปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีอัตราตำแหน่งพนักงานสอบสวนทั่วประเทศ จำนวน ๑๑,๒๒๖ อัตรา เป็นอัตราที่มีผู้ดำรงตำแหน่ง ๑๐,๔๕๐ อัตรา ปฏิบัติงานที่หน่วยปฏิบัติการเฉพาะทางที่กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง และหน่วยปฏิบัติการพื้นที่ทั่วประเทศ อัตราว่าง ๗๗๖ อัตรา ทั้งนี้เนื่องจากตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งวิชาชีพเฉพาะที่มีความสำคัญต่อจุดเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่ก็ไม่สามารถรักษาบุคลากรสายงานนี้ไว้ได้ แม้จะมีการปรับปรุงความก้าวหน้าของตำแหน่ง การกำหนดเงินเพิ่มพิเศษเฉพาะสายงาน

๒.๒ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๒.๑ ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโยภาส และคณะ (๒๕๕๖) ได้ศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการคดีในสถานีตำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานคดีของสถานีตำรวจ ผลการวิจัยพบว่า (๑) ด้านระบบงานสอบสวน พบปัญหาการแย่งงาน สืบสวนและงานสอบสวนออกจากกัน ทำให้การบริหารงานคดีไม่เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และยังมีปัญหาอื่นอีกหลายประการ ได้แก่ ปัญหาด้านอัตรากำลัง ปัญหาจำนวนพนักงานสอบสวนไม่สมดุลกับปริมาณคดีในสถานีตำรวจ ปัญหาผู้บังคับบัญชาขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานด้านการสืบสวนและสอบสวน เนื่องจากไม่เคยมีประสบการณ์หรือผ่านงานสอบสวน มาก่อน ปัญหาด้านกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและคำสั่งต่าง ๆ มีมากมายกระจัดกระจาย ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน และปัญหาการขาดอุปกรณ์ เครื่องมือและงบประมาณ (๒) ด้านระบบตำแหน่งของพนักงานสอบสวนพบว่าการนำระบบ Academic Rank Certification (ARC) มาใช้กับระบบตำแหน่งของพนักงานสอบสวนในสถานีตำรวจ ก่อให้เกิดสภาพปัญหาและความเสียหายต่อระบบงานสอบสวนและต่อประชาชน และ (๓) ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในระบบงานตำรวจพบว่า ยังขาดกฎหมายที่รองรับเกี่ยวกับการให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการประนอมและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา

สำหรับข้อเสนอแนะคือ (๑) ด้านระบบงานสอบสวน พนักงานสอบสวนควรมีหน้าที่สืบสวนปราบปรามอาชญากรรมด้วย ควรให้พนักงานสอบสวนออกไปสอบสวนยังที่เกิดเหตุเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเบื้องต้นในที่เกิดเหตุเพื่อสืบสวนหาร่องรอยหลักฐาน รวมถึงหาพยานหลักฐานเพื่อนำมา

ประกอบกระดำเนินการดำเนินคืออย่างเป็นระบบ ควรกำหนดจำนวนตำแหน่งพนักงานสอบสวนให้มีความเหมาะสมตามปริมาณงานในแต่ละสถานีตำรวจ ควรกำหนดให้มีตำแหน่งผู้ช่วยพนักงานสอบสวน และจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนให้ประชาชนได้รับทราบ (๒) ด้านระบบตำแหน่งพนักงานสอบสวน ควรปรับตำแหน่ง รอง ผกก. ในสถานีตำรวจ ให้เป็นตำแหน่ง รอง ผกก. ประจำสถานีตำรวจ และให้มีการหมุนเวียนกันปฏิบัติหน้าที่ด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีความชำนาญงานในทุกลักษณะของสถานีตำรวจ ควรปรับตำแหน่งพนักงานสอบสวนในสถานีตำรวจจากตำแหน่งพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๔๔ ให้เป็นตำแหน่งรองสารวัตรสอบสวน สารวัตรสอบสวน และรองผู้กำกับสถานีตำรวจ โดยกำหนดจำนวนตำแหน่งสารวัตร รองสารวัตรให้ได้สัดส่วน ๔ : ๑ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาคอขวดและแก้ไขปัญหากำลังพลแออัด และตำแหน่งพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๔๔ อันได้แก่ ตำแหน่งพนักงานสอบสวนถึงพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญ (รอง สว. – รอง ผบก.) กำหนดให้เป็นตำแหน่งประจำส่วนราชการสังกัด ภ.จว. และ บก. และตำแหน่งพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (ผบก.) กำหนดให้เป็นตำแหน่งประจำส่วนราชการสังกัด บช. นอกจากนั้นควรใช้ระบบ R.C. (Rank Classification) เป็นระบบตำแหน่งในสถานีตำรวจ และในการสอบสวนคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนหรือคดีสำคัญ (major case) ควรทำงานกันเป็นทีมเพื่อช่วยกันทำการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานและติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ (๓) ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในระบบงานตำรวจ เสนอให้ตรากฎหมายรองรับให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นสอบสวนได้ เพื่อลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล และในส่วนการเปรียบเทียบปรับนั้น ควรเพิ่มประเภทความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๗๑ วรรคสอง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้

๒.๒.๒ พันตำรวจโท ดร.พงษ์ธร ธัญญสิริ (๒๕๕๕) ได้เรียบเรียงเรื่อง “การบริหารและพัฒนาระบบงานตำรวจ” เพื่อเป็นบทบันทึกบทหนึ่งของการพัฒนาและปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งหวังว่าจะเป็นส่วนหนึ่งในการที่จะทำให้การอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนให้เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชน โดยมีการรวบรวมเรื่องการปรับปรุงพัฒนาระบบงานสอบสวน ดังนี้

๑) การพัฒนาระบบตำแหน่งพนักงานสอบสวน ในส่วนของการสรรหาเข้ามาดำรงตำแหน่งใหม่ต้องกำหนดเงื่อนไขให้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนอย่างน้อย ๒ – ๔ ปี จึงจะสามารถย้ายออกนอกสายงานสอบสวนเพื่อเน้นความชำนาญงานในวิชาชีพตำรวจ การสร้างการเจริญเติบโตในสายงานสอบสวนเพื่อให้มีความเป็นวิชาชีพและมีทักษะความชำนาญในงานสอบสวน โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนสามารถเลื่อนตำแหน่งจากพนักงานสอบสวน (สบ๑) ไปจนถึง (สบ๕) โดยการประเมินความรู้ความสามารถและความชำนาญงานด้วยตนเองได้โดยไม่มีข้อจำกัดถึงจำนวนตำแหน่ง ส่วนการเลื่อนตำแหน่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (สบ๖) จึงจะกำหนดจำนวนตามปริมาณและคุณภาพของงาน

๒) พัฒนาระบบงานสอบสวนในส่วนของสถานีตำรวจ โดยกำหนดกลุ่มงานเป็น ๒ กลุ่มงาน คือ กลุ่มงานป้องกันปราบปราม และกลุ่มงานสืบสวนสอบสวน หัวหน้าสถานีตำรวจเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา ส่วนอำนาจในการควบคุมสั่งคดี เพื่อคุณภาพของงานและหลักประกันการ

แทรกแซงความเห็นทางคดีกำหนดให้พนักงานสอบสวนที่อาวุโสเป็นหัวหน้างานสอบสวนเป็นผู้สั่งคดี การกำหนดจำนวนพนักงานสอบสวนในแต่ละสถานีตำรวจตามคุณภาพและปริมาณงานของแต่ละสถานี สำหรับการสั่งการให้ไปปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน ณ หน่วยงานใด ให้ผู้บังคับการตำรวจเป็นผู้บริหารสั่งการ

๓) การพัฒนาระบบสนับสนุนงานสอบสวน กำหนดให้มีผู้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน ประกอบด้วย พนักงานสอบสวนผู้ช่วย คือกลุ่มที่มีวุฒิปริญญาทางกฎหมายหรือมีคุณสมบัติพนักงานสอบสวนได้มาทำหน้าที่พนักงานสอบสวนผู้ช่วยเพื่อเตรียมการเป็นพนักงานสอบสวน เมื่อมีการเปิดการสอบเข้าสู่สายงานสอบสวน กำหนดให้มีนิติกรเพื่อช่วยเหลือให้คำแนะนำในด้านกฎหมายให้กับพนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่ธุรการคดี เจ้าหน้าที่ดูแลของกลาง เจ้าหน้าที่ประจำวัน เจ้าหน้าที่พิมพ์มือ ขึ้นตรงการบังคับบัญชาต่อหัวหน้างานสอบสวน รวมถึงการจัดให้มีระบบ Online ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลอาชญากรรม เช่น ประวัติอาชญากรรม การตรวจสอบและค้นคว้าข้อมูลกฎหมายที่สามารถสนองตอบความต้องการของพนักงานสอบสวนตลอดเวลา รวมทั้งมีระบบการรับแจ้งเหตุและแจ้งข้อเท็จจริงเบื้องต้นทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย

๔) การพัฒนาขวัญและกำลังใจ สมควรกำหนดหลักการให้มีการพิจารณาปรับปรุงเงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษสำหรับตำแหน่งพนักงานสอบสวนเพิ่มเติมจากที่ได้รับอยู่ในปัจจุบัน และเมื่อเทียบกับบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมอื่นแล้วยังคงน้อยกว่า การกำหนดค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการเมื่อออกเวรสอบสวนที่เป็นผลัดเพราะยังต้องปฏิบัติงานเกี่ยวกับสำนวนที่ได้รับไว้ ทั้งในการสอบสวนปากคำพยาน และรวบรวมพยานหลักฐานอื่น ๆ ส่วนการพิจารณาความดีความชอบและขึ้นเงินเดือนให้แก่พนักงานสอบสวน จะต้องพิจารณาเฉพาะในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในสายงานสอบสวนเท่านั้น โดยไม่รวมกับสายงานอื่นในสถานีตำรวจ

๒.๒.๓ ศ.ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ และคณะ (๒๕๕๕) ได้ศึกษาทบทวนองค์ความรู้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบงานตำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิจัย และทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของตำรวจในประเทศไทย ในรอบระยะเวลา ๕ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๕) สถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบงานตำรวจ รวมถึงศึกษาแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาระบบงานตำรวจในรูปแบบ และบริบทที่เหมาะสมที่สุดสำหรับสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า

(๑) โครงการพัฒนางานตำรวจและพัฒนาสถานีตำรวจที่ผ่านมา เนื่องจากภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีมากขึ้นไป หลายด้าน ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานระดับสถานีตำรวจต้องมีการะงานเป็นจำนวนมาก ขาดแคลนกำลังพล ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ทั้งในยามปกติและในสถานการณ์พิเศษ เช่น ภารกิจควบคุมฝูงชนเมื่อเกิดเหตุการณ์ชุมนุมซึ่งมักเกิดขึ้นบ่อยครั้งในช่วงความขัดแย้งทางการเมืองที่ผ่านมาโดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร (ภัทรพล, ๒๕๕๒) ควรมีการทบทวนและมอบภารกิจที่ไม่เกี่ยวข้องให้หน่วยงานอื่น หรือเอกชนเข้ามาทำหน้าที่แทนในบางอย่าง เช่น การรับแจ้งเอกสารหาย, การรับโทรศัพท์, ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น เพื่อนำกำลังข้าราชการตำรวจไปให้บริการกับประชาชน และแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่เป็นหลักและเพื่อให้การบริหารงานในระดับสถานีตำรวจมีความคล่องตัว หัวหน้าสถานีตำรวจต้องใช้อำนาจในการตัดสินใจในทุกเรื่องเพื่อความรวดเร็ว

ในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่ ต้องได้รับการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอต่อการทำงาน มีอำนาจในการบริหารงานบุคคล ทั้งในการแต่งตั้งโยกย้าย การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง การลงโทษทางวินัย เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเคารพในการตัดสินใจ

(๒) การพัฒนาอุปกรณ์และเครื่องมือในการปฏิบัติงาน และการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของตำรวจแทบทุกพื้นที่มีไม่เพียงพอกับจำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานในแต่ละสถานีตำรวจ (คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ, ๒๕๕๐; ๒๕๕๑) โดยเฉพาะสถานีตำรวจในเขตพื้นที่ห่างไกลจะมีทรัพยากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และยังมีทรัพยากรที่ขาดแคลนอีกเป็นจำนวนมาก (สมณ, ๒๕๕๒) ส่วนสถานีตำรวจบางแห่งที่ได้รับการจัดสรรทรัพยากรเพียงพอ และสามารถนำไปปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ยังคงประสบปัญหาเรื่องการขาดการซ่อมบำรุง และขาดแคลนครุภัณฑ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

(๓) การพัฒนารูปแบบการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมด้วยการมีส่วนร่วมจากประชาชน งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ และอาสาสมัครในงานตำรวจ ความสำเร็จของการป้องกัน และแก้ไขปัญหาอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นไปไม่ได้หากไม่ได้รับการสนับสนุน ร่วมมือจากประชาชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในระดับชุมชน หากปริมาณการเกิดอาชญากรรมอยู่ในระดับต่ำ หรือลดน้อยลง สาธารณชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจก็สมประโยชน์ทั้งสองฝ่าย

(๔) การพัฒนาโครงการบริหาร การบริหารงานบุคคล เงินเดือน ค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานตำรวจ ยังคงมุ่งเน้นสายการบังคับบัญชามากเกินไป ถึงแม้จะมีการกล่าวถึงการกระจายอำนาจตาม พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งกำหนดให้คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ (ก.ต.ช.) สามารถกำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการกระจายอำนาจระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับตำรวจภูธรจังหวัดและราชการส่วนท้องถิ่นในกรณีที่ ก.ต.ช. เห็นว่ามีความจำเป็นและเหมาะสม แต่ในปัจจุบันก็ดูเหมือนว่ายังคงมีการบริหารงานแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ยังไม่มีการกำหนดกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ที่ชัดเจน ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาของประชาชนไม่ตรงตามลักษณะของพื้นที่ (กมลทิพย์ และคณะ, ๒๕๕๑) นอกจากนี้การบริหารงานบุคคลยังคงถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองมีการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการวางตัวไม่เป็นกลางทางการเมือง ละเลยระบบคุณธรรม ทั้งการบรรจุ สรรหา และแต่งตั้งที่มีลักษณะของระบบอุปถัมภ์ (Patronage system) มากกว่าที่จะแต่งตั้งในระบบคุณธรรม (Merit system)

(๕) การพัฒนางานสอบสวนและการไต่สวนคดีอาญาในชั้นสอบสวนและความสัมพันธ์ของหน่วยงานตำรวจกับหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรม พบว่า พนักงานสอบสวนไม่ได้รับการเหลียวแล และสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาถูกปล่อยให้ต้องทำงานตามลำพัง มักไม่ได้รับการพิจารณาความดีความชอบเมื่อเปรียบเทียบกับสายงานอื่น นอกจากนี้ ยังถูกแทรกแซงการทำงานจากผู้บังคับบัญชา สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องกำหนดแนวทางปรับปรุงระบบงานสอบสวนทั้งระบบ ทั้งในเรื่องตำแหน่ง คุณสมบัติ สมรรถนะต่าง ๆ ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ จรรยาบรรณ มาตรฐานวิชาชีพ การกำหนดลักษณะงานที่มีความชัดเจนขึ้น ความก้าวหน้าในสายงาน ค่าตอบแทนที่เหมาะสม การฝึกอบรม ทิศทางการพัฒนาระบบงานสอบสวน การเลื่อนระดับ และอาจมีการพิจารณาถึงการเป็นข้าราชการตำรวจ

ที่ไม่มียศเพราะจะได้ไม่ผูกติดกับฐานเงินเดือน สามารถเติบโตในสายงานสอบสวนได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนสายงาน

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการศึกษาวิจัย

การศึกษาปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยข้อมูลทุติยภูมิ และ ข้อมูลปฐมภูมิ ดังนี้คือ

๓.๑.๑ ข้อมูลทุติยภูมิ โดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ระบบการบริหารงานบุคคล การกำหนดตำแหน่งพนักงานสอบสวน ระบบงานสืบสวนสอบสวน อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประกอบด้วย คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ ๑๔๙/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖ เรื่อง การอำนวยความสะดวกในทางอาญา ข้อมูลทั่วไป และสถิติคดีอาญาของกองบัญชาการสืบสวนสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลทุ่งสองห้องและสถานีตำรวจภูธรนนทบุรี

๓.๑.๒ ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในการกำหนดตัวอย่างแบบเจาะจงจากหน่วยงานที่มีพนักงานสอบสวนปฏิบัติงานอยู่ คือ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สถานีตำรวจนครบาลทุ่งสองห้อง และสถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรี มาวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีสถานีตำรวจที่ให้บริการแก่ประชาชนทั่วประเทศจำนวน ๑,๔๖๕ แห่ง แต่โดยที่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงจากกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ซึ่งมีตำแหน่งพนักงานสอบสวนปฏิบัติงานสอบสวนคดีอาญาเฉพาะและสถานีตำรวจนครบาลทุ่งสองห้องกับสถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรี ซึ่งมีตำแหน่งพนักงานสอบสวนปฏิบัติงานสอบสวนคดีอาญาทั่วไปตามพื้นที่

๓.๓ ประเด็นที่ศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาครอบคลุมปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ใน ๓ ด้านหลัก ดังนี้

- ๑) ด้านกฎหมายและระเบียบที่ใช้ในการปฏิบัติงาน
- ๒) ด้านระบบงาน
- ๓) ด้านระบบการบริหารงานบุคคล

๓.๔ การสร้างเครื่องมือวัด

๓.๔.๑ ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

เพื่อให้เป็นที่เชื่อถือ และสามารถนำไปอ้างอิงได้ตามหลักวิชาการ จึงได้กำหนดขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ดังนี้

- ๑) สร้างคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกจากทฤษฎีและแนวคิด ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒) นำร่างประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและแก้ไข
- ๓) นำคำถามสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง
- ๔) นำคำถามสัมภาษณ์ไปสอบถามจากกลุ่มประชากรที่กำหนด

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเป็นต้นธารของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยทำการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้บังคับบัญชาและพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน ๓ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สถานีตำรวจนครบาลทุ่งสองห้อง และสถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรี ทั้ง ๓ กลุ่มตัวอย่างถือเป็นความคิดเห็นส่วนหนึ่งของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติทั่วประเทศ

๔.๑ ผลการศึกษา

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้บังคับบัญชาและพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติทั้งที่ปฏิบัติงานทั้งในหน่วยเฉพาะกิจและหน่วยปฏิบัติในพื้นที่ รวม ๓ กลุ่มตัวอย่าง ได้ข้อสรุปที่น่าสนใจ ดังนี้

๔.๑.๑ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง เป็นตัวแทนของพนักงานสอบสวนระดับกองบัญชาการเป็นหน่วยงานในส่วนกลาง (หน่วยเฉพาะกิจ) ที่มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดที่มีโทษทางอาญาเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ผู้มีอิทธิพล มีอปปรับจ้าง อาวุธสงคราม และความผิดที่มีโทษทางอาญาทั่วราชอาณาจักร รวมทั้งปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย ได้ผลการศึกษา ดังนี้

(๑) สถานภาพกำลังพลที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน รวม ๓๗๗ ตำแหน่ง

(๒) ปริมาณคดีอาญาที่รับผิดชอบในปี ๒๕๕๖ จำนวน ๖,๙๒๙ คดี ปรากฏตามตาราง

ข้างท้ายนี้

จำนวนคดีอาญาที่รับผิดชอบสอบสวน และที่สอบสวนเสร็จสิ้นปี ๒๕๕๖
สถานภาพกำลังพลพนักงานสอบสวน ของ บช.ก.

ลำดับ	บก.	คดีอาญา		สถานภาพกำลังพลพนักงานสอบสวน ของ บช.ก.					รวม
		คดีอาญาที่ รับปี ๒๕๕๖	สอบสวน เสร็จสิ้น	พงส.	ผนก.	ผนพ.	ผทค.	ผชช.	
๑	ทล.	๒๐๙	๒๐๙	๕	๗	๖	-	-	๑๘
๒	รฟ.	๒๖๕	๒๖๒	๑๐	-	๑	-	-	๑๑
๓	ป.	๓๖๕	๒๒๕	๔๔	๙	๓๒	๓	-	๘๘
๔	ปกบ.	๑,๐๕๓	๙๒๗	๑๘	๓	๑๐	๒		๓๓
๕	ปคม.	๒๐๙	*	๒๙	๑	๗	๑	-	๓๘
๖	ปทส.	๔๒๑	๔๐๕	๑๖	๓	๑๕	๒	-	๓๖
๗	ปปป.	๕๔	๕๐	๑๐	๖	๒๒	๑	-	๓๙
๘	ปอท.	๕๙	๕๓	๑๑	๔	๗	-	-	๒๒
๙	ปอศ.	๔,๒๙๔	๓,๖๘๗	๓๑	๑๑	๔๐	๔		๘๖
รวม		๖,๙๒๙	๕,๘๑๘	๑๗๔	๔๔	๑๔๐	๑๓	-	๓๗๗

(๓) ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานสอบสวน คือ ความหลากหลายของกฎหมาย กฎระเบียบ และคำสั่งที่ไม่มีความยืดหยุ่นเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้งานสอบสวนไม่ประสบความสำเร็จ เพราะมีขั้นตอนการปฏิบัติและเอกสารจำนวนมากที่ต้องจัดทำทั้ง ๆ ที่บางอย่างก็ไม่มีความจำเป็นทำให้พนักงานสอบสวนเกิดความเครียดและวิตกกังวล พนักงานสอบสวนมีพื้นฐานความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันออกไป ประกอบกับการโยกย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่งบ่อยครั้งทำให้ผลการปฏิบัติงานด้านสืบสวนสอบสวนไม่มีความต่อเนื่องและขาดประสิทธิภาพ เครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ในการทำงานยานพาหนะที่มีสมรรถนะสูงตลอดจนเทคโนโลยีที่ทันสมัยยังขาดแคลนทำให้การปฏิบัติงานไม่ได้รับความสะดวกเกิดความล่าช้า การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพนักงานสอบสวนจากส่วนกลางไม่ค่อยได้รับความร่วมมือ

จากเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ปริมาณสำนวนที่รับผิดชอบไม่สัดส่วนไม่เหมาะสมกับจำนวนพนักงานสอบสวน การบริหารงานบุคคลภายในองค์กรขาดระบบคุณธรรมมักถูกการเมืองแทรกแซง

๔.๑.๒ สถานีตำรวจนครบาลทุ่งสองห้อง เป็นตัวแทนของพนักงานสอบสวนระดับสถานีในส่วน ของตำรวจนครบาล มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาในเขตพื้นที่ลาดยาว และเขตหลักสี่ ได้ผลการศึกษา ดังนี้

(๑) สถานภาพกำลังพลที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน รวม ๑๙ ตำแหน่ง

(๒) ปริมาณคดีอาญาที่รับผิดชอบในปี ๒๕๕๖ จำนวน ๑,๐๖๖ คดี ปรากฏตามตาราง ข้างท้ายนี้

สถิติคดีอาญาในพื้นที่และการดำเนินการ

ปี พ.ศ. ๒๕๕๖

สถานีตำรวจนครบาลทุ่งสองห้อง

ประเภทข้อหา	รับแจ้ง	จับ	ดำเนินการ สืบสวน/ สอบสวน	ส่งสำนวนให้ อัยการ	หมายเหตุ
๑. ยาเสพติด	๘๒๓	๘๒๓	๘๒๓	๘๒๓	
๒. ลักทรัพย์	๑๖๑	๔๕	๑๖๑	๑๖๑	
๓. ทำร้ายร่างกาย	๒๒	๑	๒๒	๑๒ (ยอมความ ๑๐)	
๔. ฉ้อโกง	๔๒	๖	๔๒	๖ (ยอมความ ๓๖)	
๕. คดีจากกลุ่มงานอื่น ส่งมา	๑๘	๑๐	๘	๘ (ยอมความ ๑๐)	
รวม	๑,๐๖๖	๘๙๖	๑,๐๕๖	๑,๐๑๐	

หมายเหตุ. คดีงานอื่นส่งมา เช่น โกงการเลือกตั้ง (กกต.), ปลอมแปลงเอกสาร(กรมการกงสุล), พรบ. ก่อสร้างอาคาร/หนีหมายเกณฑ์ทหาร (สนง.เขตหลักสี่), ลิขสิทธิ์ ฯลฯ

(๓) ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานสอบสวน คือมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่ต้อง รับผิดชอบจำนวนมาก โดยเฉพาะคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เรื่องการอำนวยความสะดวกใน คดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา มี ข้อจำกัดทำให้การทำงานล่าช้า การประสานงานในส่วนของงานธุรการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติมี

ขั้นตอนการปฏิบัติที่ซ้ำซ้อน การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายส่วนมากล่าช้าเพราะมีขั้นตอนมาก พนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องเพิ่มพูนความรู้ความสามารถก่อนที่จะลงมือปฏิบัติงาน จำนวนพนักงานสอบสวนไม่เพียงพอกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้น การจัดสวัสดิการไม่เพียงพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้พนักงานสอบสวนเต็มใจที่จะปฏิบัติงาน ทั้งเรื่องเงินเดือน เบี้ยเลี้ยงและอุปกรณ์การทำงานที่พนักงานสอบสวนต้องซื้อเองทั้งหมด ขั้นตอนทางธุรการซับซ้อน ยุ่งยาก ขาดแคลนบุคลากรทางด้านธุรการคดีมาช่วยแบ่งเบาพนักงานสอบสวน ทำให้สำนวนการสอบสวนไม่มีคุณภาพ

๔.๑.๓ สถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรี เป็นตัวแทนของพนักงานสอบสวนระดับสถานีในส่วนของการตำรวจภูธร มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ได้ผลการศึกษา ดังนี้

(๑) สถานภาพกำลังพลที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน รวม ๓๙ ตำแหน่ง

(๒) ปริมาณคดีอาญาที่รับผิดชอบในปี ๒๕๕๖ จำนวน ๓,๓๓๔ คดี ปรากฏตามตาราง

ข้างท้ายนี้

สถิติคดีอาญาในพื้นที่และการดำเนินการ

ปี พ.ศ. ๒๕๕๖

สถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรี

ประเภทข้อหา	รับแจ้ง	จับ	ดำเนินการ สืบสวน/ สอบสวน	ส่งสำนวนให้ อัยการ	หมายเหตุ
๑. ยาเสพติด	๒,๗๙๐	๒,๗๙๐	๒,๗๙๐	๒,๗๙๐	
๒. ลักทรัพย์	๔๐๗	๑๓๗	๔๐๗	๔๐๗	
๓. ทำร้ายร่างกาย	๔๔	๒๕	๔๔	๒๕ (ยอมความ ๑๙)	
๔. นื้อโกง	๔๗	๑๓	๓๒	๒๘ (ยอมความ ๑๙)	
๕. คดีจากกลุ่มงานอื่นส่ง มา	๔๖	๓๒	๔๖	๓๔ (ยอมความ ๑๒)	
รวม	๓,๓๓๔	๒,๙๘๗	๓,๓๑๙	๓,๒๘๔	

หมายเหตุ. คดีงานอื่นส่งมา เช่น โกงการเลือกตั้ง (กกต.), ปลอมแปลงเอกสาร(กระทรวงพาณิชย์), หลบหนีหมายเกณฑ์ทหาร, ลิขสิทธิ์ ฯลฯ

(๓) ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานสอบสวน คือ มีกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่ต้องรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่เป็นจำนวนมาก ทั้งคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เรื่องการอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา ที่กำหนดรายละเอียดขั้นตอนการทำงานของพนักงานสอบสวนไว้อย่างละเอียด ในความเป็นจริงไม่อาจดำเนินการได้ครบถ้วน ด้านการประสานงานการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ จำเป็นต้องประสานงานกับส่วนราชการซึ่งมีขั้นตอนมาก ใช้เวลานานไม่อาจทันความต้องการ ส่วนการประสานงานกับภาคเอกชน เช่น ธนาคาร ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือ ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่ได้สำเร็จการศึกษาด้านกฎหมายทุกคน ทำให้มีความถนัดในการปฏิบัติงานสอบสวนแตกต่างกัน ยังมีความจำเป็นต้องขอตำแหน่งพนักงานสอบสวนเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับปริมาณคดีที่รับผิดชอบ ปัจจุบันพนักงานสอบสวนมีเพียงเงินเดือนและเงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษเฉพาะตำแหน่งรายเดือนเท่านั้น เมื่อเทียบกับองค์กรในกระบวนการยุติธรรมอื่น เช่น อัยการ ศาล ยังถือว่าได้รับค่าตอบแทนต่ำกว่ามาก ความก้าวหน้าของตำแหน่งถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดตำแหน่งเป็นสายงานเฉพาะ แต่ความก้าวหน้าที่จะได้รับการแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งบริหารยังน้อยไม่จูงใจที่จะรักษาบุคลากรสายงานนี้ไว้ ขั้นตอนงานธุรการกระบวนการด้านเอกสารก็มากมายต้องใช้เวลามาก บางครั้งก็ไม่เป็นประโยชน์ ทำให้เหลือเวลาในการทำเอกสารสำนวนคดีลดลง ไม่มีการกำหนดตำแหน่งผู้ที่จะมาทำหน้าที่ธุรการคดีเพื่อช่วยงานสอบสวนให้ชัดเจน

๔.๒ อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง ๓ กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องของอัตราส่วนพนักงานสอบสวนต่อจำนวนคดี ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามบทบาทของพนักงานสอบสวน มีความสอดคล้องเป็นไปในทำนองเดียวกัน จึงขอแยกอภิปรายผลเป็น ๒ ส่วน คือ

๔.๒.๑ อัตราส่วนของกำลังพลที่ปฏิบัติงานสอบสวนคดีอาญาเปรียบเทียบกับปริมาณคดีอาญาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ความรับผิดชอบ ในห้วงปี พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นต้นนี้

หน่วยปฏิบัติ	พนักงานสอบสวน (อัตรา)	จำนวนคดี	อัตราส่วน พงส. : คดี	หมายเหตุ
กองบัญชาการตำรวจ สอบสวนกลาง	๓๗๗	๖,๙๒๙	๑ : ๑๘.๓๗	หน่วยงานระดับ บช.
สถานีตำรวจนครบาลทุ่ง สอง	๑๙	๑,๐๖๖	๑ : ๕๖.๑๐	หน่วยงานระดับ สถานี
สถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรี	๔๒	๓,๓๓๔	๑ : ๗๙.๓๘	หน่วยงานระดับ สถานี

จากตารางเปรียบเทียบอัตราส่วนกำลังพลที่ปฏิบัติงานสอบสวนคดีอาญา เปรียบเทียบกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบของทั้ง ๓ กลุ่มตัวอย่าง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือในปี

พ.ศ. ๒๕๕๖ พนักงานสอบสวนของกองบัญชาการสอบสวนกลาง ๑ คน ต้องรับผิดชอบทำสำนวนการสอบสวน ๑๘ คดี พนักงานสอบสวนของสถานีตำรวจนครบาลทุ่งสองห้อง ๑ คน ต้องรับผิดชอบทำสำนวนการสอบสวน ๕๖ คดี ในขณะที่พนักงานสอบสวนของสถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรี ๑ คน ต้องรับผิดชอบทำสำนวนการสอบสวนถึง ๗๙ คดี ความแตกต่างดังกล่าวสามารถอธิบายผลได้ ดังนี้

(๑) กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางเป็นหน่วยงานส่วนกลาง (หน่วยเฉพาะกิจ) แม้จะมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบสืบสวนสอบสวนการกระทำผิดที่มีโทษทางอาญาทั่วราชอาณาจักร ทำให้มีตำแหน่งพนักงานสอบสวนจำนวนมากแต่เป็นการรับผิดชอบคดีสำคัญ ๆ เกี่ยวข้องกับผู้มีความผิดพลีความยุ่งยากซับซ้อนหรือคดีที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเห็นว่าสมควรให้พนักงานสอบสวนจากส่วนกลางเข้าไปรับผิดชอบคดีแทนพนักงานสอบสวนท้องถิ่น ส่วนคดีส่วนใหญ่ต้องกระทำในรูปคณะพนักงานสอบสวนต้องใช้พนักงานสอบสวนจำนวนหลายคน ดังนั้นจึงทำให้เห็นว่าสถิติพนักงานสอบสวนแต่ละคนรับผิดชอบสำนวนไม่มากแต่ความเป็นจริงพนักงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการสอบสวนกลางอาจจะต้องเข้าร่วมเป็นคณะพนักงานสอบสวนในคดีอื่น ๆ อีกหลายคดี คดีประเภทนี้จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบ คำสั่ง หรือข้อบังคับที่แตกต่างกันออกไป

(๒) ส่วนสถานีตำรวจนครบาลทุ่งสองห้องและสถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรี เป็นหน่วยงานระดับสถานีปฏิบัติงานในพื้นที่รับผิดชอบเฉพาะเขตหรืออำเภอ แต่ก็ยังมีความแตกต่างในเรื่องอัตราส่วนพนักงานสอบสวนต่อปริมาณคดีอยู่บ้างไม่มากนัก สาเหตุน่าจะเป็นเพราะความแตกต่างระหว่างพื้นที่ของนครบาลและของตำรวจภูธรซึ่งครอบคลุมพื้นที่รับผิดชอบมากกว่านครบาล ทั้งนี้จึงยังไม่มีประเด็นปัญหาที่จะต้องนำมาอภิปรายความแตกต่างดังกล่าว แต่อัตราส่วนกำลังพลที่ปฏิบัติงานสอบสวนคดีอาญาเปรียบเทียบกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบของทั้ง ๓ กลุ่มตัวอย่าง เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนในด้านต่าง ๆ ที่ทำให้การอำนวยความสะดวกทางอาญาไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๔๐ ที่กล่าวว่า “สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม” ซึ่งจะได้อภิปรายในหัวข้อถัดไป

๔.๒.๒ สภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวน ด้วยอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบันกับยังคงต้องปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัด และถูกคาดหวังจากสังคมและคู่ความทั้งสองฝ่ายว่าจะได้รับความพึงพอใจจากการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน ความกดดันในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะของคนกลางในการอำนวยความสะดวก บางครั้งก็ถูกคู่ความฝ่ายที่เสียประโยชน์มองในแง่ลบถูกร้องเรียน งานรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อที่จะพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาเพื่อที่จะนำตัวผู้ที่กระทำผิดที่แท้จริงมาฟ้องลงโทษจึงเป็นงานที่หนักต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจในด้านกฎหมาย ด้านนิติวิทยาศาสตร์ และหลักจิตวิทยา สามารถแยกแยะความจริงออกจากความเท็จสามารถอธิบายความน่าเชื่อถือและน้ำหนักของพยานหลักฐานทุกรายการที่อยู่ในสำนวนการสอบสวนและสรุปเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดให้คลี่คลายข้อสงสัยในคดีนั้นได้อย่างสิ้นกระแสความ เป็นภาระความรับผิดชอบที่สูงต้องมีความต่อเนื่องจะเสร็จสิ้นได้ก็ต่อเมื่อศาลพิจารณามีคำพิพากษาหรือคำสั่งสำหรับคดีนั้น ๆ แล้ว จึงขออภิปรายผลจากการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีความเชี่ยวชาญ

และประสบการณ์งานสอบสวนคดีอาญา ถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของ พนักงานสอบสวนทั้ง ๓ ด้านหลัก ดังนี้

(๑) ด้านกฎหมายและระเบียบ

กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวนมีเป็นจำนวนมากพนักงานสอบสวนต้องดำเนินการให้ครบถ้วน มิฉะนั้นจะทำให้การสอบสวนมีข้อบกพร่องพนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง เช่น กระบวนการสอบสวนเด็ก ต้องมีบุคคลร่วมสอบสวนหลายฝ่าย ต้องมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ซ้ำซ้อนมากขึ้น การรวบรวมพยานหลักฐานต้องประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พนักงานสอบสวนไม่สามารถบริหารจัดการเวลาในการทำสำนวนได้โดยลำพัง การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายมีผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการทำงานของพนักงานสอบสวนให้ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ในขณะที่ประชาชนผู้มาใช้บริการให้แก้ไขเยียวยาปัญหาความเดือดร้อนในหลายรูปแบบแล้วแต่ข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันออกไปทำให้มีกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่พนักงานสอบสวนต้องรับผิดชอบตามหน้าที่เป็นจำนวนมาก ระเบียบ คำสั่งบางอย่างไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนเนื่องจากผู้ถือระเบียบ คำสั่ง ไม่เข้าใจถึงความลำบากของผู้ปฏิบัติอย่างแท้จริง เช่น คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ ๔๑๙/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖ เรื่องการอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งมีข้อกำหนดเกี่ยวกับรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงานสอบสวนไว้มากมายทำให้การทำงานล่าช้าไม่สอดคล้องกับระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามมาตรการเฝ้าระวังการสอบสวนในคำสั่งเดียวกัน มีข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชาและพนักงานสอบสวนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๓ กลุ่ม ได้ข้อมูลตรงกันว่ากฎหมายที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจต้องเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีระเบียบ คำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่กำหนดขั้นตอน วิธีการ ระยะเวลาการปฏิบัติงานสอบสวน ตลอดจนบทลงโทษไว้อย่างละเอียด ส่งผลให้ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พนักงานสอบสวนเกิดความเครียดย้ายไปปฏิบัติงานด้านอื่น เพื่อเป็นการลดแรงกดดันของพนักงานสอบสวนควรมีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบ คำสั่งที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวนให้มีความชัดเจนกระชับเฉพาะในเรื่องที่เป็นปัญหาในทางปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งมีช่องว่างและต้องการวางแผนทางให้เป็นแบบอย่างเดียวกันเพื่อความยุติธรรม สำหรับรูปแบบของสำนวนควรปฏิรูประบบสำนวนการสอบสวนแต่ละคดีโดยใช้แบบฟอร์มอย่างย่อ เหมาะสมในแต่ละประเภทของคดีเพื่อความเร็วในการทำสำนวนการสอบสวนอันเป็นการเอื้อประโยชน์แก่ทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

(๒) ด้านระบบงาน

การสอบสวนคดีอาญาในปัจจุบันได้แยกออกจากงานสืบสวนทำให้พนักงานสอบสวนมุ่งแต่ทำสำนวนคดีซึ่งเป็นงานเอกสารโดยไม่ออกไปรวบรวมพยานหลักฐานหรือแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติม ส่วนฝ่ายสืบสวนเมื่อได้พยานหลักฐานใดมาก็ไม่มีการประสานงานส่งต่อให้กับพนักงานสอบสวน การทำงานของทั้งสองฝ่ายไม่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันส่งผลกระทบต่อคุณภาพงานสอบสวนทำให้การแสวงหาพยานหลักฐานไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญาได้ มีข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของทั้ง ๓ กลุ่มตัวอย่างพบว่าการทำงานภายในของสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยเฉพาะในส่วนของการบูรณาการจะมีความซ้ำซ้อนไม่ชัดเจน ส่วนการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกในกระบวนการ

ยุติธรรมทางอาญามีขั้นตอนทางกฎหมายมากติดขัดเรื่องระเบียบภายในของแต่ละองค์กร เช่น การประสานขอสอบสวนผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ การส่งต่อสำนวนการสอบสวนที่เสร็จสิ้นแล้วให้พนักงานอัยการผู้ฟ้องคดีพิจารณาดำเนินการต่อไป เป็นต้น สำหรับการประสานงานกับภาคเอกชน เช่น ธนาคาร บริษัทจำกัดผู้ครอบครองข้อมูลที่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีก็ยังไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร ฉะนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องมีการประสานงานกับหลายฝ่ายเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานในคดีมารวบรวมให้ได้มากที่สุด ทั้งฝ่ายสืบสวนซึ่งเป็นหน่วยงานภายในของตำรวจ หน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็น อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ หน่วยงาน ฯลฯ ทำอย่างไรจึงจะลดขั้นตอนทางธุรการของแต่ละองค์กรออกไปบ้างเพื่อให้การทำงานมีความคล่องตัวไม่ล่าช้า นอกจากนี้ความร่วมมือของประชาชนก็เป็นหัวใจสำคัญของการรวบรวมพยานหลักฐาน การแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลข่าวสารของประชาชนจะต้องกระทำด้วยความเต็มใจ โดยมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการยุติธรรมทำให้เขารู้สึกว่าเป็นผู้ได้รับสิทธิประโยชน์จากการอำนวยความยุติธรรมและความสะดวกในการดำเนินคดีอาญาเพื่อให้การปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานและนำตัวผู้ต้องหาฟ้องร้องต่อศาลสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ควรมีการประชุมหารือถึงปัญหาที่เกิดจากการประสานงานระหว่างองค์กรไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับตลอดจนขั้นตอนการทำงานของแต่ละหน่วยเพื่อนำมาจัดสัมมนาปรับแนวทางให้สอดคล้องประสานกันอย่างลงตัวโดยคำนึงถึงการอำนวยความยุติธรรมเป็นหลักไม่ยึดหลักการของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แนวทางนี้จะสามารถเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีและทำให้เจ้าพนักงานมีทัศนคติที่ดีต่อกันอีกด้วย การปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนตามกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับต่าง ๆ ที่กำหนดไว้มากมาย โดยต้องจัดทำเอกสารแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่มีความสลับซับซ้อนยุ่งยากจำนวนมากและบางอย่างไม่เป็นประโยชน์ต่อสำนวนการสอบสวนทำให้เป็นภาระแก่พนักงานสอบสวนต้องเสียเวลาจัดทำ ประกอบกับแต่ละขั้นตอนของการปฏิบัติงานตั้งแต่รับแจ้งความจนถึงกระทั่งศาลมีคำพิพากษา ต้องมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ และมีกำหนดเวลาบังคับเป็นข้อจำกัดทำให้พนักงานสอบสวนต้องเสียเวลาและต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในส่วนนี้อีกเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้องครบถ้วน และเป็นธรรม ขั้นตอนทางธุรการที่ยุ่งยากทำให้ไม่มีความคล่องตัวอีกทั้งยังขาดบุคลากรทางด้านงานธุรการคดีมาช่วยงานสอบสวน หรือแบ่งเบาภาระในส่วนของงานธุรการที่สามารถมอบหมายให้ผู้อื่นทำแทนพนักงานสอบสวนได้ ทำให้การปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนขาดความคล่องตัว ไม่สามารถบริหารจัดการเวลาให้สามารถดำเนินการกับสำนวนการสอบสวนในความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๓) ด้านระบบการบริหารงานบุคคล ในเรื่องความรู้ ความสามารถ และทักษะในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน เนื่องจากการวิเคราะห์ตำแหน่งสำหรับผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งให้มาดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีทั้งผู้สำเร็จการศึกษาด้านกฎหมาย และผู้ที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาด้านกฎหมาย ทำให้พนักงานสอบสวนมีความถนัดในการปฏิบัติงานสอบสวนที่แตกต่างกันออกไป ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในเชิงลึกของทั้ง ๓ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่าผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนในระดับต่าง ๆ มีความจำเป็นต้องได้รับการอบรมฝึกฝนเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถเกี่ยวกับงานสอบสวนให้มากขึ้นอย่างต่อเนื่องก่อนที่จะลงมือมาปฏิบัติงานจริง เพราะว่าผู้ที่จะมาทำหน้าที่พนักงานสอบสวนจะต้องปฏิบัติในด้านอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชนในชั้นสอบสวน

รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดและเอาตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีเพื่อให้ได้รับโทษตามกฎหมาย การปฏิบัติหน้าที่จำเป็นต้องใช้ศิลปะการทำงานเช่นเดียวกับอาชีพอื่น ๆ ซึ่งพนักงานสอบสวนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องตัวบทกฎหมาย ความรู้เชิงวิชาการ การวิเคราะห์วิจัย และจิตวิทยาพื้นฐาน ประกอบกับประสบการณ์การทำงาน มีเทคนิควิธีการจูงใจผู้อื่น ตลอดจนการเป็นนักเจรจา โกล่เกลี่ยประนีประนอม ให้คู่พิพาททุกฝ่ายพึงพอใจและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการนั้นอย่างดีที่สุด การทำงานในตำแหน่งของพนักงานสอบสวนซึ่งมีบทบาทสำคัญในการรวบรวมพยานหลักฐานและทำสำนวนความเห็นในทางสำนวนคดี จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดยเฉพาะเกี่ยวกับกฎหมายใหม่ ๆ ที่มีการแก้ไขปรับปรุงอยู่ตลอดเวลาเพื่อจะได้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีความเป็นวิชาชีพ และมีความเป็นอิสระปราศจากการถูกแทรกแซง จึงควรมีระบบการส่งเสริมและพัฒนาพนักงานสอบสวนให้มีความเป็นวิชาชีพและมีทักษะความรู้ความชำนาญในการสอบสวนให้สามารถใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายได้สมตามความคาดหวังของประชาชน ส่วนเรื่องจำนวนอัตรากำลัง ปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนอยู่จำนวนทั้งสิ้น ๑๐,๔๕๐ ตำแหน่ง (อัตราอนุญาต ๑๑,๒๒๖ ตำแหน่ง อัตราว่าง ๗๗๖ ตำแหน่ง) แต่อัตราส่วนของกำลังพลที่ปฏิบัติงานสอบสวนคดีอาญาเปรียบเทียบกับปริมาณคดีอาญาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ความรับผิดชอบ ในห้วงปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ในข้อ ๔.๒.๑ สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามบทบาทของพนักงานสอบสวน กล่าวคือจำนวนผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนไม่สอดคล้องกับปริมาณงานคดีที่เกิดขึ้น การปรับปรุงโครงสร้างงานสอบสวนกำหนดให้มีผู้ชำนาญงานสอบสวนหลายระดับหลายตำแหน่งเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคงานสอบสวนคดีอาญาให้ดีขึ้น แต่ไม่ได้กำหนดโครงสร้างส่วนล่างคือพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการคดีไว้ให้ชัดเจนและเพียงพอต่อปริมาณคดีที่เกิดขึ้นมากขึ้นในทุก ๆ ปี ทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานในบางคดีเป็นไปอย่างรวบรัดเพื่อให้แล้วเสร็จโดยเร็วทันต่อระยะเวลาที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้วางมาตรการตรวจสอบเร่งรัดเอาไว้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้พัฒนาระบบตำแหน่งพนักงานสอบสวนให้เป็นสายงานที่สามารถเจริญเติบโตได้ด้วยตนเอง หรือระบบตำแหน่งควบ และมีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงตามสายการบังคับบัญชาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้นมา และคณะกรรมการข้าราชการตำรวจได้กำหนดตำแหน่งพนักงานสอบสวนเลื่อนไหล รองรับความก้าวหน้าในสายงานของพนักงานสอบสวนให้สามารถเลื่อนตำแหน่งได้โดยวิธีประเมิน โดยกำหนดเป็นตำแหน่งเลื่อนไหล ตำแหน่งพนักงานสอบสวน (สบ ๑) ถึงพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการพิเศษ (สบ ๓) พร้อมกับกำหนดเงินเพิ่มเติมสำหรับตำแหน่งพนักงานสอบสวนขึ้นมา แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มีผลใช้บังคับ ก็ยังไม่ได้ดำเนินการในเรื่องดังกล่าวให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งตามนัยมาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ กำหนดตำแหน่งพนักงานสอบสวนแยกต่างหากจากตำแหน่งสายงานอื่น ตั้งแต่ตำแหน่งพนักงานสอบสวนถึงพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญ โดยปัจจุบันได้จำกัดจำนวนตำแหน่งพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการพิเศษ (สบ ๔) ทั่วประเทศไว้เพียงจำนวน ๑๑๒ ตำแหน่ง ซึ่งหากมีพนักงานสอบสวนได้รับการประเมินเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการพิเศษเต็มจำนวนแล้ว พนักงานสอบสวนที่เหลือจะไม่สามารถประเมินเลื่อนขั้นไปได้จนกว่าจะมีตำแหน่งว่าง ดังนั้นจึงยังไม่สามารถรักษาพนักงานสอบสวนให้คงดำรงตำแหน่งในสายงาน

สอบสวนได้ พนักงานสอบสวนที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์จึงมักมีการย้ายไปดำรงตำแหน่งอื่น หรือขอไปช่วยราชการเพื่อไปปฏิบัติหน้าที่อื่น ทำให้พนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติงานอยู่ในแต่ละหน่วยงานไม่เพียงพอกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้น ส่วนเรื่องสวัสดิการและแรงจูงใจ การจัดสวัสดิการยังไม่เพียงพอที่จะจูงใจให้พนักงานสอบสวนเต็มใจที่จะปฏิบัติงาน หรืออยู่ปฏิบัติงานในสายงานสอบสวนจนเกิดความเชี่ยวชาญเป็นพนักงานสอบสวนมืออาชีพ การสร้างแรงจูงใจในเรื่องเงินเดือน และค่าตอบแทนการทำสำนวน และเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งพนักงานสอบสวน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เมื่อเทียบกับหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน เช่น กรมสอบสวนคดีพิเศษ, ป.ป.ช. หรือ ป.ป.ท. แล้วยังถือว่าพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้รับค่าตอบแทนน้อยกว่ามาก และเมื่อเปรียบเทียบกับเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งพนักงานสอบสวนกับเงินประจำตำแหน่งของหน่วยงานในการบวการยุติธรรม เช่น อัยการ หรือผู้พิพากษาแล้วถือว่าน้อยมาก ไม่เป็นไปตามนัยมาตรา ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ นอกจากนี้พนักงานสอบสวนยังต้องจัดซื้ออุปกรณ์เครื่องใช้ในการทำงานสำหรับใช้ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานให้ครบถ้วนและเป็นธรรม พนักงานสอบสวนต้องรับภาระค่าใช้จ่ายทั้งหมดด้วยตนเอง ทำให้สภาพความเป็นอยู่ฝืดเคืองไม่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในหน้าที่การงาน สำหรับโอกาสที่จะเจริญก้าวหน้าในอาชีพตำรวจแม้จะมีการกำหนดตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นสายงานเฉพาะแต่โอกาสที่จะก้าวหน้ายังมีน้อยมากทำให้ขาดแรงจูงใจที่จะรักษาบุคลากรให้คงไว้ในสายงานสอบสวน โอกาสได้รับการแต่งตั้งไปดำรงตำแหน่งบริหารมีน้อยกว่าสายงานอื่น ๆ ทำให้พนักงานสอบสวนขาดขวัญและกำลังใจ การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนนอกจากต้องปฏิบัติหน้าที่เวรสอบสวน เสร็จแล้ว เมื่อออกเวรสอบสวนจะต้องปฏิบัติเกี่ยวกับสำนวนสอบสวนที่ได้รับสำนวนไว้ขณะเข้าเวรสอบสวน เกี่ยวกับการสอบสวนปากคำพยานและรวบรวมพยานหลักฐานอื่น ๆ จึงควรพิจารณากำหนดให้ได้รับค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการตามความเป็นจริง ส่วนการพิจารณาความดีความชอบเลื่อนเงินเดือน จะต้องพิจารณาเฉพาะในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในสายงานสอบสวนด้วยกันโดยไม่รวมกับสายงานอื่น ที่ผ่าน ๆ มาการพิจารณาความดีความชอบมักจะตกกับสายงานอื่นโดยนำจำนวนพนักงานสอบสวนไปคิดรวมเป็นโควตาให้กับสายงานอื่น ผู้ที่ได้รับการพิจารณาเลื่อนเงินเดือน ๒ ชั้น มักเป็นสายงานอื่น พนักงานสอบสวนจะได้รับพิจารณาเพียงผู้ที่ได้รับการพิจารณาเป็นพนักงานสอบสวนดีเด่นเท่านั้น

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวិจัยปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อหาแนวทางแก้ไขงานสอบสวนเพื่อให้กระบวนการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาดำเนินไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ซึ่งนับเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันสังคมให้เกิดความสงบสุข และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมแก่บุคคลทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์งานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีข้อสรุปดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ ด้านกฎหมายและระเบียบ

ความหลากหลายของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งที่กำหนดแนวทางปฏิบัติในการทำงานของพนักงานสอบสวน ล้วนมีรายละเอียดขั้นตอนดำเนินการที่ยุ่งยากซับซ้อนเพื่อให้เป็นรูปแบบเดียวกันการจัดทำสำนวนและการสรุปสำนวนการสอบสวนคดีอาญาต้องจัดทำเอกสารแบบฟอร์มต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก บางอย่างก็ไม่ใช่ประโยชน์ต่อคดี สมควรที่จะมีการย่อให้เหมาะสมกับประเภทคดีเพื่อความเหมาะสมรวดเร็วเอื้อประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับเครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ที่ทันสมัยยังมีไม่เพียงพอกับจำนวนพนักงานสอบสวน ต้องลงทุนทรัพยากรส่วนตัวในการจัดหา ทำให้มีโอกาสเกิดความบกพร่องขึ้นส่งผลกระทบต่องานสอบสวนคดีอาญาขาดประสิทธิภาพ

๕.๑.๒ ด้านระบบงาน

ในการรวบรวมพยานหลักฐาน พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องมีการประสานงานกับหลายหน่วยงานด้วยกัน การประสานงานภายในระหว่างหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติด้วยกันยังพบว่ามีข้อขัดข้องไม่ชัดเจนในบางหน่วยงานว่าหน่วยใดเป็นผู้รับผิดชอบกันแน่การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมติดขัดปัญหาระเบียบภายในของแต่ละองค์กรที่ยังไม่มีการทำข้อตกลงที่ถาวรระหว่างกันไว้เป็นแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจนในแต่ละเรื่องส่วนการประสานงานภาคเอกชนยังได้รับความร่วมมือน้อยทำให้เกิดความล่าช้าในการทำสำนวน ซึ่งการแสวงหาพยานหลักฐานที่เกิดความล่าช้าเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อรูปคดี ความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นยังมีน้อยไม่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพงานสอบสวนให้เป็นที่ยอมรับได้ อันเนื่องมาจาก ความหลากหลายของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งที่กำหนดแนวทางปฏิบัติในการทำงานของพนักงานสอบสวน เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่องานสอบสวนคดีอาญาขาดประสิทธิภาพหรือไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร การกำหนดขั้นตอนการทำงานและแบบฟอร์มต่าง ๆ ขึ้นมาใช้กับงานสอบสวนยังเป็นข้อจำกัดให้พนักงานสอบสวนต้องเสียเวลาจัดทำเอกสารแบบพิมพ์เนื่องจากต้องมีทักษะความรู้ความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์ซึ่งแบบฟอร์มบางอย่างไม่มีความจำเป็นและไม่มีการกำหนดอัตราผู้ช่วยพนักงานสอบสวนเข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระในส่วนนี้ การปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนจึงขาดความคล่องตัว โดยเฉพาะเมื่อมี

การกำหนดระยะเวลาในการสอบสวนคดีอาญาแต่ละประเภทเอาไว้อย่างตายตัวทำให้สำนวนขาดความรอบคอบ พนักงานสอบสวนต้องเร่งสรุปสำนวนการสอบสวนให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนด

๕.๑.๓ ด้านการบริหารงานบุคคล

ในเรื่องความรู้ ความสามารถ และทักษะในการปฏิบัติงานของตำแหน่งพนักงานสอบสวนสามารถแต่งตั้งจากผู้มีคุณวุฒิปริญญาตรีด้านกฎหมายและด้านอื่น ๆ ตามอนุมัติของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ ทำให้พื้นฐานความรู้ ความสามารถ และความถนัดของพนักงานสอบสวนแต่ละคนแตกต่างกันออกไป การอบรมสัมมนาผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้มาปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนให้ได้รับความรู้ ความสามารถ และทักษะในการปฏิบัติงานตลอดจนเข้าใจระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับการปฏิบัติงานมิได้กระทำอย่างต่อเนื่อง เมื่อมาทำหน้าที่พนักงานสอบสวนแล้วก็มีได้มีการจัดให้อบรมเพิ่มเติมความรู้ใหม่ ๆ การทำสำนวนในรูปแบบเดิม ๆ จึงไม่ตอบสนองต่อสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาไม่เกิดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมให้แก่ประชาชน ส่วนเรื่องอัตรากำลัง จากการผลการวิจัยพบว่าสถิติปริมาณคดีอาญาในห้วงปี พ.ศ. ๒๕๕๖ มีจำนวนมากไม่สอดคล้องกับปริมาณพนักงานสอบสวนทำให้พนักงานสอบสวนแต่ละคนต้องรับผิดชอบสำนวนการสอบสวนเกินกำลังปัญหาการจัดอัตรากำลังที่ไม่เหมาะสมกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องที่ ทำให้เกิดความขาดแคลนพนักงานสอบสวน หรืออัตรากำลังที่มีอยู่ไม่เพียงพอเหมาะสมกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการเข้าควบคุมดูแลพื้นที่ในเขตรับผิดชอบได้ไม่ทั่วถึง ทำให้คดีอาญาหลาย ๆ คดี ถูกปล่อยโดยเฉพาคดีอาญาที่รัฐเป็นผู้เสียหาย เมื่อปริมาณของงานสอบสวนมีมากเกินไปกำลังของพนักงานสอบสวน ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มุ่งหวังจะได้รับบริการที่รวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม ส่วนเรื่องสวัสดิการและแรงจูงใจ การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นธรรมแก่คู่กรณีต้องใช้ความวิริยะอุตสาหะอย่างสูงในการรวบรวมพยานหลักฐาน เมื่อเทียบกับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ได้รับ ซึ่งสมควรที่จะมากพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้พนักงานสอบสวนสมัครใจที่จะปฏิบัติงานในสายงานสอบสวนต่อไป ไม่ว่าจะเป็นเงินเดือน เงินเพิ่มพิเศษสำหรับตำแหน่งยังคงน้อยกว่าบุคลากรอื่นในกระบวนการยุติธรรมสมควรที่จะปรับปรุงค่าตอบแทนในส่วนของเงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษสำหรับตำแหน่งพนักงานสอบสวนให้ใกล้เคียงบุคลากรอื่นในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงการให้ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ การพิจารณาความดีความชอบเลื่อนเงินเดือนเฉพาะในตำแหน่งพนักงานสอบสวนแยกต่างหากจากข้าราชการตำรวจอื่น

๕.๒ ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

การสอบสวนคดีอาญา เป็นการเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา หากการสอบสวนเป็นไปอย่างไม่ถูกต้อง ไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนที่ไม่ได้รับการแก้ไข สิ่งที่น่าเสียดายไม่ได้คือความเดือดร้อนของประชาชนและกระทบกระเทือนความสงบสุขของสังคม ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่

เกิดขึ้นเพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหางานสอบสวนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ระบบงานสอบสวนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนี้

๕.๑.๑ ด้านกฎหมายและระเบียบ

(๑) ควรเปิดโอกาสให้พนักงานสอบสวนได้มีการหารือและรายงานปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับกฎหมาย และระเบียบที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันให้ผู้บังคับบัญชาทราบเป็นระยะ ๆ

(๒) ผู้บังคับบัญชาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบงานสอบสวนเป็นอย่างดีสามารถเป็นที่เลี้ยงให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่พนักงานสอบสวน บริหารงานแบบยึดหลักปฏิบัติตามกฎหมายที่ยึดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ ไม่เคร่งครัดจนทำให้พนักงานสอบสวนอึดอัดคับข้องใจ

(๓) ควรจัดให้มีการสัมมนาพนักงานสอบสวนเพื่อปรึกษาในเรื่องปัญหาฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อรับฟังความคิดเห็นของแต่ละฝ่ายสำหรับใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อไป

(๔) ควรมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่คอยรวบรวม ปรับปรุงแก้ไขระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับที่ล้าสมัยให้มีความกระชับสอดคล้องกับกฎหมายและเอื้อต่อการปฏิบัติงานจริงของพนักงานสอบสวน เพื่อพนักงานสอบสวนจะได้มีความคล่องตัว เป็นอิสระและความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่

(๕) ควรมีการเสนอแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเพิ่มอำนาจในการเปรียบเทียบปรับ หรือไกล่เกลี่ยของพนักงานสอบสวนให้มากขึ้น ทำให้สามารถยุติข้อพิพาทในชั้นพนักงานสอบสวนประชาชนที่มาร้องทุกข์ได้รับความพึงพอใจมากกว่ามีการดำเนินคดี และจะเป็นการลดปริมาณคดีขึ้นสู่กระบวนการยุติธรรมขั้นต่อไปให้น้อยลง เพื่อให้คดีความต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว

๕.๑.๒ ด้านระบบงานและการประสานงาน

(๑) องค์กรตำรวจจะต้องสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชน โดยพนักงานสอบสวนต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้มีคุณธรรมในการครองตน

(๒) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจระบบการบังคับใช้กฎหมายและเล็งเห็นประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจากการให้ความร่วมมือกับการทำงานของตำรวจ

(๓) ควรให้ความสะดวก ปลอดภัยและค่าใช้จ่ายในการเดินทางแก่พยานในคดีอาญาที่มาให้ปากคำแก่พนักงานสอบสวน ตลอดจนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือติดตามให้ความคุ้มครองพยานได้ตามสมควร

(๔) ควรมีการประสานความร่วมมือ จัดประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล สถานพินิจ กรมคุ้มครองสิทธิ เพื่อขอจัดปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติหน้าที่ให้หมดไป

(๕) ควรจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือในเรื่องปัญหาฎระเบียบต่าง ๆ และแนวทางในการประสานงานขอความร่วมมือกันระหว่างพนักงานสอบสวนกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ และทนายความเพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการติดต่อประสานงาน

รวมทั้งการขอความร่วมมือและอำนวยความสะดวกต่อกัน และเพื่อให้เจ้าพนักงานทั้งสองฝ่ายมีทัศนคติที่ดีต่อกัน

(๖) ควรปฏิรูประบบสำนวนการสอบสวนแต่ละคดีเพื่อลดขั้นตอนทางธุรการ โดยใช้แบบฟอร์มอย่างย่อ เหมาะสมในแต่ละประเภทคดีเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการทำสำนวนการสอบสวนเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่อกระบวนการยุติธรรม

(๗) ควรจัดเจ้าหน้าที่ธุรการประจำตัวพนักงานสอบสวนเข้ามาช่วยด้านงานเอกสาร ตลอดจนการประสานงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวนและกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่โดยเฉพาะตัวซึ่งต้องกระทำโดยพนักงานสอบสวนเท่านั้น

(๘) ควรนำอุปกรณ์ เครื่องใช้และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในระบบธุรการของงานสอบสวนอันจะทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็วถูกต้องแม่นยำ เช่น ควบคุมตารางการนัดหมายพยาน การผิดฟ้อง ผากชั่ง ตลอดจนการทำสัญญาประกันและใกล้เคียงคดี เป็นต้น

(๙) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หาข้อมูลร่วมกันเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากขั้นตอนทางธุรการของแต่ละฝ่าย เพื่อให้สำนวนการสอบสวนเดินหน้าไปตามกระบวนการยุติธรรม

๕.๑.๓ ด้านการบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย

๕.๑.๓.๑ เรื่องความรู้ ความสามารถ และทักษะในการปฏิบัติงาน

(๑) ควรกำหนดคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนให้เป็นผู้มีวุฒิการศึกษาทางด้านกฎหมายโดยเฉพาะเหมาะสมกับงานสอบสวน

(๒) พนักงานสอบสวนที่มีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน ก่อนที่จะปฏิบัติงานและเพื่อเป็นการเสริมสร้างความเป็นวิชาชีพอย่างต่อเนื่องจะต้องกำหนดให้ผ่านการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทักษะที่แตกต่างกันเพื่อเติมเต็มคุณสมบัติที่เป็นจุดอ่อนของแต่ละวุฒิ รวมถึงการพัฒนากฎหมายใหม่ ๆ

(๓) ควรส่งเสริมให้พนักงานสอบสวนได้เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อจะได้นำมาใช้ในงานสอบสวน ให้มีความเชี่ยวชาญที่จะทำให้เทคโนโลยีสามารถตอบสนองงานสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๔) ควรมีการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับงานสอบสวนในทุกขั้นตอน ทุกประเภทคดี ไม่ว่าจะเป็นระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ ตัวอย่างสำนวนการสอบสวนสำคัญ ๆ ความเห็นทางกฎหมาย รวบรวมไว้เป็นคู่มือหรือตำราการสอบสวนคดีอาญาในอำนาจหน้าที่ของตำรวจ สำหรับให้พนักงานสอบสวนรุ่นใหม่ ๆ ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของพนักงานสอบสวนรุ่นก่อน ๆ

(๕) ควรกำหนดให้เป็นนโยบายที่จะพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ทักษะให้กับบุคลากรในงานสายสอบสวนควบคู่กับการสร้างคุณธรรม ซึ่งต้องให้พนักงานสอบสวนมีความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่องเพื่อให้งานสอบสวนเป็นที่พึ่งในการอำนวยความสะดวกให้ประชาชนอย่างแท้จริง

๕.๑.๓.๒ เรื่องจำนวนอัตรากำลัง

(๑) ควรแต่งตั้งผู้มีความรู้ คุณวุฒิและคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่งพนักงานสอบสวนและมีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมให้ทันกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

(๒) ควรมีการจัดฝึกอบรมและทดลองงานก่อนการแต่งตั้ง เพื่อจะได้พนักงานสอบสวนที่เหมาะสมกับงาน คือมีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและปฏิบัติงานสอบสวนได้อย่างต่อเนื่องไม่โยกย้ายข้ามสายงานไปมาจนขาดความชำนาญ

(๓) ควรกำหนดอัตรากำลังพนักงานสอบสวนให้สอดคล้องกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องที่ เพื่อจะได้สามารถดำเนินการสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถใช้วิจารณญาณได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน

(๔) ควรกำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการคดี ให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนด้านธุรการ เช่น จัดทำเอกสารแบบฟอร์มต่าง ๆ ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในงานสอบสวน จัดทำสารบบคดี ฯลฯ เพื่อให้งานสอบสวนเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

(๕) การแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจโดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนประการแรกควรจะเป็นไปตามความสมัครใจ ใช้ระบบคุณธรรมปราศจากการแทรกแซงจากอิทธิพลภายนอกไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

๕.๑.๓.๓ เรื่องสวัสดิการและแรงจูงใจ

(๑) ควรจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้และยานพาหนะให้พร้อมกับสภาพการทำงานที่คล่องตัว ไม่ต้องใช้เงินส่วนตัวในการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่จำเป็น

(๒) ควรจัดให้มีการจ่ายค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการสำหรับพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับสำนวนนอกเหนือจากเวลาที่เข้าเวร

(๓) ควรขอขยายอัตราเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนให้มีความใกล้เคียงกับเงินประจำตำแหน่งของพนักงานสอบสวนในหน่วยงานอื่น หรือเงินประจำตำแหน่งของบุคลากรกระบวนการยุติธรรมด้วยกัน

(๔) ควรเพิ่มโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่การงานโดยได้รับการพิจารณาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในสายบริหารมากขึ้น และแยกการพิจารณาความชอบออกจากสายงานอื่นอย่างชัดเจน

(๕) พนักงานสอบสวนมีความเสี่ยงที่จะต้องเผชิญปัญหาการถูกร้องเรียนเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ ผู้บังคับบัญชาชั้นต้นจะต้องพิจารณาว่าพนักงานสอบสวนมิได้มีพฤติการณ์กลั่นแกล้งหรือใช้วิธีการที่รุนแรงเกินสมควร แล้วรีบเข้าไปช่วยเหลืออย่างเต็มที่เพื่อให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ มีความมั่นใจว่าจะได้รับการดูแลจากผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างดี

๕.๓ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับงานสอบสวนเพิ่มเติม ดังนี้

๕.๓.๑ นโยบายพัฒนาทางวิชาการด้านงานสอบสวนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเสริมสร้างงานสอบสวนให้มีลักษณะเป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นวิชาชีพและเป็นมาตรฐานเหมือนกันทั่วประเทศ

๕.๓.๒ ปรับปรุงให้สายงานสอบสวนมีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงตามสายการบังคับบัญชา ตลอดจนสร้างดุลยภาพของบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน

๕.๓.๓ การกำหนดค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนให้มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยเทียบเคียงกับบุคลากรหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรม

๕.๓.๔ ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายโดยตัดโอนภารกิจที่ไม่จำเป็นไปให้หน่วยงานอื่นดำเนินการ รวมถึงพัฒนาระเบียบ ข้อบังคับ ในส่วนที่พนักงานสอบสวนต้องดำเนินให้กระชับ คล่องตัวยิ่งขึ้น

๕.๓.๕ ปรับปรุงด้านสัมพันธภาพและความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งจัดการประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้เกิดความสะดวกในการประสานงาน เพื่อขจัดปัญหาที่ขัดข้องในการปฏิบัติงานให้หมดไป

๕.๓.๖ มีการประชาสัมพันธ์งานสอบสวนและหน่วยงานให้ประชาชนเข้าใจและให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก

บรรณานุกรม

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย , ความเป็นไปได้ในการโอนภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ . นนทบุรี : คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ , ๒๕๕๐

พงษ์ธร ฉัญญูลี . การบริหารและการพัฒนาระบบงานตำรวจ . กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม , ๒๕๕๕

วีระพงษ์ บุญญากาศ และคณะ . คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย . แนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการคดีในสถานีตำรวจ . กรุงเทพมหานคร : สำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม , ๒๕๕๖

สะเทื้อน ปิ่นปัก . การแสวงหายุทธวิธีในการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน : ศึกษาพนักงานสอบสวนสังกัดกองบังคับการตำรวจภูธร ๙ . นครปฐม : เอกสารวิจัยหลักสูตรการบริหารงานตำรวจชั้นสูง รุ่นที่ ๖ , ๒๕๓๑

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ และคณะ . การศึกษาทบทวนองค์ความรู้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบงานตำรวจ . กรุงเทพมหานคร : สำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม , ๒๕๕๕

คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ที่ ๕๑๖/๒๕๕๖

เรื่อง การอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน
และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญา

เนื่องจากปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไว้ ประกอบกับมีการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้คำสั่ง หรือหนังสือสั่งการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในบางเรื่องไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเรื่องการอำนวยความสะดวกในการสอบสวนคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญาเสียใหม่

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑(๔) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗ ที่ให้อำนาจในการออกคำสั่งนี้ โดยมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๕๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย จึงออกคำสั่งโดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องการอำนวยความสะดวกในการสอบสวนคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญา ไว้ท้ายคำสั่งนี้

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๖ เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖

พลตำรวจเอก

(อดุลย์ แสงสิงแก้ว)

ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

สำเนาถูกต้อง

พันตำรวจเอก

(อุกฤษฏ์ ศรีเสือขาม)

รองผู้บังคับการกองกฎหมาย ปฏิบัติราชการแทน

ผู้บังคับการกองกฎหมาย

๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖

บทที่ ๑

บททั่วไป

๑. คำสั่งนี้ใช้กับ การอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และ
มาตรการควบคุม ตรวจสอบ และเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา

๒. ให้ยกเลิก

(๑) คำสั่งกรมตำรวจ ที่ ๙๖๐/๒๕๓๗ ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๗ เรื่อง มาตรการ
ควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา

(๒) คำสั่งกรมตำรวจ ที่ ๕๗๒/๒๕๓๘ ลงวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๘ เรื่องการอำนวยความสะดวก
ยุติธรรมในการสอบสวนคดีอาญา

(๓) คำสั่งกรมตำรวจ ที่ ๗๕๓/๒๕๔๑ ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๔๑ เรื่อง การทำ
สำนวนการสอบสวน

(๔) คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๔๗๒/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๐
เรื่อง การทำสำนวนการสอบสวน(เพิ่มเติม)

(๕) หนังสือกองคดี กรมตำรวจ ที่ ๐๖๐๓.๓/ว.๑๖๐๙ ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๓๒
เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗ และมาตรา ๒๖๗

(๖) หนังสือกองคดี กรมตำรวจ ส่วนที่สี่ ที่ ๐๖๐๓.๒๑/๓๖๙๓ ลงวันที่ ๒ พฤษภาคม
๒๕๓๓ เรื่อง กำชับการสอบสวนคดีอาญา

(๗) หนังสือกรมตำรวจ ที่ ๐๕๐๓.๖/๑๑๙๙๙ ลงวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๓๙
เรื่อง กำชับและซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการปล่อยชั่วคราว

(๘) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๐๔.๖/๖๑๖๗ ลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม
๒๕๔๕ เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการส่งสำนวนคดีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขต
อำนาจศาลอื่น

(๙) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๐๔.๖/๑๐๖๑๕ ลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม
๒๕๔๕ เรื่อง กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับสำนวนการสอบสวนที่ผู้ต้องหาหลบหนีประกันและคดีที่
ผู้ต้องหาบางคนถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลอื่น

(๑๐) หนังสือกองคดี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๐๔.๖/๑๐๙๔๐ ลงวันที่
๓ กันยายน ๒๕๔๕ เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการทำสำนวนการสอบสวนเพิ่มเติม

(๑๑) หนังสือกองคดี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๐๔.๓๖/๕๐๖๑ ลงวันที่
๒๓ พฤษภาคม ๒๕๔๖ เรื่อง การสอบสวนคดีอาญากรณีผู้เสียหายมอบอำนาจผู้อื่นให้ร้องทุกข์

(๑๒) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๐๔.๖/๙๗๓๓ ลงวันที่ ๑๘ กันยายน
๒๕๔๖ เรื่อง แนวทางการขอขยายเวลาการทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ

(๑๓) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๐๔.๖/๙๙๕๒ ลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๔๖ เรื่อง แนวทางการปฏิบัติในการพิจารณาโดยต่อเนื่อง และการใช้หลักประกันในชั้นสอบสวน เป็นหลักประกัน ในชั้นศาล

(๑๔) หนังสือกองคดี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๐๔.๖/๑๐๕๐๖ ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๗ เรื่อง กำชับการปฏิบัติในการสอบสวนคดีอาญา

(๑๕) หนังสือกองคดี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๐๔.๖/๑๓๗๘ ลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๘ เรื่อง แนวทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๒) พ.ศ.๒๕๔๗

(๑๖) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๓๑.๒๑๒/๔๓๖๐ ลงวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๙ เรื่อง กำชับให้ตรวจสอบข้อมูลบุคคลของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับ

(๑๗) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๓๑.๒๑๒/๔๔๕๘ ลงวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๔๙ เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการขอออกหมายค้น หมายจับ และการดำเนินกระบวนการพิจารณาของ ศาลอาญา

(๑๘) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด่วนมาก ที่ ๐๐๓๑.๒๑๒/๔๕๐๑ ลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๐ เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ การบันทึกคดี(ออกเลขคดี) การสอบสวนคดีไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด และการรายงานคดี

(๑๙) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ ๐๐๓๑.๒๑๒/๕๑๘๓ ลงวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เรื่อง แนวทางการปฏิบัติการเรียงเอกสารในสำนวนการสอบสวนคดีอาญา และการออกเลขคดี(เพิ่มเติม)

(๒๐) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ ๐๐๓๑.๒๑๒/๐๙๐๘๖ ลงวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๑ เรื่อง แก้ไขแนวทางปฏิบัติในการรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ การบันทึกคดี (ออกเลขคดี) การสอบสวนคดีไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดและการรายงานคดี และการกำหนดแนวทาง ปฏิบัติในการเพิ่มประสิทธิภาพงานสอบสวน

(๒๑) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๑๑.๒๕/๙๖๘ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๔ เรื่อง การอายัดตัวผู้ต้องหาต่อเรือนจำหรือทัณฑสถาน

(๒๒) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๑๑.๒๔/ว ๗๓ ลงวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔ เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการออกหมายเรียกและขอออกหมายจับผู้ต้องหา

๓. ระเบียบ คำสั่ง หรือหนังสือสั่งการใดที่ขัด หรือแย้งกับคำสั่งนี้ให้ใช้คำสั่งนี้แทน

๔. ในคำสั่งนี้

(๑) “การรับแจ้งความ” หมายถึง การที่พนักงานสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องได้รับแจ้งเรื่องราวต่างๆ จากผู้ที่มาแจ้งยังหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน ทั้งที่ไม่เกี่ยวกับคดีอาญา และเกี่ยวกับคดีอาญา

(๒) “หน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน” หมายถึง สถานีตำรวจ กลุ่มงานสอบสวน หรือกองกำกับการที่มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตำรวจภูธรภาค ๑ – ๙ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และกลุ่มงานสอบสวนและตรวจสอบทรัพย์สินในสังกัดกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด

(๓) “การแจ้งความที่ไม่เกี่ยวกับคดีอาญา” หมายถึง การที่ผู้แจ้งมาแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งไม่ใช่คำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษเพื่อให้ดำเนินการ หรือขอรับบริการในเรื่องอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับคดีอาญา

(๔) “การแจ้งความที่เกี่ยวกับคดีอาญา” หมายถึง การที่ผู้แจ้งมาแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งเกี่ยวกับการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษในคดีอาญาทั่วไป หรือคดีจราจรทางบก

(๕) “คดีอาญาทั่วไป” หมายถึง คดีที่กล่าวหาว่าผู้ใดกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา

(๖) “คดีจราจรทางบก” หมายถึง คดีที่กล่าวหาว่าผู้ใดขับรถในทางโดยประมาทเป็นเหตุให้ทรัพย์สินผู้อื่นได้รับความเสียหาย และหรือผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ และหรืออันตรายสาหัส และหรือถึงแก่ความตาย ซึ่งเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๔๓(๔), มาตรา ๑๕๗ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๙๐ มาตรา ๓๐๐ หรือมาตรา ๒๙๑

(๗) “การค้น” หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ใช้อำนาจและหน้าที่ที่มีอยู่ตามกฎหมายทำการตรวจสอบเพื่อค้นหาหรือยึดสิ่งของซึ่งจะใช้เป็นพยานหลักฐานตามกฎหมายได้ หรือเพื่อพบและช่วยบุคคลที่ถูกหน่วงเหนี่ยวกักขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือเพื่อพบบุคคลที่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาล เพื่อนำมาดำเนินคดีตามกฎหมาย

(๘) “การจับ” หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ใช้อำนาจและหน้าที่ที่มีอยู่ตามกฎหมายทำให้ผู้ถูกจับถูกจำกัดเสรีภาพในร่างกาย และทำให้เสรีภาพในการเคลื่อนที่สิ้นสุดลง รวมทั้งกรณีที่ผู้จับแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับว่า เขาต้องถูกจับแล้วส่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวน

(๙) “ผู้ถูกจับ” หมายถึง บุคคลที่ถูกจับมาหาเจ้าพนักงานโดยจะถูกกล่าวหาแล้วหรือไม่ก็ตาม

(๑๐) “สำนวนการสอบสวน” หมายความว่า บรรดาสรพเอกสารทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับคดีที่พนักงานสอบสวนได้รวบรวมไว้ เช่น บันทึกคำให้การของผู้ที่พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานอื่นเป็นผู้ทำ เอกสารที่ยื่นเป็นพยาน คำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษที่ยื่นต่อเจ้าพนักงาน เพื่อประสงค์ทราบข้อเท็จจริง และพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

(๑๑) “สำนวนคดีอาญาทั่วไป” หมายถึง สำนวนการสอบสวนคดีที่กล่าวหาว่าผู้ใดกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา ยกเว้นคดีจราจรทางบก

(๑๒) “สำนวนคดีจราจรทางบก” หมายถึง สำนวนการสอบสวนคดีที่กล่าวหาว่าผู้ใดขับรถในทางโดยประมาทเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต และหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๔๓(๔) และมาตรา ๗๘ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๙๑ มาตรา ๓๐๐ และมาตรา ๒๙๑

(๑๓) “สำนวนชั้นสูตรพลิกศพ” หมายถึง สำนวนการสอบสวนชั้นสูตรพลิกศพ ที่ได้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๐ ซึ่งไม่ใช่สำนวนคดี เพียงแต่ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้โดยอนุโลม

(๑๔) “สำนวนไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด” หมายถึง สำนวนคดีที่ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๐(๑) รวมทั้งคดีที่ไม่รู้จักชื่อ ชื่อสกุล และมีตำหนิรูปพรรณไม่เพียงพอที่จะเขียนภาพเหมือนผู้กระทำความผิดเพื่อขอให้ศาลออกหมายจับได้

(๑๕) “สำนวนคดีรู้ตัวผู้กระทำความผิด” หมายถึง สำนวนคดีที่รู้จักชื่อ ชื่อสกุล หรือรู้จักชื่อแต่ไม่รู้จักชื่อสกุล หรือไม่รู้จักชื่อ ชื่อสกุล แต่มีตำหนิรูปพรรณเพียงพอที่จะเขียนภาพเหมือนผู้กระทำความผิดเพื่อขอให้ศาลออกหมายจับได้

(๑๖) “ข้อหา” หมายถึง ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำทั้งหลายที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด รวมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับเวลา และสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้นๆ อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรที่จะทำให้ผู้ต้องหาเข้าใจได้ดี

(๑๗) “ฐานความผิด” หมายถึง ความผิดที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาตามที่ประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญาให้ชื่อฐานความผิดไว้ เช่น ฐานลักทรัพย์ ฐานฉ้อโกง ฐานทำให้แท้งลูก ฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา ฐานค้ำมนุษย์ เป็นต้น ส่วนความผิดอื่นใดที่ประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญาที่มีได้ให้ชื่อฐานความผิดไว้ เช่น ความผิดต่อชีวิต มีบทมาตราทั้งที่เป็นความผิดในการฆ่าผู้อื่น ความผิดในการทำร้ายผู้อื่นถึงตายโดยไม่มีเจตนาฆ่า ความผิดในการทำให้ผู้อื่นตายโดยประมาท เป็นต้น ในการให้ชื่อฐานความผิดอาจใช้ชื่อฐานความผิดโดยสรุปสาระสำคัญขององค์ประกอบความผิดที่กล่าวหาได้ เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ความผิดฐานทำให้ผู้อื่นตายโดยไม่เจตนา ความผิดฐานทำให้ผู้อื่นตายโดยประมาท เป็นต้น

(๑๘) “ผู้กล่าวหา” หมายถึง ผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษ ซึ่งจะเป็นผู้เสียหายหรือมิใช่ผู้เสียหายก็ได้

๕. ในคำสั่งนี้ ถ้าคำใดมีคำอธิบายไว้แล้วในข้อ ๔ ให้ถือตามความหมายที่ได้อธิบายไว้ เว้นแต่ ข้อความใดในคำสั่งที่แตกต่างจากคำอธิบายก็ให้มีความหมายเป็นไปตามนั้น

๖. วิธีปฏิบัติเรื่องใดที่มีได้กำหนดในคำสั่งนี้ไว้โดยเฉพาะ ให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง หรือหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง

๗. คำสั่งนี้ไม่มีผลกระทบถึงการดำเนินการใดๆ ที่ได้กระทำไปแล้วก่อนวันที่คำสั่งนี้
ใช้บังคับ สำหรับการดำเนินการเรื่องใดที่กำหนดไว้ในคำสั่งนี้ซึ่งยังไม่สามารถดำเนินการได้ในวันที่คำสั่งนี้
ใช้บังคับ ให้ดำเนินการในเรื่องดังกล่าวต่อไปจนแล้วเสร็จ

บทที่ ๒

การอำนวยความสะดวกในคดีอาญา

๑. การรับแจ้งความ

การรับแจ้งความ ให้ผู้รับแจ้งความพึงระลึกไว้เสมอว่า การรับแจ้งความเป็นหน้าที่ที่จะต้องบริการประชาชน เพื่อให้เป็นไปตามหลักการที่ว่า “เป็นตำรวจมีอาชีพ เพื่อความผาสุกของประชาชน” จึงต้องรับแจ้งความ และให้บริการทุกเรื่องโดยให้ปฏิบัติ ดังนี้

๑.๑ การดำเนินการเมื่อได้รับแจ้งความ

๑.๑.๑ เมื่อมีผู้มาติดต่อราชการที่หน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน ไม่ว่าด้วยเรื่องใดๆ ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในขณะนั้นทักทาย อำนาจความสะดวกให้คำแนะนำที่ถูกต้องอย่างรวดเร็ว ห้ามมิให้หลีกเลี่ยงหรือละเลยหรือปิดความรับผิดชอบ

๑.๑.๒ เมื่อมีผู้มาแจ้งความที่ไม่เกี่ยวกับคดีอาญา และผู้แจ้งมีความประสงค์จะแจ้งไว้เป็นหลักฐานเพื่อประกอบการยืนยัน รับรอง หรือตรวจสอบ ให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องบันทึกคำแจ้งความนั้น ในสมุดรายงานประจำวันรับแจ้งเป็นหลักฐาน ส่วนการแจ้งเอกสารหาย ให้บันทึกการรับแจ้งไว้ในสมุดรายงานประจำวันรับแจ้งเอกสารหาย

๑.๑.๓ เมื่อมีผู้มาแจ้งความที่เกี่ยวกับคดีอาญา ให้พนักงานสอบสวนทักทายผู้แจ้งอยู่เสมอว่า ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์ หรือผู้กล่าวโทษอาจกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนได้ และพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษตามกฎหมาย ไม่ว่าเหตุจะเป็นจริงหรือไม่ หรือเชื่อว่าเกิดภายในเขตอำนาจการสอบสวนของตนหรือไม่ก็ตาม ห้ามปฏิเสธว่าเหตุมิได้เกิดในเขตอำนาจตน และให้ดำเนินการ ดังนี้

๑.๑.๓.๑ การรับแจ้งความที่เกี่ยวกับคดีอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน โดยให้พนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษตามระเบียบว่าด้วยการรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ โดยให้บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษไว้ในสมุดสารบบการดำเนินคดีอาญาทั่วไป หรือสมุดสารบบการดำเนินคดีจราจรทางบก ไม่ว่าจะเป็กรณี ที่เปรียบเทียบปรับในวันรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษได้หรือไม่ก็ตาม หรือทำสำนวนการสอบสวน และลงรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดี แล้วรีบดำเนินการสอบสวนโดยไม่ชักช้า

กรณีร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษในความผิดอาญาซึ่งมิได้เกิดในเขตอำนาจของตนหรือที่เกิดนอกราชอาณาจักร ให้รับแจ้งความโดยลงรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีไว้ หลังจากนั้นให้ส่งเรื่องไปยังพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่รับผิดชอบเพื่อดำเนินการสอบสวนต่อไป

๑.๑.๓.๒ การรับแจ้งความที่เกี่ยวกับคดีอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตนแต่เป็นกรณีที่ผู้เสียหายขอความช่วยเหลือแต่ไม่ยอมรับตามระเบียบ หรือคดีความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายมาแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน และคู่กรณีได้เจรจาอมความกัน

โดยถูกต้องตามกฎหมายก่อนที่จะมีการรับคำร้องทุกข์ตามระเบียบ หรือกรณีอื่นๆ พนักงานสอบสวนไม่ต้องทำการสอบสวน แต่ให้ลงรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดี พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการรับแจ้งความไว้ในสมุดสารบบการรับแจ้งความที่เกี่ยวกับคดีอาญาโดยไม่สอบสวน (แบบ ส ๕๖ – ๗๔)

๑.๑.๔ การรับแจ้งความที่ยังไม่แน่ชัดว่าความผิดอาญาได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดในเขตอำนาจของตน ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการดังนี้

(๑) ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๙

(๒) กรณีที่ไม่แน่ชัดว่าพนักงานสอบสวนคนใดในจังหวัดเดียวกัน หรือในระหว่างหลายจังหวัดให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๑ โดยให้พนักงานสอบสวนที่รับแจ้งความดำเนินการสอบสวนเบื้องต้น แล้วเสนอความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้มีอำนาจชี้ขาดวินิจฉัยสั่งการ

๑.๑.๕ การรับแจ้งความที่ยังไม่แน่ชัดว่าเป็นคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษ หรือเป็นเรื่องราวแพ่ง ให้พนักงานสอบสวนบันทึกการรับแจ้งความไว้ในรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดี แล้วรีบเสนอเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นถึงหัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน พิจารณาส่งภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่บันทึกการรับแจ้งความไว้ในรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดี

กรณีผู้บังคับบัญชาหัวหน้าหน่วยงานพิจารณาวินิจฉัยสั่งการแล้วเห็นว่าเป็นเรื่องในทางแพ่งก็ให้ชี้แจงทำความเข้าใจให้ผู้แจ้งความทราบและลงประจำวันเกี่ยวกับคดี พร้อมให้ผู้แจ้งความลงชื่อไว้เป็นหลักฐาน

กรณีผู้บังคับบัญชาหัวหน้าหน่วยงานพิจารณาวินิจฉัยสั่งการแล้วเห็นว่าเป็นเรื่องในทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นความผิดอาญาแผ่นดินหรือความผิดต่อส่วนตัว ก็ให้พนักงานสอบสวนพิจารณาตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

๑.๑.๖ ในกรณีเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน เมื่อผู้เสียหายขอความช่วยเหลือแต่ไม่ยอมร้องทุกข์ตามระเบียบ หรือเมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีเองโดยมิได้ร้องทุกข์ก่อน หรือเมื่อมีหนังสือกล่าวโทษเป็นบัตรสนเท่ห์ หรือบุคคลที่กล่าวโทษด้วยปากไม่ยอมบอกว่า เขาคือใคร หรือไม่ยอมลงลายมือชื่อในคำกล่าวโทษหรือบันทึกคำกล่าวโทษ พนักงานสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนก็ได้ แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับการ หรือผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนซึ่งขึ้นตรงต่อกองบัญชาการ หรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการ

ในกรณีผู้เสียหายขอความช่วยเหลือแต่ไม่ยอมร้องทุกข์ตามระเบียบ ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการให้ความช่วยเหลือตามหน้าที่โดยมิชักช้า หลังจากนั้นจึงรายงานผู้บังคับการ หรือผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนซึ่งขึ้นตรงต่อกองบัญชาการหรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการ เพื่อจะไม่ทำการสอบสวน

กรณีดังกล่าว หากผู้บังคับบัญชาไม่มีความเห็นว่าจะไม่ต้องทำการสอบสวน ให้บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการรับแจ้งความไว้ในสมุดสารบบการรับแจ้งความที่เกี่ยวกับคดีอาญา โดยไม่สอบสวน (แบบ ส.๕๖-๗๔)

ในกรณีเป็นความผิดอาญาแผ่นดินและไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามวรรคสอง ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนว่ามีมูลความผิดหรือไม่ ถ้าปรากฏเป็นความผิดแล้วเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องดำเนินการสอบสวนต่อไป

๑.๒ การแจ้งผลความคืบหน้าการสอบสวน

เพื่อเป็นการสื่อสารและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับผู้แจ้งความร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ รวมทั้งผู้ที่ได้รับความเสียหายในคดีจราจรทางบกซึ่งมิใช่ผู้ต้องหา หรือญาติของผู้ตายในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ ได้รับทราบความคืบหน้าผลการดำเนินการของพนักงานสอบสวน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน จึงให้พนักงานสอบสวนถือปฏิบัติดังนี้

๑.๒.๑ คดีทุกประเภทที่มีผู้แจ้งความร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน ให้แจ้งความคืบหน้าผลการดำเนินการให้ผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษ รวมทั้งผู้ที่ได้รับความเสียหายในคดีจราจรทางบกซึ่งมิใช่ผู้ต้องหา หรือญาติของผู้ตายในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพทราบ โดยให้พนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายมีหน้าที่แจ้งความคืบหน้า

๑.๒.๒ การแจ้งผลความคืบหน้าการสอบสวนให้ผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษทราบ ให้ทำเป็นหนังสือแจ้งความคืบหน้าการสอบสวน โดยมีระยะเวลาในการแจ้งความคืบหน้าผลการสอบสวน ดังนี้

๑.๒.๒.๑ ครั้งแรก เมื่อครบกำหนด ๓๐ วันนับแต่วันรับคำร้องทุกข์ หรือ คำกล่าวโทษ

๑.๒.๒.๒ ครั้งที่สอง เมื่อครบกำหนด ๖๐ วันนับแต่วันที่แจ้งครั้งแรก

๑.๒.๒.๓ ครั้งที่สาม เมื่อสรุปสำนวนการสอบสวนส่งให้พนักงานอัยการ
ทั้งนี้ หากมีการออกหมายจับ หรือจับกุมผู้ต้องหาได้ก็ให้แจ้งผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษทราบด้วย

๒. การค้น

การค้นตัวบุคคลหรือสถานที่ ล้วนแล้วแต่เป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพที่กฎหมายคุ้มครอง เจ้าพนักงานตำรวจพึงกระทำด้วยความระมัดระวังและยึดถือหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ดังต่อไปนี้

๒.๑ เจ้าพนักงานตำรวจจะค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายหรือคำสั่งของศาลไม่ได้ เว้นแต่

(๑) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียง หรือพฤติกรรมอื่นใด อันแสดงได้ว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐานนั้น

(๒) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน

(๓) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ถูกไล่จับและหนีเข้าไปหรือมีเหตุ อันแน่นแฟ้น ควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น

(๔) เมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าสิ่งของที่มิใช่เป็นความผิด หรือได้มาโดยการ กระทำความผิด หรือได้ใช้หรือมิใช่เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรืออาจเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ การกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากrohmayคัน สิ่งของนั้น จะถูกโยกย้ายหรือทำลายเสียก่อน

การใช้อำนาจตรวจค้นกรณีนี้ ให้ผู้ตรวจค้นจัดทำบันทึกการตรวจค้นโดยไม่มี หมายค้น (แบบ ส ๕๖ - ๓๑) โดยแสดงเหตุผลที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้ แล้วมอบบันทึกการตรวจค้นและ บัญชีทรัพย์สินประกอบบันทึกการตรวจค้นโดยไม่มีหมายค้น (แบบ ส ๕๖ - ๓๒) ให้ไว้แก่ผู้ครอบครอง สถานที่ที่ถูกตรวจค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้นให้ส่งมอบบันทึกดังกล่าวแก่บุคคลเช่นว่านั้นในทันที ที่กระทำได้ แล้วให้รับรายงานผลการตรวจค้นพร้อมทั้งเหตุผลเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปหนึ่งชั้น

(๕) เมื่อที่รโหฐานนั้น ผู้ที่จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้านและการจับนั้น มีหมายจับหรือ เป็นการจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗๘

๒.๒ การค้นในที่รโหฐานต้องกระทำระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและตก มีข้อยกเว้นดังนี้

(๑) เมื่อลงมือค้นแต่ในเวลากลางวัน ถ้ายังไม่เสร็จจะค้นต่อไปในเวลากลางคืนก็ได้

(๒) ในกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง หรือซึ่งกฎหมายอื่นบัญญัติให้ค้นได้เป็นพิเศษ จะทำการค้น ในเวลากลางคืนก็ได้

กรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง หมายถึง กรณีที่จะต้องเข้าจัดการในทันทีทันใด ถ้ารอช้า จะไม่เป็นการเหมาะสมแก่พฤติกรรม ทั้งนี้ให้พิจารณาจากความร้ายแรงของความผิด พฤติการณ์ในการ กระทำความผิดและการได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดี เช่น เจ้าพนักงานตำรวจเห็นเจ้าของบ้านกับพวกกำลัง ต้มกลั่นสุราอยู่ในบ้านเวลากลางคืน ถ้าไม่จับขณะกำลังกระทำผิดก็ไม่เป็นการประจักษ์แจ้งว่าผู้นั้นกระทำ ความผิดและจะไม่ได้พยานหลักฐานของกลางหรือได้ไม่ครบถ้วนบริบูรณ์ดังในเวลากระทำผิด ถ้าปล่อยให้แน่นเข้าไปโดยไม่จับทันที ก็อาจจับกุมผู้กระทำความผิดไม่ได้เลยทั้งพยานหลักฐานต่างๆ ก็อาจสูญหาย หรือถูกทำลายไปหมด จึงเป็นกรณีฉุกเฉิน เจ้าพนักงานมีอำนาจจับ แต่ถ้าเป็นการกระทำความผิดลหุโทษ แม้กระทำความผิดซึ่งหน้า หากเจ้าพนักงานรู้จักหลักแหล่งของผู้กระทำความผิดก็ไม่เป็นกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง

(๓) การค้นเพื่อจับผู้ร้ายหรือผู้ร้ายสำคัญจะทำในเวลากลางคืนก็ได้ แต่ต้องได้รับ อนุญาตพิเศษจากศาลตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

ผู้ร้าย หมายถึง ผู้ที่กระทำอย่างโหดเหี้ยม และหมายรวมถึงบุคคลที่ยังไม่ใช่ผู้กระทำความผิด เช่น คนที่มีจิตไม่ปกติเคยทำร้ายผู้อื่นมาก่อน คนบ้าหรือคนเป็นโรคจิตควบคุมอารมณ์หรือพฤติกรรมตนเองไม่ได้อาจเกิดอันตรายต่อชีวิต และทรัพย์สินของตนเอง หรือผู้อื่น เป็นต้น

ผู้ร้ายสำคัญ หมายถึง ผู้กระทำความผิดในคดีที่มีลักษณะร้ายแรง เช่น คดีฆ่าคนตายโดยเจตนา หรือปล้นทรัพย์ หรือเป็นผู้กระทำความผิดติดนิสัยจนมีชื่อเสียงเป็นที่หวาดกลัวแก่ประชาชนทั่วไป หรือเป็นที่ต้องการตัวของทางราชการหรือมีหมายจับหลายคดี เป็นต้น

๒.๓ การตรวจค้นกรณีมีหมายค้น หรือคำสั่งของศาลนั้น หัวหน้าในการจัดการให้เป็นไปตามหมายนั้น คือ เจ้าพนักงานผู้มีชื่อในหมายค้นหรือผู้รักษาการแทนซึ่งจะต้องเป็นเจ้าพนักงานตำรวจที่มียศตั้งแต่ชั้นร้อยตำรวจตรีขึ้นไปเท่านั้น และเมื่อทำการตรวจค้นเสร็จสิ้นแล้ว ให้ดำเนินการตามที่ศาลสั่งไว้ด้วย

๒.๔ การตรวจค้นในที่รโหฐาน ให้เจ้าพนักงานตำรวจปฏิบัติดังนี้

๒.๔.๑ เจ้าพนักงานตำรวจที่จะทำการตรวจค้นต้องแต่งเครื่องแบบ เว้นแต่มีเหตุจำเป็น หรือกรณีเร่งด่วน หรือเป็นเจ้าพนักงานตำรวจที่มีตำแหน่งตั้งแต่ผู้กำกับการขึ้นไปจะไม่แต่งเครื่องแบบก็ได้ แต่ต้องแจ้งยศ ชื่อ ตำแหน่งพร้อมทั้งแสดงบัตรประจำตัวให้เจ้าบ้านหรือผู้ครอบครองสถานที่นั้นทราบ

๒.๔.๒ ก่อนลงมือตรวจค้นให้เจ้าพนักงานตำรวจที่จะทำหน้าที่ในการตรวจค้นแสดงความบริสุทธิ์ จนเป็นที่พอใจกับเจ้าบ้านหรือผู้ครอบครองสถานที่นั้นแล้วจึงลงมือตรวจค้นต่อหน้าเจ้าบ้านหรือผู้ครอบครองสถานที่นั้น หรือถ้าหาบุคคลเช่นนั้นไม่ได้ หรือสถานที่นั้นไม่มีผู้ใดอยู่ก็ให้ตรวจค้นต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคนที่เจ้าพนักงานตำรวจได้ขอร้องมาเป็นพยาน

๒.๔.๓ หากเป็นกรณีตรวจค้นที่อยู่หรือสำนักงานของผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งถูกควบคุมหรือขังอยู่ให้ทำต่อหน้าบุคคลนั้น ถ้าบุคคลนั้นไม่ติดใจหรือไม่สามารถมากำกับ จะตั้งผู้แทนหรือพยานมากำกับก็ได้ ถ้าผู้แทนหรือพยานไม่มี ให้ตรวจค้นต่อหน้าบุคคลในครอบครัวหรือต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคนที่เจ้าพนักงานตำรวจได้ขอร้องมาเป็นพยาน

๒.๔.๔ ในการตรวจค้นที่รโหฐาน ให้เจ้าพนักงานตำรวจสั่งเจ้าของหรือคนที่อยู่ในนั้น หรือผู้รักษาสถานที่ซึ่งจะตรวจค้นยอมให้เข้าไปโดยมิหวงห้าม อีกทั้งให้ความสะดวกตามสมควรทุกประการในอันที่จะจัดการตรวจค้นนั้น ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่ยอมให้เข้าไป ให้เจ้าพนักงานตำรวจชี้แจงเหตุความจำเป็นก่อน ถ้ายังไม่ยินยอมอีก เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจใช้กำลังเข้าไป ในกรณีจำเป็นจะต้องเปิดหรือทำลายประตูบ้าน ประตูเรือน หน้าต่าง รั้ว หรือสิ่งกีดขวางอย่างอื่นๆ ให้ทำได้แต่จะทำให้เสียหายเกินกว่าความจำเป็นไม่ได้

๒.๔.๕ ในการตรวจค้นต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง และพยายามหลีกเลี่ยงมิให้เกิดความเสียหาย เว้นแต่มีเหตุจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

๒.๔.๖ สิ่งของใดที่ยึดได้ ต้องให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ บุคคล ในครอบครัว ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทน หรือพยาน แล้วแต่กรณี ดูเพื่อให้รับรองว่าถูกต้อง ถ้าบุคคลเช่นนั้น รับรองหรือไม่ยินยอมรับรองอย่างใด ให้มีรายละเอียดปรากฏไว้ในบันทึกการตรวจค้น

๒.๔.๗ เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจตรวจค้นเสร็จสิ้นแล้วต้องจัดทำบันทึกการตรวจค้น โดยให้ปรากฏรายละเอียดแห่งการตรวจค้นและสิ่งของที่ตรวจค้น โดยสิ่งของที่ตรวจค้นให้ห่อหรือบรรจุ หีบห่อ ตีตราไว้ หรือให้ทำเครื่องหมายไว้เป็นสำคัญ

๒.๔.๘ บันทึกการตรวจค้นนั้นให้อ่านให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองสถานที่บุคคล ในครอบครัว ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทน หรือพยาน แล้วแต่กรณีฟัง แล้วให้บุคคลเช่นนั้นลงลายมือชื่อรับรอง ไว้หากไม่ยินยอมให้บันทึกเหตุผลไว้

๓. การจับ

การจับ เป็นการกระทำให้ผู้ถูกจับเสียความเป็นอิสระภาพ เจ้าพนักงานตำรวจจึงควร ระมัดระวังการใช้อำนาจในการจับ และกระทำเมื่อมีความจำเป็น โดยให้ถูกต้องตามที่รัฐธรรมนูญและ กฎหมายให้อำนาจไว้ พึงเข้าใจว่าวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ของการจับ เพื่อประโยชน์ในการระงับปราบปราม เหตุอันบังเกิดขึ้นเฉพาะหน้า หรืออาจจะเกิดขึ้น หรือเพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสหลบหนีได้สะดวก เท่านั้น และให้ปฏิบัติดังนี้

๓.๑ เจ้าพนักงานตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลไม่ได้ เว้นแต่

๓.๑.๑ เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา ๘๐ ความผิดซึ่งหน้านั้น ได้แก่ ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำหรือพบในอาการซึ่งแทบจะ ไม่มีความสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้วสดๆ แต่ยังมีกรณีที่กฎหมายให้ถือว่า เป็นความผิด ซึ่งหน้าได้เช่นกัน หากเป็นความผิดอาญาที่ระบุไว้ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ

(๑) เมื่อพบบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ

(๒) เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากกระทำความผิด ในถิ่นแถว ใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุและมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่น อันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น

๓.๑.๒ เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิด ภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการ กระทำความผิด

๓.๑.๓ เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา ๖๖(๒) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้

การจับกรณีนี้ เจ้าพนักงานตำรวจจับจะต้องมีพยานหลักฐานตามสมควร ว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับ พยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายอย่างอื่น และมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับ

บุคคลนั้นได้ทัน เช่น กรณีที่มีผู้เสียหายชี้ให้จับ หากได้มีการสืบสวนสอบสวนจนปรากฏหลักฐานตามสมควรว่าผู้ที่จะถูกจับน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น ทั้งเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับได้ทัน เจ้าพนักงานตำรวจก็มีอำนาจจับกุมได้ทันทีโดยไม่ต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล แต่ถ้ายังไม่ได้เริ่มทำการสืบสวนสอบสวนเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องตรวจสอบข้อมูลหรือหลักฐานจากผู้เสียหายเสียก่อน ถ้าปรากฏว่ามีหลักฐานที่เชื่อถือได้ตามสมควรว่าผู้ที่จะถูกจับนั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และกำลังจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น และไม่มีโอกาสที่จะไปขอให้ศาลออกหมายจับได้ทันเจ้าพนักงานตำรวจก็มีอำนาจจับกุมบุคคลนั้นได้โดยไม่ต้องมีหมายจับเช่นเดียวกัน

๓.๑.๔ การจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๑๗ เป็นกรณี เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหนีหรือจะหลบหนี กฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจที่พบการกระทำความผิดกล่าวมีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้ แต่ในกรณีที่บุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกันเป็นผู้พบเห็นการกระทำความผิดอาจขอให้เจ้าพนักงานตำรวจที่ใกล้ที่สุดจับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ถ้าไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานตำรวจได้ทันทั่วทั้งที่ ก็ให้มีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เองแล้วส่งไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุด และให้เจ้าพนักงานนั้นรับจัดส่งผู้ต้องหาหรือจำเลยไปยังเจ้าพนักงานหรือศาลโดยคิดค่าพาหนะจากบุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือหลักประกันนั้น

๓.๒ การจับนั้นเจ้าพนักงานตำรวจต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่า เขาต้องถูกจับแล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อมด้วยผู้จับทันที เว้นแต่สามารถนำไปที่ทำการพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้นให้นำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบนั้น แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป

๓.๓ ต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับและแจ้งด้วยว่าผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ หากให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้ โดยให้เจ้าพนักงานตำรวจพูดข้อความในลักษณะต่อไปนี้

๓.๓.๑ กรณีเป็นการจับโดยไม่มีหมายจับ

“คุณ(ท่าน)ถูกจับแล้วในข้อหา.....คุณ(ท่าน)มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณ(ท่าน)ให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และคุณ(ท่าน)มีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้”

๓.๓.๒ กรณีเป็นการจับโดยมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล

“คุณ(ท่าน)ถูกจับตามหมายจับของศาล.....ที่...../๒๕.....
ลงวันที่.....ในข้อหา.....คุณ(ท่าน) มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้

ถ้าคุณ(ท่าน)ให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ คุณ(ท่าน)มีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้”

นอกจากนี้ ให้เจ้าพนักงานผู้จับบันทึกเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิดังกล่าวข้างต้นไว้ในบันทึกการจับกุมด้วย โดยให้ปรากฏข้อความว่า “ผู้จับได้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบแล้วว่า ท่านต้องถูกจับในข้อหาดังกล่าวและมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้” จากนั้นจึงบันทึกคำให้การของผู้ถูกจับลงในบันทึกการจับ

๓.๔ ถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติ หรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับ หากเป็นการสะดวกและไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับหรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลใด ให้เจ้าพนักงานอนุญาตให้ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณี

๓.๕ หากบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนี หรือพยายามจะหลบหนีผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น

๓.๖ เจ้าพนักงานตำรวจ หรือราชกรผู้ทำการจับต้องเอาตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อมด้วยผู้จับ เว้นแต่สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้น ให้นำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดังกล่าว

กรณีพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับ เป็นคนละท้องที่กับพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับรับส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนท้องที่ที่รับผิดชอบโดยทันที และให้คำนึงถึงระยะเวลาในการควบคุมผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาด้วย

๓.๗ กรณีเจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้จับ ให้แจ้งข้อหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์จับให้ผู้ถูกจับทราบ ถ้ามีหมายจับให้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟัง โดยบันทึกไว้ในรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีข้อรับตัวผู้ถูกจับไว้ควบคุมโดยให้ผู้ถูกจับลงลายมือชื่อรับทราบไว้ และมอบสำเนาบันทึกการจับกุมแก่ผู้ถูกจับนั้น โดยให้ผู้ถูกจับลงลายมือชื่อรับสำเนาไว้ในบันทึกการจับกุม

๓.๘ กรณีราชกรเป็นผู้จับ ให้เจ้าพนักงานตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับจากราชกรบันทึกชื่ออาชีพ ที่อยู่ของผู้จับ ข้อความและพฤติการณ์แห่งการจับนั้น รวมทั้งแจ้งข้อหาและรายละเอียดแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบและแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบด้วยว่า ผู้ถูกจับมีสิทธิจะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ โดยบันทึกไว้ในรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีข้อรับตัวผู้ถูกจับไว้ควบคุมและให้ผู้ถูกจับลงลายมือชื่อรับทราบไว้

๓.๙ การปฏิบัติเกี่ยวกับการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิด ให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

สำหรับบันทึกการจับกุมเด็กหรือเยาวชนให้ใช้ตามแบบบันทึกการจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชน (แบบ ส ๕๖-๒๘)

๔. การควบคุม

การควบคุม ต้องกระทำไปภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น กฎหมายสำคัญที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งนอกจากจะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยแล้วยังคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลด้วย จึงให้ปฏิบัติดังนี้

๔.๑ ให้เจ้าพนักงานตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้ควบคุม แจ้งสิทธิของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗/๑ ให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาทราบในโอกาสแรก รวมทั้งจัดให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาสามารถติดต่อกับญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจเพื่อแจ้งให้ทราบถึงการจับ และสถานที่ที่ถูกควบคุม ถ้าผู้ถูกจับร้องขอให้เจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้แจ้งตามสิทธิดังกล่าว ก็ให้จัดการตามคำร้องขอนั้นโดยเร็ว และให้บันทึกการจัดการดังกล่าวไว้ในรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดี เป็นหลักฐานไว้ในการนี้ห้ามไม่ให้เรียกค่าใช้จ่ายใดๆจากผู้ถูกจับ

การแจ้งสิทธิดังกล่าวให้บันทึกไว้ในรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีข้อเดียวกับบันทึก รายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีข้อที่รับตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้ควบคุม โดยไม่ต้องบันทึกเรื่องการแจ้งสิทธิ ดังกล่าวไว้ในบันทึกคำให้การ และไม่ต้องจัดทำบันทึกการแจ้งสิทธิอีก โดยให้มีข้อความปรากฏดังนี้

“.....(ยศ ชื่อ สกุล ตำแหน่ง).....เจ้าพนักงานตำรวจผู้รับตัว นาย/นาง/น.ส.ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้ควบคุมได้แจ้งสิทธิของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาตามกฎหมายให้ทราบแล้ว ดังนี้

(๑) มีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติ หรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก

(๒) มีสิทธิพบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว

(๓) มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวนปากคำตนในชั้นสอบสวน

(๔) มีสิทธิได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร

(๕) มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

นาย/นาง/น.ส.....ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมได้ทราบสิทธิของตนแล้ว จึงลงลายมือชื่อรับทราบสิทธิตามกฎหมายไว้เป็นหลักฐาน

(ลงชื่อ).....ผู้ถูกจับ/ผู้ต้องหา

(ลงชื่อ).....ผู้รับมอบตัว”

หากพนักงานอัยการต้องการบันทึกการแจ้งสิทธิ ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำเนาบันทึกรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีข้อที่แจ้งสิทธิมอบให้พนักงานอัยการ

๔.๒ เจ้าพนักงานตำรวจผู้รับตัวผู้ถูกจับ จะปล่อยผู้ถูกจับชั่วคราวหรือควบคุมผู้ถูกจับไว้ก็ได้ แต่ถ้าเป็นการจับโดยมีหมายหรือคำสั่งของศาลให้รับดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

อาญา มาตรา ๖๔ และในกรณีที่ต้องส่งผู้ถูกจับไปยังศาล แต่ไม่สามารถส่งไปได้ในขณะนั้นเนื่องจากเป็นเวลาที่ศาลปิดหรือใกล้จะปิดทำการให้เจ้าพนักงานตำรวจที่รับตัวผู้ถูกจับไว้มีอำนาจปล่อยผู้ถูกจับชั่วคราว หรือ ควบคุม ผู้ถูกจับไว้ได้จนกว่าจะถึงเวลาศาลเปิดทำการ

๔.๓ ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าความจำเป็นแก่พฤติการณ์แห่งคดี และให้พนักงานสอบสวนพึงทราบถึงอำนาจการควบคุมของพนักงานสอบสวนและศาล

๔.๔ กรณีที่มีการจับกุมผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาตามหมายจับหรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานสอบสวนตรวจสอบหมายจับที่ข้อความ “ด้วยผู้ร้องยื่นคำร้องว่า...” ว่ามีเหตุผลพิเศษในการขอให้ศาลออกหมายจับหรือไม่ หากมีเหตุผลพิเศษให้พึงระมัดระวังเกี่ยวกับอำนาจการควบคุมผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน

๔.๕ เมื่อมีการอ้างว่าบุคคลใดต้องถูกคุมขังในคดีอาญาหรือในกรณีอื่นใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ให้พนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลแห่งท้องที่ที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาขอให้ปล่อยผู้ถูกคุมขังโดยมิชอบได้

กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจ พบว่ามีการคุมขังผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับ หรือบุคคลใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ให้แจ้งหัวหน้าหน่วยงานทราบ และให้เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าหน่วยงานที่จะต้องพิจารณาและวินิจฉัยสั่งการหรือมอบหมายให้พนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลแห่งท้องที่ที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาขอให้ปล่อยผู้ถูกคุมขังโดยมิชอบนั้น

๕. การปล่อยชั่วคราว

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์หรือไม่มีความผิดจนกว่าศาลจะได้พิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิด การปล่อยชั่วคราวจึงเป็นมาตรการที่มีความสำคัญยิ่ง หากผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ในระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ให้ดำเนินการดังนี้

๕.๑ ให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน กำหนดลำดับอาวุโสของพนักงานสอบสวนไว้ ตามกฎ ก.ตร. ว่าด้วยการกำหนดลำดับอาวุโสของข้าราชการตำรวจในการรักษาราชการแทน มีอำนาจเป็นผู้พิจารณาสั่งปล่อยชั่วคราวแทนได้

๕.๒ ให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน พิจารณาสั่งคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวโดยเร็ว โดยให้พิจารณาสั่งให้เสร็จสิ้นภายใน ๑ ชั่วโมงนับแต่ได้รับเรื่อง เว้นแต่มีกรณีเหตุจำเป็นไม่อาจพิจารณาสั่งการได้ภายในกำหนด ก็ให้บันทึกเหตุจำเป็นนั้นไว้ในคำร้องหรือบันทึกเสนอสัญญาประกัน แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกิน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่ได้รับคำร้อง

๕.๓ การวินิจฉัยคำร้องขอปล่อยชั่วคราวต้องพิจารณา และสั่งภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยพิจารณาเหตุเหล่านี้ประกอบด้วย

๕.๓.๑ ความหนักเบาแห่งข้อหา โดยพิจารณาจากอัตราโทษของความผิดที่ถูกกล่าวหา นั้น มีเพียงใด กรณีมีอัตราโทษสูงหากปล่อยชั่วคราวแล้วโอกาสที่ผู้ต้องหาจะหลบหนีมีหรือไม่

๕.๓.๒ พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด โดยพิจารณาจากพยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนว่า สามารถที่จะพิสูจน์ความผิดที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่ามีมากน้อยเพียงใด หากปล่อยชั่วคราวแล้วโอกาสที่ผู้ต้องหาจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานให้เสียรูปคดีมีหรือไม่

๕.๓.๓ พฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงในการกระทำความผิดของผู้ต้องหานี้ว่า เกิดจากการกระทำโดยเจตนา ไม่เจตนา จำเป็น ป้องกัน ถูกบังคับ หรือ ชูเชิญให้กระทำความผิดหรือกระทำโดยประมาท

๕.๓.๔ เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด ผู้ร้องขอประกันมีความน่าเชื่อถือเพียงใด โดยให้ดูความถูกต้องของเอกสาร เช่น บัตรประจำตัว หรือหนังสือรับรองตำแหน่งหน้าที่ว่าถูกต้องตามระเบียบที่กำหนดไว้หรือไม่ เป็นฉบับจริงหรือไม่ ยศ ชื่อ สกุล ตำแหน่งหน้าที่ในบัตรประจำตัว กับที่ระบุในหนังสือรับรองถูกต้องตรงกันหรือไม่ หากไม่ตรงกัน มีหนังสือใดมารับรองประกอบหรือไม่ กรณีเป็นหลักทรัพย์ ให้ตรวจสอบว่าผู้ร้องขอประกันเป็นเจ้าของหลักทรัพย์หรือไม่ หากได้รับมอบอำนาจมีหลักฐานการมอบอำนาจถูกต้องหรือไม่

การใช้บุคคลเป็นประกันหรือหลักประกัน ให้พนักงานสอบสวนสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สิน หนี้สิน หรือภาระผูกพันของผู้ร้องขอประกัน เพื่อประกอบการพิจารณาการให้ประกัน

๕.๓.๕ ผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือไม่

๕.๓.๖ ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่

๕.๔ ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ของผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราว หรือกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราวก็ได้ แต่จะกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติเกินความจำเป็นแก่กรณีมิได้

๕.๕ การสั่งไม่ปล่อยชั่วคราว จะกระทำได้อต่อเมื่อมีเหตุหนึ่งเหตุใดดังนี้

(๑) ผู้ต้องหาจะหลบหนี

(๒) ผู้ต้องหาจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน

(๓) ผู้ต้องหาจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น

(๔) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ

(๕) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงาน

๕.๖ คำสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวต้องแสดงเหตุผล และต้องแจ้งเหตุดังกล่าวให้ผู้ต้องหา และผู้ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวทราบ โดยให้ปฏิบัติดังนี้

๕.๖.๑ ให้พนักงานสอบสวนผู้รับคำร้องหรือพนักงานสอบสวนเวรแจ้งคำสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวพร้อมทั้งเหตุผลให้ผู้ต้องหาและผู้ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวทราบโดยเร็ว โดยบันทึกคำสั่งพร้อมทั้งเหตุผลไว้ในรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดี โดยให้ผู้ต้องหาและผู้ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวลงลายมือชื่อรับทราบไว้เป็นหลักฐาน และ

๕.๖.๒ สำเนาบันทึกเสนอสัญญาประกัน ซึ่งปรากฏคำสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวพร้อมเหตุผลหรือหนังสือแจ้งคำสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวและเหตุผลมอบให้ผู้ต้องหา และผู้ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว

๕.๗ ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน ๕ ปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ ส่วนคดีอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้

๕.๘ การเรียกประกัน หรือหลักประกัน จะเรียกจนเกินควรแก่กรณีไม่ได้ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง และข้อบังคับของประธานศาลฎีกา รวมทั้งคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เกี่ยวข้อง

๕.๙ กรณีที่มีการจับกุมผู้ต้องหาตามหมายจับหรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานสอบสวนตรวจสอบหมายจับหรือคำสั่งที่ข้อความ “ด้วยผู้ร้องยื่นคำร้องว่า...” ว่ามีเหตุผลพิเศษในการขอให้ศาลออกหมายจับหรือไม่ หากมีเหตุผลพิเศษให้นำมาพิจารณาประกอบการวินิจฉัยคำร้องขอปล่อยชั่วคราวด้วย

๕.๑๐ ในสัญญาประกันจะกำหนดภาระหน้าที่หรือเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว หรือผู้ประกันต้องปฏิบัติเกินความจำเป็นไม่ได้ เช่น การนัดหมายให้มารายงานตัวกับพนักงานสอบสวนบ่อยครั้ง จนผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือผู้ประกันไม่สามารถจะทำการงานอย่างอื่นได้ตามปกติ เป็นต้น

๕.๑๑ การใช้หลักประกันในชั้นสอบสวนเป็นหลักประกันในชั้นพนักงานอัยการและชั้นศาล

๕.๑๑.๑ กรณีที่มีการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนโดยมีการวางเงินสด หรือหลักทรัพย์อื่นเป็นประกันและยังไม่ได้รับคืน ผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องสามารถยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการหรือศาลขอให้ถือเอาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นหลักประกันต่อไป เมื่อพนักงานอัยการหรือศาลเห็นสมควรอนุญาตแล้ว พนักงานอัยการหรือศาลจะแจ้งพนักงานสอบสวนให้ส่งหลักประกันดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการส่งหลักประกันนั้นให้พนักงานอัยการหรือศาลภายในระยะเวลาภายใน ๓ วัน เว้นแต่พนักงานอัยการหรือศาลสั่งเป็นอย่างอื่นก็ให้ดำเนินการตามนั้น

๕.๑๑.๒ การออกไปรับหลักทรัพย์ที่พนักงานสอบสวนออกให้แก่ผู้ประกัน ให้ผู้ประกันแสดงความจำนงไว้ให้ชัดเจนว่า จะใช้หลักประกันชั้นสอบสวนเป็นหลักประกันในชั้นพนักงานอัยการหรือชั้นศาลด้วยหรือไม่ หากมีความประสงค์เช่นนั้น ให้บันทึกข้อความดังต่อไปนี้ ไว้ที่ท้ายใบรับหลักทรัพย์

“...ข้าพเจ้า.....ผู้ประกันมีความประสงค์จะใช้หลักประกันตามใบรับนี้ เป็นหลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนี้ในชั้นพนักงานอัยการ ชั้นศาล และยินยอมให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเก็บรักษาหลักประกัน รวมทั้งหนังสือสำคัญแสดงสิทธิไว้จนกว่าจะได้ส่งมอบตัวผู้ต้องหาต่อพนักงานอัยการ หรือต่อศาล หรือพนักงานอัยการหรือศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หรือสั่งให้คืนหลักประกันดังกล่าว

(ลงชื่อ).....ผู้ประกัน

(ลงชื่อ).....ผู้รับสัญญา ”

๕.๑๑.๓ การส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนต้องระบุรายละเอียดของหลักประกันให้พนักงานอัยการทราบ

๕.๑๑.๔ การจะขอคืนหลักประกันหลังจากผู้ต้องหาถูกฟ้องแล้ว จะต้องแสดงพยานหลักฐานว่าศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือนั้นหรือสั่งให้คืนหลักประกันแก่ผู้ขอประกันได้

๕.๑๒ หากความปรากฏต่อมา หรือเนื่องจากกลฉ้อฉลหรือผิดหลง ปรากฏว่าสัญญาประกันต่ำไป หรือหลักประกันไม่เพียงพอ หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ไม่เหมาะสม ให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสั่งเปลี่ยนสัญญาประกันให้จำนวนเงินสูงขึ้น หรือเรียกหลักประกันเพิ่ม หรือให้ดีกว่าเดิม หรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่กำหนดไว้ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นหรือหากภายหลังมีคำสั่งปล่อยชั่วคราวแล้วพฤติการณ์แห่งคดีเปลี่ยนแปลงไป เช่น คดีที่มีการชดใช้ค่าเสียหายจนเป็นที่พอใจกับผู้เสียหาย และผู้เสียหายไม่ติดใจดำเนินคดีกับผู้ต้องหาแล้ว เป็นต้น ให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจมีอำนาจสั่งลดหลักประกันได้ตามที่เห็นสมควร

๖. การสอบสวน

การสอบสวนของพนักงานสอบสวนให้ปฏิบัติตามหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ ๘ ตลอดจนระเบียบ และคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นสำคัญ รวมทั้งให้ปฏิบัติดังนี้

๖.๑ ก่อนรับคำร้องทุกข์ให้ตรวจสอบว่าผู้เสียหายเคยมาร้องทุกข์ ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมายมาก่อนหรือไม่ หากผู้เสียหายเคยมีการดำเนินการดังกล่าวมาก่อนแล้ว ก็ให้ชี้แจงให้ผู้เสียหายทราบว่าสิทธิภาคีอาญาไปฟ้องยอมระงับไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๙(๒) ไม่อาจดำเนินการตามคำร้องทุกข์ได้ และหากผู้เสียหายยังคงยืนยันจะร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีต่อไป ก็ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการไปตามกฎหมายต่อไป

๖.๒ คดีความผิดอันยอมความได้ กรณีมีการมอบอำนาจให้ตรวจสอบว่าหนังสือมอบอำนาจถูกต้องหรือไม่ มอบอำนาจช่วงได้หรือไม่ ขอบเขตของการมอบอำนาจมีเพียงใด ให้พิจารณาเห็นไปตามรูปคดี

๖.๓ เพื่อประโยชน์ในการติดตามพยานให้ไปตามกำหนดนัดของศาล ให้พนักงานสอบสวนบันทึกรายชื่อของพยานบุคคลทั้งหมดพร้อมที่อยู่หรือสถานที่ติดต่อ หมายเลขโทรศัพท์ หรือช่องทางอื่นที่ใช้ในการติดต่อพยานเหล่านั้นไว้ในสมุดคุมพยานสำหรับพนักงานสอบสวน (แบบ ส ๕๖ - ๘๑) และสมุดคุมพยานประจำที่ทำการพนักงานสอบสวน (แบบ ส ๕๖ - ๘๒) เก็บไว้ ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน

กรณีสอบสวนโดยคณะพนักงานสอบสวน ให้หัวหน้าคณะพนักงานสอบสวนจัดการให้บันทึกรายชื่อของพยานบุคคลทั้งหมด พร้อมที่อยู่หรือสถานที่ติดต่อ หมายเลขโทรศัพท์ หรือช่องทางอื่นที่ใช้ในการติดต่อพยานเหล่านั้นไว้ในสมุดคุมพยานประจำที่ทำการของพนักงานสอบสวนซึ่งรับการร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษลงในระบบการดำเนินคดีอาญาไว้ทำการสอบสวนคดีนั้นๆ

๖.๔ การสอบสวนปากคำผู้กล่าวหา ผู้ต้องหา หรือพยานให้บันทึกบัตรประจำตัวประชาชน ให้ปรากฏชื่อ ที่อยู่ เลขหมายประจำตัวประชาชน ออกให้ที่ใด เมื่อใด หมดอายุเมื่อใด หากผู้นั้นอ้างว่าไม่ได้ นำบัตรประจำตัวประชาชนติดตัวมาหรือไม่มี ก็ให้บันทึกจากเอกสารอื่นๆ ที่ทางราชการออกให้ เช่น หนังสือเดินทาง ใบอนุญาตขับขี่ หรือตรวจสอบข้อมูลจากทะเบียนราษฎร และบันทึกไว้

๖.๕ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบต้องจัดทำรูปถ่ายผู้ต้องหา พร้อมระบุชื่อ วัน เดือน ปีเกิด, อายุ สัญชาติ และลายมือชื่อหรือลายพิมพ์นิ้วมือของผู้ต้องหา รวมทั้งสำเนาทะเบียนบ้าน, สำเนาทะเบียน สติบัตรหรือหนังสือสำคัญของทางราชการ ซึ่งยืนยันตัวผู้ต้องหา ประกอบสำนวนการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนลงลายมือชื่อกำกับไว้ โดยให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบกระทำในโอกาสแรกที่เริ่มคดี

กรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าข้อมูลอาจมีความคลาดเคลื่อน ให้พนักงานสอบสวน ทำการสอบสวนบิดามารดาหรือญาติพี่น้องของผู้ต้องหา เพื่อยืนยันถึงอายุของผู้ต้องหา

๖.๖ ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยหรือกรณีที่ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไม่สามารถนำเอกสาร บัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ ซึ่งมีภาพถ่ายผู้ถือบัตรมาแสดงได้ ก็ให้ สอบถามข้อมูลประวัติของบุคคลนั้นโดยละเอียด พร้อมทั้งทำการตรวจสอบไปยังหน่วยงานของทางราชการ ที่มีฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร เช่น ที่ว่าการอำเภอหรือสำนักงานเขต หากมีความจำเป็นก็ให้นำตัวบุคคลนั้น ไปตรวจสอบด้วย เพื่อป้องกันมิให้ผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหาแอบอ้างใช้ชื่อและนามสกุลของบุคคลอื่น ในการดำเนินคดี จนเป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และพนักงานสอบสวน

๖.๗ การสอบสวนปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งมีอายุไม่เกินสิบแปดปี ในคดีความผิด เกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับ เสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปราม การค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็น เด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการ โดยแยกทำการสอบสวนให้เป็นส่วนสัดส่วน ในสถานที่ ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงาน อัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ เห็นว่า การถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงาน สอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงาน สอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้ง โดยไม่มี เหตุอันสมควรให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ รวมทั้งแจ้งให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กทราบถึงสิทธิ ดังต่อไปนี้

(๑) สิทธิที่จะได้รับการสอบสวนในสถานที่อันเป็นสัดส่วน และเหมาะสม

(๒) สิทธิในการให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการ ร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำ

(๓) สิทธิในการตอบคำถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ กรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามคำถามโดยตรงหรือการถามคำถามบางคำถามอาจมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง

(๔) สิทธิที่จะไม่ตอบคำถามที่ซ้ำซ้อนกันหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันควร

๖.๘ เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด กรณีที่มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้ต้องหาน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา นั้นให้พนักงานสอบสวนแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาไว้ในบันทึกคำให้การของผู้ต้องหา(แบบ ส ๕๖ - ๕) และต้องให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้

กรณีที่ไม่มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดตามข้อหา นั้นให้พนักงานสอบสวนระบุงการกระทำตามที่ผู้กล่าวหาได้กล่าวหาเท่านั้น โดยไม่ต้องแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดและฐานความผิดให้ผู้ต้องหาทราบแต่อย่างใด แต่ถ้ามีหลักฐานเพิ่มเติมในภายหลังว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดตามข้อหา นั้น พนักงานสอบสวนจึงจะแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดและฐานความผิดให้ผู้ต้องหาทราบเพิ่มเติมรวมทั้งต้องให้โอกาสผู้ต้องหา ที่จะแก้ข้อหาและแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้

เมื่อมีการแจ้งข้อหาแล้ว ถ้าผู้ต้องหาไม่ใช่ผู้ถูกจับและยังไม่มีการออกหมายจับ แต่พนักงานสอบสวนเห็นว่ามิเหตุที่ออกหมายจับได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗๑ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลเพื่อขอให้ศาลออกหมายจับทันที ถ้าขณะนั้นเป็นเวลา ที่ศาลปิดทำการหรือใกล้จะปิดทำการ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลในโอกาสแรกที่เปิดทำการ ในการนี้ให้พนักงานสอบสวนลงรายงานบันทึกประจำวันเกี่ยวกับคดีเพื่อเป็นหลักฐานโดยให้ปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับการแจ้งข้อหา หากขณะนั้นเป็นเวลาศาลปิดทำการหรือใกล้จะปิดทำการก็ให้มีข้อความต่อท้ายดังนี้ “เนื่องจากขณะนี้เป็นเวลา ที่ศาลปิดทำการหรือใกล้จะปิดทำการ พนักงานสอบสวนไม่สามารถนำตัวผู้ต้องหาไปขอให้ศาลออกหมายจับได้ทัน จึงนัดหมายให้ นาย/นาง/นางสาวผู้ต้องหาในคดีอาญาที่...../คดีจราจรที่.....ไปศาล.....เพื่อขอให้ศาลออกหมายจับ นาย/นาง/นางสาว.....ในวันที่.....เวลา.....น. นาย/นาง/นางสาว.....ได้รับทราบคำสั่งของพนักงานสอบสวนแล้วยืนยันว่าจะไปศาลตามที่พนักงานสอบสวนสั่ง จึงให้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน” จากนั้นให้ผู้ต้องหาลงลายมือชื่อรับทราบไว้เป็นหลักฐาน หากผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งผู้ต้องหา

นั้นได้โดยให้ถือเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่จะจับผู้ต้องหาได้โดยไม่มีหมายจับ และมีอำนาจปล่อยชั่วคราวหรือควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นหากกรณีไม่ใช่เวลาศาลปิดหรือใกล้จะปิดทำการ เมื่อพนักงานสอบสวนให้ผู้ต้องหาไปศาลเพื่อขอให้ศาลออกหมายจับ หากผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจับผู้ต้องหาดำเนินคดีตามข้อหาที่ได้แจ้งข้อหา นั้น โดยถือว่าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่สามารถจับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับและมีอำนาจปล่อยชั่วคราวได้

แต่กรณีดังกล่าวข้างต้นหากพนักงานสอบสวนเห็นว่า ไม่มีเหตุที่จะออกหมายจับผู้นั้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗๑ หลังจากแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้วพนักงานสอบสวนจะจับกุมและควบคุมผู้ต้องหาไม่ได้ การบันทึกเกี่ยวกับการแจ้งข้อหาในรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดี บันทึกพนักงานสอบสวน หรือเอกสารอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนให้พนักงานสอบสวนบันทึกให้ปรากฏข้อความว่า “แจ้งข้อหาหรือฐานความผิดให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว จะได้สอบสวนต่อไป ไม่มีการจับกุมและควบคุมผู้ต้องหาแต่อย่างใด” ห้ามมิให้บันทึกว่า “แจ้งข้อหาหรือฐานความผิดให้ผู้ต้องหาทราบแล้วปล่อยตัวไป” เพราะจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่ามีการจับกุมและควบคุมตัวผู้ต้องหา นอกจากนั้นในกรณีนี้พนักงานสอบสวนไม่ต้องแจ้งสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗/๑ เพราะผู้ต้องหาที่ถูกแจ้งข้อหาในกรณีนี้ ไม่ใช่ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขัง และไม่ต้องทำบันทึกการควบคุมผู้ต้องหา ประกอบสำนวนการสอบสวนแต่อย่างใด

การถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใดๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำการโดยมิชอบประการใดๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใดๆ ในเรื่องที่ต้องหา นั้น ก่อนถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔/๔ วรรคหนึ่ง ให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า “ผู้ต้องหาสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และผู้ต้องหาสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวน”

การแจ้งสิทธิข้างต้น ให้ปรากฏไว้ในบันทึกคำให้การผู้ต้องหาตรงบรรทัด “และได้แจ้งให้ข้าพเจ้าทราบก่อนว่าข้าพเจ้ามีสิทธิดังต่อไปนี้” ในส่วนที่ผู้ต้องหา มีสิทธิให้ทนายความเข้าฟังการสอบสวนนั้น หลังจากแจ้งข้อหาแล้ว ให้พนักงานสอบสวนสอบถามผู้ต้องหว่า ผู้ต้องหาประสงค์ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวนหรือไม่ หากต้องการก็ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งผู้ต้องหาไว้วางใจมาเข้าฟังการสอบสวนด้วย หากไม่ต้องการก็ให้บันทึกไว้ในบันทึกคำให้การผู้ต้องหา

เมื่อได้จัดทนายความให้แก่ผู้ต้องหาดังกล่าวแล้ว กรณีจำเป็นเร่งด่วน หากทนายความไม่อาจมาพบผู้ต้องหาได้ โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงานสอบสวนทราบหรือแจ้งแต่ไม่มาพบผู้ต้องหาภายในกำหนดเวลาอันสมควร ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนผู้ต้องหาไปได้ โดยไม่ต้องรอทนายความ แต่พนักงานสอบสวนต้องบันทึกเหตุนี้ไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

การสอบสวนผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๓๓ ทวิและ มาตรา ๑๓๓ ตริ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

๖.๙ การถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำ หรือให้จัดทำ การใดๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชื้อ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใดๆ ในเรื่องที่ต้องหา

๖.๑๐ การให้ผู้ต้องหานำพนักงานสอบสวนไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ

๖.๑๐.๑ ห้ามจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงเข้าทำข่าว ขณะมีการให้ผู้ต้องหานำพนักงานสอบสวนไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ และหลีกเลี่ยงการให้สัมภาษณ์ใดๆ ในลักษณะเป็นการตอบโต้ ระหว่างพนักงานสอบสวนกับผู้ต้องหา หรือบุคคลใดๆ โดยมีสื่อมวลชนเป็นผู้สัมภาษณ์ เนื่องจากอาจเป็นเหตุให้รูปคดีเสียหาย

๖.๑๐.๒ พนักงานสอบสวนไม่ควรให้ผู้ต้องหานำไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ ว่า ผู้ต้องหากระทำผิดอย่างไร แต่ถ้าเป็นการนำชี้ประกอบคำรับอื่น เช่น นำชี้จุดที่ซ่อนทรัพย์สินซึ่งได้มาจากการกระทำความผิด สิ่งของที่มีไว้เป็นความผิด ได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำความผิด หรือสงสัยว่าจะใช้ในการกระทำความผิด หรืออาจใช้เป็นพยานหลักฐาน อาจให้ผู้ต้องหานำชี้ก็ได้ และป้องกันมิให้ผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปในที่นำชี้ และให้ฟังระมัดระวังการใช้ถ้อยคำ หรือกิริยาท่าทางที่เห็นว่าเป็นการข่มขู่ หรือการปฏิบัติที่ไม่สมควรแก่ผู้ต้องหา

ไม่ว่ากรณีใดก็ตาม ห้ามมิให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี บริบูรณ์ไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ เพราะจะเป็นการประจานเด็ก และอาจเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก รวมทั้งห้ามมิให้นำผู้ต้องหาไปขอพยานหรือบิดา มารดา สามี ภรรยา ญาติ มิตรสหาย หรือผู้ปกครองของผู้ตาย นอกจากนี้ห้ามนำผู้เสียหาย พยาน เข้าร่วมในการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ ของผู้ต้องหาเป็นอันขาด โดยเฉพาะผู้เสียหายที่เป็นเด็ก สตรี พระภิกษุ สามเณร นักพรต นักบวช

๖.๑๑ การชี้ตัวผู้ต้องหา

๖.๑๑.๑ ให้พนักงานสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชา ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการชี้ตัว ฟังระลึกเสมอว่า การชี้ตัวผู้ต้องหาเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยปราศจากอคติและการบังคับ จึงห้ามจัดให้มีการชี้ตัวโดยผู้ชี้ตัวไม่เต็มใจหรือไม่สมัครใจโดยเด็ดขาด

๖.๑๑.๒ ในการจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหาให้กระทำแต่เฉพาะวิธีชี้ตัวผู้ต้องหาโดยมิให้ผู้ต้องหาเห็นตัวผู้ชี้ตัว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้กล่าวหา และพยานผู้ทำการชี้ตัวผู้ต้องหา

๖.๑๑.๓ กรณีที่พนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องจัดให้ผู้เสียหายหรือพยาน ที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีชี้ตัวบุคคลใด ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการชี้ตัวบุคคลในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและสามารถป้องกันมิให้บุคคลซึ่งจะถูกชี้ตัวเห็นตัวเด็ก โดยให้นั่งกั้นจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ พนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการชี้ตัวบุคคลนั้น เว้นแต่มีเหตุ

จำเป็นไม่อาจหาหรือระบุบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ และเด็กไม่ประสงค์จะให้หรือระบุบุคคลดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ให้พนักงานสอบสวนบันทึกเหตุดังกล่าวไว้ในบันทึกพนักงานสอบสวนด้วย

ในกรณีการซื้อตัวผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการซื้อตัวในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและสามารถป้องกันมิให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กนั้น เห็นตัวบุคคลที่จะทำการซื้อตัว

๖.๑๒ การให้นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่รับผิดชอบในการสอบสวน ให้ถือปฏิบัติตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๖.๑๒.๑ การกำหนดประเภทและลักษณะของคดีให้ผู้บังคับบัญชาระดับสารวัตรถึงระดับผู้บังคับการซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน หรือรองผู้บังคับการที่ได้รับมอบหมายมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการสอบสวน ดังนี้

(๑) คดีที่ผู้บังคับบัญชาระดับสารวัตรต้องทำการสอบสวนด้วยตนเอง คือ ประเภทและลักษณะของคดีที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการมีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบ

(๒) คดีที่ผู้บังคับบัญชาระดับสารวัตรใหญ่ต้องทำการสอบสวนด้วยตนเอง คือ ประเภทและลักษณะของคดีที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการพิเศษมีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบ

(๓) คดีที่ผู้บังคับบัญชาระดับผู้กำกับการต้องทำการสอบสวนด้วยตนเอง คือ ประเภทและลักษณะของคดีที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนผู้ทรงคุณวุฒิมีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบ

(๔) คดีที่ผู้บังคับบัญชาระดับรองผู้บังคับการต้องทำการสอบสวนด้วยตนเอง คือ ประเภทและลักษณะของคดีที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญมีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบ

(๕) คดีที่ผู้บังคับบัญชาระดับผู้บังคับการต้องทำการสอบสวนด้วยตนเอง คือ ประเภทและลักษณะของคดีที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษมีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบ

๖.๑๒.๒ แนวทางปฏิบัติกรณีนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการถึงพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษรับผิดชอบการสอบสวน ให้ถือปฏิบัติดังนี้

(๑) เมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบเข้าเกณฑ์ตามที่กำหนดให้นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่หรือพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการถึงพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษรับผิดชอบสอบสวน ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเวรที่รับแจ้งรับรายงานต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงหัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน ผู้บังคับการ หรือผู้บัญชาการแล้วแต่กรณี โดยด่วน และให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน ผู้บังคับการ หรือผู้บัญชาการแล้วแต่กรณี พิจารณามอบหมายให้นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่หรือพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการถึงพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษรับผิดชอบสอบสวนคดีตามคำสั่งนี้โดยเร็ว

(๒) ในระหว่างที่ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบยังมิได้ทำการสอบสวนให้พนักงานสอบสวนเวอร์นั้น รับผิดชอบการที่จำเป็นเบื้องต้นไปพลางก่อน อย่าให้เกิดความบกพร่องแล้วรวบรวมหลักฐานการสอบสวน ส่งมอบให้ผู้รับผิดชอบการสอบสวนนั้นๆ โดยมีชก้า

(๓) ให้พนักงานสอบสวนเวอร์ ในท้องที่ที่มีหน้าที่โดยตรงในการสอบสวนคดีอาญานั้นๆ เป็นผู้ช่วยนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่หรือพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการถึงพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษ แล้วแต่กรณี ในการดำเนินการ เช่น การผัดฟ้องฝากขังผู้ต้องหา การติดตามพยาน และอื่นๆ เป็นต้น แต่อยู่ในความรับผิดชอบของนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่หรือพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการถึงพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษที่รับผิดชอบ

๖.๑๓ การปฏิบัติเมื่อมีการร้องเรียนเกี่ยวกับการสอบสวน

๖.๑๓.๑ ในกรณีมีผู้เสียหาย ผู้กล่าวโทษ ผู้ต้องหา สามี่ ภริยาหรือญาติของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับคู่กรณี ร้องขอความเป็นธรรมต่อผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับการสอบสวนดำเนินคดีอาญา หรือในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนเห็นว่าคู่กรณีอาจจะไม่ได้รับความเป็นธรรม ให้เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาผู้นั้นให้ความสนใจรับพิจารณาสั่งการให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยเร็ว และให้ผู้บังคับบัญชาผู้นั้นรับรายงานถึงผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปอีกหนึ่งชั้น ได้ทราบโดยมิชักช้าว่าได้สั่งการไปประการใดแล้ว ให้เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาผู้รับรายงานดังกล่าวติดตามผลการปฏิบัติ และสั่งพิจารณาการแก้ปัญหาเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

๖.๑๓.๒ เมื่อเห็นว่ามีเหตุอันสมควรให้ผู้บังคับบัญชาเรียกสำนวนการสอบสวนมาตรวจและพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร โดยรับผิดชอบทำการสอบสวนเสียเอง หรือสั่งการให้พนักงานสอบสวนชั้นผู้ใหญ่รับผิดชอบทำการสอบสวนเสียเอง หรือสั่งให้เข้าไปควบคุมการสอบสวนอย่างใกล้ชิด โดยมีชก้า เพื่อกำกับดูแลให้การสอบสวนคดีนั้นเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว บริสุทธิ์ยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

๖.๑๓.๓ ให้ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนที่ได้รับการร้องเรียนขอความเป็นธรรมแจ้งผลการดำเนินการเบื้องต้นให้ผู้ร้องเรียนทราบภายใน ๗ วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่องร้องเรียน และจะแจ้งผลการดำเนินการให้ทราบอีกครั้งหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการ

บทที่ ๓

การทำสำนวนการสอบสวน

เนื่องจากการทำสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน การจัดทำเอกสารทางคดี บางชนิดขาดสาระสำคัญ ไม่ครบถ้วน สมบูรณ์ตามกฎหมาย เป็นเหตุให้ขาดพยานหลักฐาน ที่จะรับฟังข้อเท็จจริงแห่งคดีให้เป็นที่ยุติได้ และอาจมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล ตลอดจนเอกสารบางชนิดไม่มีความจำเป็นต้องรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน เพื่อให้การทำสำนวนการสอบสวนดำเนินไปโดยถูกต้องสมบูรณ์ และเป็นแนวทางเดียวกัน สมความมุ่งหมายของทางราชการ จึงให้ถือปฏิบัติ ดังนี้

๑. สำนวนการสอบสวน สามารถจำแนกตามสารบบออกได้เป็น ๓ ประเภท

- ๑.๑ สำนวนคดีอาญาทั่วไป
- ๑.๒ สำนวนคดีจราจรทางบก
- ๑.๓ สำนวนชั้นสูตรพลศึกษา

๒. สำนวนการสอบสวน สามารถจำแนกตามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดออกได้เป็น ๒ ประเภท

๒.๑ สำนวนคดีไม่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิด แบ่งเป็น

(๑) สำนวนคดีไม่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิดแต่ไม่มีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ต้องทำการสืบสวนสอบสวนเพื่อรู้ตัวผู้กระทำความผิด

(๒) สำนวนคดีไม่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิดแต่มีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ต้องทำการสืบสวนสอบสวนเพื่อรู้ตัวผู้กระทำความผิด

๒.๒ สำนวนคดีรู้ตัวผู้กระทำความผิด

๓. การทำสำนวนการสอบสวน

๓.๑ การบันทึกคำให้การของบุคคล

การถามปากคำและการบันทึกคำให้การของผู้กล่าวหา ผู้ต้องหาและพยานให้ถือปฏิบัติตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ ๘ บทที่ ๕ และกฎหมายมิได้บังคับว่าจะต้องถามผู้กล่าวหาหรือพยานอย่างไรบ้าง เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องพิจารณาในการสอบสวนถามถ้อยคำของเขาที่อาจเป็นประโยชน์หรือก่อให้เกิดประโยชน์แก่คดี

๓.๑.๑ การบันทึกคำให้การผู้กล่าวหา และพยาน

๓.๑.๑.๑ แนวการถามปากคำเพื่อบันทึกคำให้การผู้กล่าวหา และพยาน มีดังนี้

(๑) มีภูมิลำเนาและพักอาศัยอยู่ที่ใด(ที่พักอาศัยจริง) สถานที่พักอาศัยเป็นภูมิลำเนาถาวรหรือชั่วคราว ถ้าเป็นสถานที่เช่าควรให้ปรากฏว่ามีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ใด

บ้านบิดามารดา ญาติ พี่น้องอยู่ที่ใด และจะย้ายไปที่ใด เมื่อใดหรือไม่ สถานที่ทำงานอยู่ที่ใด นอกจากสถานที่ดังกล่าวแล้วสามารถติดต่อได้ที่ใดอีกหรือไม่(ถ้ามีให้ระบุ) หมายเลขโทรศัพท์ หรือช่องทางอื่นๆที่ใช้ในการติดต่อ เช่น บุคคลที่สามารถติดต่อได้

(๒) เกี่ยวข้องกับคดีนี้อย่างไร

(๓) เหตุที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร ทราบหรือรู้เห็นเหตุการณ์อย่างไร

(โดยละเอียด)

(๔) มีผู้ใดทราบ หรือรู้เห็นเหตุการณ์ หรือมีพยานหลักฐานอื่นใดอีกหรือไม่

(๕) จะอ้างผู้ใด เอกสารใด หรือ วัตถุใดเป็นพยานหลักฐานในคดีหรือไม่ ถ้ามีการอ้างให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ในคำให้การและดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานเข้าสำนวนการสอบสวนตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

(๖) คำถามอื่นๆ เพื่อให้ครบถ้วนสมบูรณ์

(๗) เคยรู้จักหรือมีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้หนึ่งผู้ใดในคดีมาก่อนหรือไม่

๓.๑.๑.๒ การบันทึกคำให้การเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ถูกประทุษร้าย ให้บันทึกให้ปรากฏว่าทรัพย์สินที่เสียหายมีอะไรบ้าง ราคาเท่าใด (บันทึกรูปพรรณและหลักฐานการได้มาแห่งกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินโดยละเอียด เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาในเมื่อพบทรัพย์สินที่หายในภายหลัง)

๓.๑.๑.๓ การบันทึกปากคำเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของกลางที่ยึดได้จากคนร้าย ให้บันทึกว่าของกลางนั้นเป็นของเจ้าทรัพย์สินหรือไม่ มีหลักฐานการได้มาแห่งกรรมสิทธิ์อย่างไร จำได้เพราะเหตุใด มีตำหนิรูปพรรณและเครื่องหมายอะไรเป็นสำคัญ (ในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่ได้แย่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของกลาง ให้บันทึกไว้ให้ปรากฏในบันทึกคำให้การผู้ต้องหาด้วย)

๓.๑.๑.๔ การบันทึกปากคำผู้กล่าวหาหรือพยาน ตรงบรรทัด “เกี่ยวข้องเป็นอะไรกับคู่กรณี” ให้พิจารณาว่าผู้ให้ถ้อยคำ (ผู้กล่าวหาหรือพยาน) เกี่ยวข้องเป็นอะไรกับผู้ต้องหาหรือผู้กล่าวหาหรือไม่ ถ้าไม่เกี่ยวข้องให้บันทึกว่าไม่เกี่ยวข้อง แต่ถ้าเกี่ยวข้องตามฐานะของผู้ให้ถ้อยคำ เช่น เป็นบิดา มารดา คู่สมรส ญาติพี่น้อง ตามสายโลหิตของผู้ต้องหาหรือผู้กล่าวหา ซึ่งจะทำให้มีผลกับการฟังพยานหรือความรับผิดชอบทางอาญาให้บันทึกฐานะของผู้ให้ถ้อยคำตรงบรรทัดเกี่ยวข้องเป็นอะไรกับคู่กรณี เช่น เป็นบิดาของผู้ต้องหาหรือผู้กล่าวหา หรือเป็นสามีของผู้ต้องหาหรือพยาน

๓.๑.๑.๕ การบันทึกปากคำและการแจ้งสิทธิผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้ถามปากคำและแจ้งสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๓ ทวิ

๓.๑.๑.๖ การบันทึกปากคำผู้เสียหายในคดีที่ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทน ให้แจ้งสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๔/๑

๓.๑.๑.๗ การบันทึกปากคำผู้เสียหายในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ การถามปากคำผู้เสียหายซึ่งเป็นหญิงให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๓ วรรคสี่

๓.๑.๑.๗ การบันทึกปากคำพยานผู้ชำนาญการพิเศษ หรือแพทย์ผู้ตรวจ
ชั้นสูตรบาดแผล หรือศพ ซึ่งได้ออกรายงานผลการตรวจไว้แล้ว ไม่ต้องบันทึกปากคำอีก เว้นแต่กรณี
มีประเด็นที่ต้องสอบสวนนอกเหนือจากรายงานผลการตรวจ หรือมีประเด็นอื่นที่ยังไม่สิ้นสงสัย

๓.๑.๑.๘ การบันทึกปากคำผู้กล่าวหา หรือพยาน กรณีมีผู้ร่วมถามปากคำให้บันทึก
รายละเอียด ชื่อ ชื่อสกุล สถานภาพ ที่อยู่ ของผู้เข้าร่วมในการถามปากคำไว้โดยละเอียดชัดเจนเพียงพอที่จะ
สามารถติดตามตัวในภายหลังได้

๓.๑.๒ การบันทึกคำให้การผู้ต้องหา

๓.๑.๒.๑ การถามคำให้การเพื่อบันทึกคำให้การผู้ต้องหา นอกจากถาม
คำให้การตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔ วรรคแรก แล้ว เพื่อป้องกันการผิดตัว
และเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา ให้ใช้แนวการถาม
คำให้การเพิ่มเติมดังนี้

(๑) มีนายความหรือไม่(คดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิตหรือ
ผู้ต้องหาไม่อายุไม่เกินสิบแปดปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา) หรือมีนายความหรือไม่ ถ้าไม่มี
ต้องการนายความหรือไม่(คดีที่มีอัตราโทษจำคุกนอกจากคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิตหรือผู้ต้องหา
มีอายุไม่เกินสิบแปดปี)

(๒) ทราบและเข้าใจข้อหาที่พนักงานสอบสวนแจ้งให้ทราบหรือไม่
จะให้การอย่างไร

(๓) ก่อนคดีนี้เคยต้องโทษคดีอาญามาก่อนหรือไม่

(๔) มีภูมิลำเนาและพักอาศัยอยู่ที่ใด(ที่พักอาศัยจริง)สถานที่พัก
อาศัยเป็นภูมิลำเนาถาวรหรือชั่วคราว ถ้าเป็นสถานที่เช่าควรให้ปรากฏว่ามีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ใด บ้านบิดา
มารดา ญาติ พี่น้องอยู่ที่ใด และจะย้ายไปที่ใด เมื่อใดหรือไม่ สถานที่ทำงานอยู่ที่ใด นอกจากสถานที่
ดังกล่าวแล้วสามารถติดต่อได้ที่ใดอีกหรือไม่(ถ้ามีให้ระบุ) หมายเลขโทรศัพท์ หรือช่องทางอื่นๆ ที่ใช้ในการ
ติดต่อ เช่น บุคคลที่สามารถติดต่อได้

(๕) กระทำผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่

(๖) จะอ้างผู้ใด เอกสารใด หรือ วัตถุใดเป็นพยานหลักฐานในคดี
หรือไม่ ถ้ามีการอ้างให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ในคำให้การและดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐาน
เข้าสำนวนการสอบสวนตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

(๗) คำถามอื่นๆ เพื่อให้ครบถ้วนสมบูรณ์

(๘) เคยรู้จักหรือมีสาเหตุเกี่ยวข้องกับผู้หนึ่งผู้ใดในคดีมาก่อนหรือไม่

๓.๑.๒.๒ การบันทึกคำให้การเกี่ยวกับการแจ้งข้อหาจะต้องมีหลักฐานตามสมควร
ว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหานี้ และการแจ้งข้อหาจะต้องบันทึกรายละเอียดการกล่าวหาว่า

ผู้ต้องหาทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร อันเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผู้ต้องหาได้ก่อขึ้น และยืนยันให้ผู้ต้องหาทราบว่า การกระทำของผู้ต้องหานั้นเข้าข่ายเป็นความผิดฐานใด

๓.๑.๒.๓ การบันทึกคำให้การผู้ต้องหาเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิ ในการถาม คำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(๑) ผู้ต้องหาสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(๒) ผู้ต้องหาสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการ สอบปากคำตนได้

เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ได้ จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจ ให้การเลยก็ให้บันทึกไว้

๓.๑.๒.๔ การบันทึกคำให้การผู้ต้องหา กรณีมีผู้ร่วมถามคำให้การ ให้บันทึกรายละเอียด ชื่อ ชื่อสกุล สถานภาพ ที่อยู่ ของผู้เข้าร่วมในการถามคำให้การไว้โดยละเอียดชัดเจน เพียงพอที่จะสามารถติดตามตัวในภายหลังได้

๓.๑.๒.๕ การบันทึกคำให้การและการแจ้งสิทธิผู้ต้องหา ที่เป็นเด็กอายุ ไม่เกินสิบแปดปี ให้ถามคำให้การและแจ้งสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๓ ทวิ โดยอนุโลม

๓.๒ การทำบัญชีทรัพย์สิน และบันทึกต่าง ๆ

๓.๒.๑ การทำบัญชีทรัพย์สินต่างๆ

๓.๒.๑.๑ การกรอกรายการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เสียหายในบัญชีทรัพย์สิน ถูกประทุษร้าย บัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้ายได้คืน บัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้ายไม่ได้คืน และบัญชีของกลาง ไม่ต้องบันทึกรูปพรรณของทรัพย์สินโดยละเอียด เนื่องจากได้บันทึกไว้ในคำให้การแล้ว

๓.๒.๑.๒ การปฏิบัติเกี่ยวกับแบบพิมพ์บัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้าย บัญชีทรัพย์สิน ถูกประทุษร้ายได้คืนและบัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้ายไม่ได้คืน ให้เป็นดุลยพินิจของพนักงานสอบสวน หากสามารถบันทึกพร้อมไว้ในแบบพิมพ์เดียวกันได้ให้บันทึกไว้ในแบบพิมพ์บัญชีเดียวกัน แต่ถ้าบันทึกพร้อมกัน ในแบบพิมพ์เดียวกันไม่ได้ก็ให้แยกบันทึก เช่น กรณีได้ทรัพย์สินคืนขณะสำนวนอยู่ในระหว่างพิจารณาของ ผู้บังคับบัญชาระดับตำรวจภูธร หรือกองบังคับการ ตำรวจภูธรภาค หรือกองบัญชาการ หรือสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ รวมทั้งในชั้นพนักงานอัยการ ให้ทำบัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้ายได้คืนแยกจากบัญชีทรัพย์สินถูก ประทุษร้าย เป็นต้น

๓.๒.๑.๓ การทำบัญชีของกลาง ที่ผู้กล่าวหาหรือผู้ต้องหาอ้าง/ส่งมอบ ให้พนักงานสอบสวนทำบัญชีของกลางแยกเป็นกลุ่มของแต่ละกลุ่ม โดยเรียงพยานเอกสาร และวัตถุพยาน เช่น ภาพถ่ายหรือภาพวาด และเรียงต่อจากบัญชีของกลาง

๓.๒.๒ การทำบันทึกต่างๆ

๓.๒.๒.๑ การทำบันทึกต่างๆ พนักงานสอบสวนจะต้องระบุสถานที่ วัน เดือน ปี ที่ทำ และตำแหน่งของเจ้าพนักงานผู้ทำทุกครั้งที่ทำบันทึก

๓.๒.๒.๒ การทำบันทึกปกติต้องทำในขณะที่มีการปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ เช่น บันทึกการตรวจค้น แผนที่สังเขปแสดงสถานที่เกิดเหตุ บันทึกการจับกุม เว้นแต่กรณีมีความจำเป็นไม่อาจทำบันทึกได้ในทันทีที่มีการปฏิบัติ อาจรีบทำในภายหลังได้ เช่น ขณะตรวจสถานที่เกิดเหตุมีฝนตกหนัก ขณะจับกุมผู้ต้องหาได้หลายคนและจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้ หากทำบันทึกจับกุมขณะนั้นผู้ต้องหาอาจหลบหนี เป็นต้น และในการทำบันทึกจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้องลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วยทุกครั้ง

สำหรับบันทึกที่พนักงานสอบสวนทำขึ้นแต่ฝ่ายเดียว เช่น บันทึกการตรวจสถานที่เกิดเหตุให้พนักงานสอบสวนรีบจัดทำโดยเร็วเมื่อมีการปฏิบัติเรื่องนั้น

๓.๒.๒.๓ บันทึกพนักงานสอบสวน ให้บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนคดีนั้น เช่นเดียวกับที่พนักงานสอบสวนไปเบิกความในศาล โดยเริ่มตั้งแต่การรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ (ได้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษจากใคร กล่าวหาผู้ใดในเรื่องอะไร หลังจากรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษแล้วได้ดำเนินการอย่างไร) การสอบสวนผู้ต้องหา (แจ้งข้อหาว่าอย่างไร ผู้ต้องหาให้การอย่างไร ควบคุมหรือปล่อยตัวชั่วคราว การขอมัดฟ้องฝากขัง หรือขอมัดฟ้องหรือขอฝากขัง) การรวบรวมพยานหลักฐานอื่นๆอย่างไร(ให้ระบุถึงการได้มาของพยานหลักฐานแต่ละชนิดว่าได้มาอย่างไร และดำเนินการเกี่ยวกับพยานหลักฐานนั้นๆ อย่างไร เช่น การส่งตรวจพิสูจน์ ผลการตรวจพิสูจน์เป็นอย่างไร เป็นต้น) จนกระทั่งการสอบสวนเสร็จสิ้น (มีความเห็นทางคดีอย่างไร) ซึ่งการบันทึกโดยมีรายละเอียดในบันทึกพนักงานสอบสวนดังกล่าว นอกจากจะแสดงให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนได้ปฏิบัติในสำนวนนั้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วแล้ว ยังจะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาคดีต่อเนื่อง โดยนายจำเลย หรือจำเลยและโจทก์ พิจารณาการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนจากบันทึกพนักงานสอบสวนแล้ว ทราบว่าพนักงานสอบสวนได้ปฏิบัติอะไรบ้างในสำนวนการสอบสวนนั้น นายจำเลยหรือจำเลยและโจทก์ อาจตกลงรับกันว่าไม่ต้องนำพนักงานสอบสวนไปเบิกความเป็นพยานในชั้นศาลได้

๓.๒.๒.๔ บันทึกการควบคุมผู้ต้องหาเป็นเอกสารสำคัญที่สรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการควบคุมผู้ต้องหา ให้บันทึกเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้ ในกรณีที่มีการควบคุมผู้ต้องหาหลายคนและถูกควบคุมพร้อมกันในคดีเดียวกัน หากแยกเป็นบันทึกการควบคุมคนละฉบับจะไม่สะดวก อาจบันทึกรวมไว้ในบันทึกการควบคุมฉบับเดียวกันก็ได้ เช่น การควบคุมผู้ต้องหาคดีการพนันพร้อมกัน ๒๐ คน ในคดีเดียวกันอาจทำบันทึกการควบคุมฉบับเดียวกันก็ได้ เป็นต้น

๓.๒.๒.๕ บันทึกการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ ให้ทำบันทึกพร้อมถ่ายภาพการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพไว้ โดยไม่ต้องสอบสวนผู้ต้องหาเพิ่มเติมในเรื่องการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพอีกก็ได้

กรณีข้างต้น หากเป็นคดีสำคัญหรือพนักงานสอบสวนเห็นว่ามีความจำเป็นก็ให้สอบสวนพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือประกอบด้วย

๓.๒.๒.๖ บันทึกรื้อฟื้นคดีผู้ต้องหา ให้จัดทำบันทึกพร้อมถ่ายภาพการชี้ตัวผู้ต้องหาไว้ โดยไม่ต้องสอบสวนเพิ่มเติมในเรื่องการชี้ตัวผู้ต้องหาอีกก็ได้

กรณีมีผู้ต้องหาหลายคนให้จัดทำบันทึกการชี้ตัวผู้ต้องหาพร้อมภาพถ่ายของผู้ต้องหาแต่ละราย

กรณีข้างต้น หากเป็นคดีสำคัญหรือพนักงานสอบสวนเห็นว่ามีความจำเป็นก็ให้สอบสวนพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือประกอบด้วย

๓.๒.๒.๗ การบันทึกรายละเอียดลงในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ต้องหา ก่อนส่งไปตรวจสอบประวัติ ให้พนักงานสอบสวนตรวจสอบว่า มีการกรอกข้อความเกี่ยวกับ ชื่อ ที่อยู่ อายุ เลขบัตรประจำตัวประชาชน หรือรายละเอียดต่างๆ ครบถ้วน ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง และตามคำให้การของผู้ต้องหาหรือไม่

๓.๒.๒.๘ การบันทึกประวัติต้องโทษของผู้ต้องหา ถ้าเป็นประวัติในหน่วยงานที่พนักงานสอบสวนสังกัดอยู่ ให้พนักงานสอบสวนคัดลอกประวัติต้องโทษของผู้ต้องหาลงในรายการประวัติแล้วลงชื่อรับรองไว้ หากเป็นประวัติการต้องโทษต่างสถานี่ตำรวจหรือหน่วยงานจะต้องมีหลักฐานได้ตอบเป็นหนังสือ

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนอ้างประวัติการต้องโทษของผู้ต้องหาเพื่อขอให้บวกโทษตามมาตรา ๕๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ขอให้เพิ่มโทษตามมาตรา ๙๒, ๙๓ แห่งประมวลกฎหมายอาญา หรือตามกฎหมายอื่น ให้พนักงานสอบสวนตรวจสอบรายการประวัติและผลคดีว่าเป็นของผู้ต้องหาหรือไม่ด้วย

๓.๓ หมายถึง

๓.๓.๑ การขอให้ศาลออกหมายจับ ให้ปฏิบัติตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวปฏิบัติในการออกหมายจับและหมายค้นในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๕ ข้อบังคับประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ.๒๕๔๗ และแนวทางที่ศาลขอความร่วมมือให้เจ้าพนักงานตำรวจดำเนินการ

การขอให้ศาลออกหมายจับในกรณีที่ต้องระบุเหตุผลเป็นพิเศษไว้ในหมายจับ เช่น พนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกขังอยู่และได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลปล่อยตัวไปก่อนส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ ต่อมาพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องและให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปฟ้อง แต่ไม่สามารถส่งตัวได้ เนื่องจากผู้ต้องหาหลบหนี พนักงานสอบสวนจึงต้องไปยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลออกหมายจับ *การขอให้ศาลออกหมายจับในคดีความผิดเกี่ยวกับเช็คที่ต้องระบุจำนวนเช็ค วัน เวลาที่กระทำความผิด และจำนวนเงินที่สั่งจ่าย เพื่อประโยชน์ในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว เป็นต้น

กรณีดังกล่าวนี้ ในหมายจับของศาลที่มีข้อความว่า “ด้วยผู้ร้องยื่นคำร้องว่า...” ให้พนักงานสอบสวนระบุเหตุผลพิเศษโดยละเอียดไว้ในหมายจับที่มีข้อความดังกล่าวด้วย

๓.๓.๒ ให้พนักงานสอบสวนและผู้บังคับบัญชาซึ่งมีหน้าที่ในการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญา ตรวจสอบพยานหลักฐานในสำนวนว่ามีหลักฐานหนักแน่นเพียงพอว่าบุคคลที่จะยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอออกหมายจับนั้น น่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหาหรือไม่ หากผู้บังคับบัญชาเห็นว่าพยานหลักฐานยังไม่หนักแน่นเพียงพอให้สั่งพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมเสียก่อน รวมทั้งตรวจสอบกลิ่นกรองตัวบุคคลที่จะขอให้ศาลออกหมายจับ เช่น การออกหมายจับบุคคลตามภาพถ่ายหรือภาพเขียนเหมือนจริง การออกหมายจับบุคคลที่มีชื่อและชื่อนามสกุลซ้ำกันว่า บุคคลดังกล่าวเป็นผู้ต้องหาที่จะขอให้ศาลออกหมายจับหรือไม่ และให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน ผู้บังคับการ หรือผู้บัญชาการ แล้วแต่กรณี ลงนามในคำร้องขอให้ศาลออกหมายจับในฐานะผู้ร้อง ก่อนมอบหมายให้พนักงานสอบสวนไปยื่นคำร้องต่อศาล

๓.๓.๓ หลังจากที่ได้ศาลออกหมายจับแล้ว หากปรากฏพยานหลักฐานชัดเจนว่า ผู้ต้องหาที่ถูกออกหมายจับไม่ใช่ผู้กระทำความผิด(ออกหมายจับผิดตัว) หรือการกระทำของผู้ต้องหา ที่ถูกกล่าวหาตามหมายจับไม่เป็นความผิด ให้พนักงานสอบสวนรีบยื่นคำร้องขอให้ศาลถอนหมายจับ และมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา จากนั้นส่งความเห็นพร้อมสำนวนหรือเอกสารการสอบสวนเพิ่มเติมแล้วแต่กรณีไปยังพนักงานอัยการต่อไป

กรณีมีการจับกุมผู้ต้องหาตามหมายจับ หากปรากฏพยานหลักฐานชัดเจนว่า ผู้ต้องหาที่ถูกออกหมายจับไม่ใช่ผู้กระทำความผิด(ออกหมายจับผิดตัว) หรือการกระทำของผู้ต้องหา ที่ถูกกล่าวหาตามหมายจับไม่เป็นความผิด ให้พนักงานสอบสวนรีบรายงานหัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนเพื่อปล่อยตัวผู้ต้องหา หรือยื่นคำร้องขอให้ศาลปล่อยตัวผู้ต้องหา แล้วรวบรวมพยานหลักฐานมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา จากนั้นส่งความเห็นพร้อมสำนวนหรือเอกสารการสอบสวนเพิ่มเติมแล้วแต่กรณีไปยังพนักงานอัยการต่อไป

๓.๔ คำร้องและสัญญาประกัน

การบันทึกข้อความลงในคำร้องขอประกัน สำหรับกรณีใช้ตำแหน่งบุคคลเป็นประกัน* หรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว ให้พนักงานสอบสวนที่รับคำร้องขอประกัน บันทึกคำรับรองของบุคคลดังกล่าวเพิ่มเติมไว้ในคำร้องขอประกันด้วยว่า ได้เคยใช้ตำแหน่งของตนเองประกันผู้ต้องหาอื่นมาก่อนหรือไม่ ที่ใด จำนวนกี่ราย ในวงเงินเท่าใด แล้วให้ผู้ขอประกันลงชื่อรับรองไว้เป็นหลักฐาน เพื่อประกอบการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๘ (๔) ด้วย

๓.๕ การร้องทุกข์ แก่ หรือถอนคำร้องทุกข์

๓.๕.๑ ให้บันทึกไว้ในคำให้การหรือคำให้การเพิ่มเติมของผู้ร้องทุกข์ หรือผู้ถอนคำร้องทุกข์โดยไม่ต้องแยกทำบันทึกต่างหากอีก ข้อความที่บันทึกต้องมีความชัดเจนอย่าให้มีข้อความที่อาจทำให้เข้าใจว่าไม่เป็นการร้องทุกข์หรือถอนคำร้องทุกข์

๓.๕.๒ ให้ระบุชื่อผู้ที่ประสงค์จะดำเนินคดีหรือประสงค์จะถอนคำร้องทุกข์ไว้ทุกคน

๓.๕.๓ กรณีถอนคำร้องทุกข์หลังจากการสอบสวนเสร็จสิ้นให้บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการถอนคำร้องทุกข์ไว้ในคำให้การ แล้วส่งบันทึกคำให้การนั้นไปรวมเข้าไว้ในสำนวน

๓.๖ การแจ้งสิทธิผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับ

ให้พนักงานสอบสวนเวรซึ่งรับมอบตัวผู้ต้องหา (แม้ไม่ใช่ผู้ต้องหาในคดีที่ตนเองรับผิดชอบสอบสวน) หรือผู้ถูกจับ เป็นผู้ชี้หน้าที่แจ้งสิทธิตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗/๑ ให้ผู้ต้องหาหรือ ผู้ถูกจับทราบ โดยบันทึกเรื่องการแจ้งสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับไว้ในรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดี ข้อเดียวกันกับข้อที่รับตัวผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับไว้ควบคุม โดยไม่ต้องบันทึกเรื่องการแจ้งสิทธิดังกล่าวไว้ในบันทึกคำให้การผู้ต้องหา และไม่ต้องจัดทำบันทึกการแจ้งสิทธิอีก

การบันทึกเรื่องการแจ้งสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับไว้ในรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีให้ปรากฏข้อความดังนี้

“.....(ยศ ชื่อ สกุล ตำแหน่ง).....พนักงานสอบสวนซึ่งรับมอบตัว.....ผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับไว้ควบคุม ได้แจ้งสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับให้ทราบดังนี้

(๑) มีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติ หรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก

(๒) มีสิทธิพบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว

(๓) มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวนปากคำตนในชั้นสอบสวน

(๔) มีสิทธิได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร

(๕) มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

.....ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับซึ่งถูกควบคุมได้รับทราบสิทธิของตนแล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

(ลงชื่อ).....ผู้ต้องหา/ผู้ถูกจับ

(ลงชื่อ).....ผู้รับมอบตัว”

หากพนักงานอัยการต้องการบันทึกการแจ้งสิทธิ ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำเนาบันทึกรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีข้อที่แจ้งสิทธิมอบให้พนักงานอัยการ

๓.๗ สำเนารายงานหรือเอกสารต่างๆ ตามประมวลระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดี

๓.๗.๑ คำวินิจฉัยปรรณทรัพย์หาย รายงานเหตุฉ้อฉล และรายงานข้าราชการต้องหาคดีอาญา ให้แยกเก็บไว้ไม่ต้องรวมในสำนวนการสอบสวน เว้นแต่กรณีที่มีเหตุผลพิเศษเพื่อประโยชน์แห่งการสอบสวนคดีนั้น ๆ

๓.๗.๒ แผนประทุษกรรม ให้จัดทำสารบบเก็บไว้ไม่ต้องรวมในสำนวนการสอบสวน เว้นแต่กรณีที่มีเหตุผลพิเศษเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนคดีนั้น ๆ

๓.๘ การเรียงลำดับเอกสาร และการให้หมายเลขเอกสารในสำนวนการสอบสวน

๓.๘.๑ เมื่อได้ทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ให้รวบรวมเอกสารต่างๆ ในการสอบสวนรวมเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวน ถ้าเป็นสิ่งที่ของอย่างอื่นให้ทำบัญชีรายละเอียดรวมไว้ด้วย โดยเรียงลำดับเอกสารในสำนวนการสอบสวน ดังต่อไปนี้

๓.๗.๑.๑ หนังสือส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ

๓.๗.๑.๒ รายงานการสอบสวน

๓.๗.๑.๓ คำให้การผู้กล่าวหา (ถ้ามีหลายคนให้เรียงลำดับผู้กล่าวหา)

๓.๗.๑.๔ คำให้การผู้ต้องหา (ถ้ามีหลายคนให้เรียงลำดับผู้ต้องหา)

๓.๗.๑.๕ คำให้การพยาน เรียงตามลำดับความสำคัญ อาจแบ่งย่อยลงได้ ดังต่อไปนี้

(๑) พยานที่รู้เห็นยืนยันการกระทำของผู้ต้องหาโดยตรง(ประจักษ์พยาน)

(๒) พยานที่ช่วยพิสูจน์ความผิด เช่น ผู้ชำนาญการตรวจพิสูจน์แพทย์ นายทะเบียน เจ้าหน้าที่ธนาคาร เป็นต้น

(๓) พยานสนับสนุนหรือช่วยประกอบพยานอื่น เช่น พยานผู้พบอาวุธหรือของกลาง พยานที่ช่วยสนับสนุนประจักษ์พยานให้มีความหนักแน่นขึ้น

(๔) พยานพหุติเหตุแวดล้อมกรณี

(๕) พยานซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่ทำการตรวจค้น จับกุม ยึดหรืออายัด

๓.๗.๑.๖ เอกสารบันทึกต่างๆ ควรเรียงลำดับดังนี้

(๑) พยานเอกสารของกลาง เช่น เช็ค ตั๋วเงินปลอม โฉนดปลอม เอกสารปลอม เป็นต้น (หากมีหลายฉบับให้เรียงตามลำดับวัน เวลา เกิดเหตุก่อนหลังเป็นลำดับไป)

(๒) บัญชีทรัพย์สินต่างๆเรียงลำดับดังนี้

ก. บัญชีของกลางคดีอาญา

ข. บัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้าย

ค. บัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้ายได้คืน

ง. บัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้ายไม่ได้คืน

(๓) บันทึกพนักงานสอบสวน

(๔) เอกสารซึ่งทำขึ้นเพื่อแสดงถึงสถานที่เกิดเหตุ เรียงลำดับดังนี้

ก. บันทึกการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

ข. แผนที่สังเขปแสดงสถานที่เกิดเหตุ

ค. ภาพถ่ายที่เกิดเหตุ

ง. บันทึก แผนที่ ภาพถ่ายของกองพิสูจน์หลักฐานที่มาร่วม

ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

จ. บันทึกการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพและ
ภาพถ่ายการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ

(๕) เอกสารที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงถึงพยานเอกสารและวัตถุพยาน
เรียงลำดับดังนี้

ก. สำเนาบันทึกหรือหนังสือที่ส่งพยานเอกสารและวัตถุพยาน
ไปตรวจและผลการตรวจพิสูจน์พยานเอกสารและวัตถุพยาน เช่น ผลการตรวจเปรียบเทียบลายมือชื่อ
ผลการตรวจเครื่องอุปกรณ์รถยนต์คันเกิดเหตุ เป็นต้น โดยให้นำผลการตรวจดังกล่าวประกอบคู่ไปกับสำเนา
หรือหนังสือที่ส่งพยานเอกสารและวัตถุพยานไปตรวจ (เรียงคู่ฉบับบันทึกหรือหนังสือที่ส่งไปตรวจอยู่ข้างบน
ส่วนผลการตรวจอยู่ข้างล่าง)

ข. ภาพถ่ายพยานเอกสารหรือวัตถุพยาน เช่น ภาพถ่ายทรัพย์สิน
ที่ถูกประทุษร้ายภาพถ่ายบาดแผลผู้ตายหรือผู้บาดเจ็บ เป็นต้น

(๖) เอกสารที่แสดงถึงการปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ต้องหา

ก. บันทึกการชี้ตัวผู้ต้องหาและภาพถ่ายการชี้ตัวผู้ต้องหา

ข. บันทึกการจับกุม

ค. หมายจับและคำนิรूपพรรณผู้ต้องหา

ง. ภาพถ่ายของผู้ต้องหา

จ. หมายเรียกผู้ต้องหา

ฉ. หนังสือหรือบันทึกแจ้งอายัดตัว และถอนอายัดตัวผู้ต้องหา

ช. บันทึกการตรวจค้น

ซ. หมายค้น

(๗) เอกสารที่เกี่ยวกับพยานบุคคลให้เรียงลำดับดังนี้

ก. หมายเรียกพยาน

ข. หนังสือแจ้งเหตุขัดข้องของพยาน

ค. สำเนาใบมรณะบัตรของพยาน

(๘) สำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดีให้เรียงลำดับดังนี้

ก. สำเนาเอกสารเกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย เช่น สำเนาบัตร
ประจำตัวประชาชน ใบอนุญาตขับขี่ สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาทะเบียนรถคันที่ผู้เสียหายขับขี่

ข. สำเนาเอกสารเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหา เช่น สำเนาบัตร
ประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาใบอนุญาตขับขี่ สำเนาทะเบียนรถคันที่ผู้ต้องหาขับขี่ สำเนา
ทะเบียนอาวุธปืนของผู้ต้องหา

ค. สำเนาเอกสารอื่นๆ

(๙) บันทึกอื่นๆที่พนักงานสอบสวนได้จัดทำขึ้นเกี่ยวกับการสอบสวน ให้เรียงลำดับดังนี้

ก. บันทึกการตกลงค่าเสียหาย

ข. บันทึกการคืนของกลางและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ค. บันทึกขออนุมัติคืนของกลางพร้อมคำสั่งอนุมัติหรือ
ไม่อนุมัติ

(๑๐) หนังสือที่ติดต่อโต้ตอบ สอบถามระหว่างพนักงานสอบสวนกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยให้นำหนังสือที่ตอบกลับมาประกบคู่กับสำเนาหนังสือที่พนักงานสอบสวนทำไปสอบถาม เช่น พนักงานสอบสวนมีหนังสือขอใบรับรอง การจดทะเบียนนิติบุคคลจากนายทะเบียน นายทะเบียนมีหนังสือตอบพร้อมกับส่งสำเนาใบรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลมาให้ ให้เรียงสำเนาหนังสือที่พนักงานสอบสวนทำไปสอบถามอยู่ข้างบน ส่วนหนังสือตอบของนายทะเบียนพร้อมสำเนาใบรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลอยู่ข้างล่าง กรณีพนักงานสอบสวนทำหนังสือสอบถามไปหลายแห่ง ให้เรียงลำดับตามวันเวลาที่พนักงานสอบสวนทำไปสอบถามเป็นหลัก ส่วนหนังสือตอบจะตอบก่อนหลังไม่ต้องคำนึงถึง ถ้าเป็นการสอบถามในเรื่องเดียวกันหลายครั้งให้เรียงลำดับตามวัน เวลา ที่สอบถามและเรียงอยู่ในเรื่องเดียวกัน

(๑๑) สำเนาเอกสารต่างๆตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี

ก. ดำเนินรูปพรรณทรัพย์หาย (ในกรณีที่มีเหตุผลพิเศษ เพื่อ
ประโยชน์ในการสอบสวนคดี)

ข. แผนประทุษกรรม (ในกรณีที่มีเหตุผลพิเศษเพื่อประโยชน์
ในการสอบสวนคดี)

(๑๒) เอกสารที่ได้มาซึ่งอำนาจการสอบสวนให้เรียงลำดับ ดังนี้

ก. คำสั่งผู้บังคับบัญชาหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติอนุญาต
ให้ทำการสอบสวน (กรณีต้องขออนุญาตทำการสอบสวน)

ข. บันทึกของพนักงานสอบสวนและผู้บังคับบัญชาตามลำดับ
ชั้นที่ขออนุญาตสอบสวน

ค. สำเนาระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขออนุญาต
สอบสวน

ง. หนังสือมอบอำนาจและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมอบ
อำนาจให้มาร้องทุกข์ แก่ หรือ ถอนคำร้องทุกข์หรือการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน

จ. หนังสือร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษ ซึ่งผู้เสียหายหรือ
ผู้กล่าวโทษได้มีถึงพนักงานสอบสวน

(๑๓) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับผู้ต้องหาหลังจากถูกจับกุมให้เรียงลำดับดังนี้

- ก. บันทึกการควบคุมผู้ต้องหา
 - ข. สำเนาคำร้องขอผัดฟ้องหรือฝากขังเรียงตามลำดับตั้งแต่ครั้งที่ ๑ เป็นต้นไป(เรียงครั้งที่ ๑ อยู่ข้างบน ครั้งต่อไปอยู่ข้างล่างตามลำดับ)
 - ค. บันทึกเสนอสัญญาประกันพร้อมคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาต
 - ง. คำร้องและสัญญาประกันพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือมอบอำนาจ เป็นต้น
 - จ. หนังสือแจ้งให้นายประกันนำตัวผู้ต้องหามาส่ง
 - ฉ. บันทึกการสอบถามเบื้องต้น (กรณีเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ต้องหา)
 - ช. คำร้องตรวจสอบการจับเด็กหรือเยาวชน
 - ซ. หลักฐานการส่งเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำผิดไปยังสถานพินิจ
 - ฌ. หลักฐานการแจ้งการจับกุมเด็กหรือเยาวชนให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและพิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ทราบ
 - ญ. รายงานแสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน
- ๓.๘.๑.๗ พิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ต้องหา และผลการตรวจสอบประวัติการต้องโทษ

๓.๘.๑.๘ บัญชีสำนวนการสอบสวน

๓.๘.๑.๙ สำนวนชั้นสูตรพลิกศพเฉพาะกรณีที่มีความตายอันเป็นผลแห่งการกระทำผิดซึ่งมิใช่เป็นความตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ และพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีจะต้องนำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพมาประกอบสำนวนคดีอาญาหรือคดีจราจรทางบก เอกสารนอกเหนือจากที่กล่าวไว้แล้ว ให้พนักงานสอบสวนพิจารณาเทียบเคียงว่าควรที่จะจัดอยู่ในลำดับใดแล้วให้จัดเรียงอยู่ในลำดับนั้น ๆ

การให้หมายเลขเอกสารในสำนวนการสอบสวน เนื่องจากการทำสำนวนการสอบสวน บางสำนวนไม่สิ้นสุดอยู่ที่พนักงานสอบสวน จำเป็นต้องเสนอสำนวนการสอบสวนตามลำดับชั้น ขึ้นไปอีก และอาจมีการสอบสวนเพิ่มเติม จึงทำให้สำนวนการสอบสวนมีเอกสารเพิ่มอยู่เรื่อยๆ การเรียงลำดับจึงควรเรียงลำดับแรก แผ่นล่างสุดขึ้นมาจนถึงรายงานการสอบสวน เพราะเมื่อใดเมื่อมีการสอบสวนเพิ่มเติม

กรณีการสอบสวนบางเรื่องมีคำให้การหรือเอกสารหลายแผ่นให้ใช้เลขลำดับตามบัญชีสำนวนการสอบสวนเพียงเลขเดียวแล้วใช้ทับ (/) ตามจำนวนแผ่น โดยให้ใช้/ในแผ่นท้ายเป็น ๑ ขึ้นมาก่อนเพื่อป้องกันมิให้จำนวนเอกสารมีการเพิ่มเติมขึ้นมา

๓.๗.๒ การทำสำนวนการสอบสวนในคดีที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน มีพยานหลักฐานเป็นจำนวนมาก การรวบรวมเอกสารต่างๆเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนควรจัดทำแยกเป็นส่วนๆ เพื่อความสะดวกและเป็นประโยชน์ในการพิจารณาพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ผู้บังคับบัญชา พนักงานอัยการ และการพิจารณาคดีในชั้นศาล อาจเรียงลำดับเอกสารในสำนวนการสอบสวน ดังต่อไปนี้

๓.๗.๒.๑ หนังสือเสนอพนักงานอัยการ

๓.๗.๒.๒ บัญชีสำนวนการสอบสวน

๓.๗.๒.๓ รายงานการสอบสวน

๓.๗.๒.๔ พยานหลักฐานฝ่ายผู้กล่าวหา ให้เรียงลำดับดังนี้

(๑) คำให้การผู้กล่าวหา (ถ้ามีหลายคนให้เรียงลำดับผู้กล่าวหา)

(๒) คำให้การพยานฝ่ายผู้กล่าวหา ถ้ามีหลายคนให้เรียงตามลำดับเหตุการณ์ ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ และถ้าแต่ละเหตุการณ์มีพยานหลายคนให้เรียงตามลำดับความสำคัญของพยาน

(๓) พยานเอกสารฝ่ายผู้กล่าวหา ถ้ามีหลายรายการให้มีหมายเลขกำกับเป็น ก ๑ , ก ๒ , ก ๓ จนครบทุกรายการ

(๔) บัญชีพยานวัตถุฝ่ายผู้กล่าวหา ถ้ามีพยานวัตถุหลายรายการให้มีหมายเลขกำกับเป็น วก ๑ , วก ๒ , วก ๓ จนครบทุกรายการ

การเรียงลำดับพยานเอกสารและบัญชีพยานวัตถุของฝ่ายผู้กล่าวหาให้มีลักษณะเชื่อมโยงสัมพันธ์สอดคล้องกับคำให้การพยานบุคคลหรือตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และให้จัดทำบัญชีพยานบุคคล พยานเอกสารและพยานวัตถุปะติดไว้ด้านหน้าของพยานแต่ละประเภทด้วย

๓.๗.๒.๕ พยานหลักฐานฝ่ายผู้ต้องหา ให้เรียงลำดับดังนี้

(๑) คำให้การผู้ต้องหา (ถ้ามีหลายคนให้เรียงลำดับผู้ต้องหา)

(๒) คำให้การพยานฝ่ายผู้ต้องหา ถ้ามีหลายคนเรียงลำดับตามลำดับเหตุการณ์ ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ และถ้าในแต่ละเหตุการณ์มีพยานหลายคนให้เรียงตามลำดับความสำคัญของพยาน

(๓) พยานคำให้การพยานฝ่ายผู้ต้องหา ถ้ามีหลายรายการก็ให้มีหมายเลขกำกับเป็น ต ๑ , ต ๒ , ต ๓ จนครบทุกรายการ

(๔) บัญชีพยานวัตถุฝ่ายผู้ต้องหา ถ้ามีพยานวัตถุหลายรายการให้มีหมายเลขกำกับเป็น วต ๑ , วต ๒ , วต ๓ จนครบทุกรายการ

การเรียงลำดับพยานเอกสารและบัญชีพยานวัตถุของฝ่ายผู้ต้องหาให้มีลักษณะเชื่อมโยงสัมพันธ์สอดคล้องกับคำให้การของพยานบุคคลหรือตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และให้จัดทำบัญชีพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุปะติดไว้ด้านหน้าของพยานแต่ละประเภทด้วย

๓.๗.๒.๖ พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมได้เอง

(๑) คำให้การพยานบุคคล ถ้ามีหลายคนให้เรียงลำดับตามลำดับเหตุการณ์ ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ และถ้าในแต่ละเหตุการณ์ มีพยานหลายคนให้เรียงตามลำดับความสำคัญของพยาน

(๒) พยานเอกสาร ถ้ามีหลายรายการก็ให้มีหมายเลขกำกับเป็น พ ๑ , พ ๒ , พ ๓ จนครบทุกรายการ

(๓) บัญชีพยานวัตถุ ถ้ามีหลายรายการก็ให้มีหมายเลขกำกับเป็น วพ ๑ , วพ ๒ , วพ ๓ จนครบทุกรายการ

การเรียงลำดับพยานเอกสารและบัญชีพยานวัตถุที่พนักงานสอบสวนรวบรวมได้เอง ให้มีลักษณะเชื่อมโยงสอดคล้องกับคำให้การของพยานบุคคลหรือตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และให้จัดทำบัญชีพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุปะติดไว้ด้านหน้าของพยานแต่ละประเภทด้วย

๓.๗.๒.๗ เอกสารที่พนักงานสอบสวนรวบรวมหรือจัดทำเพื่อประกอบคดี

(๑) บันทึกพนักงานสอบสวน

(๒) บัญชีทรัพย์สินต่าง ๆ ให้เรียงลำดับดังนี้

ก. บัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้าย

ข. บัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้ายได้คืน

ค. บัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้ายไม่ได้คืน

ง. ดำเนินรูปพรรณทรัพย์สินหาย

๓.๗.๒.๗ เอกสารซึ่งทำขึ้นเพื่อแสดงถึงสถานที่เกิดเหตุ เรียงลำดับดังนี้

(๑) บันทึกการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

(๒) แผนที่สังเขปแสดงสถานที่เกิดเหตุ

(๓) ภาพถ่ายที่เกิดเหตุ

(๔) บันทึก แผนที่ ภาพถ่ายของกองพิสูจน์หลักฐานที่มาร่วมตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

(๕) บันทึกการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพและภาพถ่ายการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ

๓.๗.๒.๙ เอกสารที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงถึงพยานเอกสารและพยานวัตถุ เรียงลำดับ
ดังนี้

(๑) สำเนาบันทึกหรือหนังสือที่ส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุไป
ตรวจและผลการตรวจพิสูจน์พยานเอกสารและพยานวัตถุ เช่น ผลการตรวจเปรียบเทียบลายมือชื่อ
ผลการตรวจพิสูจน์อาวุธปืน รายงานการชันสูตรบาดแผล บันทึกการตรวจพิสูจน์สภาพและเครื่องอุปกรณ์
รถยนต์คันเกิดเหตุเป็นต้น โดยให้นำผลการตรวจดังกล่าวประกอบไปกับสำเนาหรือหนังสือที่ส่งพยาน
เอกสารและพยานวัตถุไปตรวจ (เรียงคู่ฉบับบันทึกหรือหนังสือที่ส่งไปตรวจอยู่ข้างบน ส่วนผลการตรวจอยู่
ข้างล่าง)

(๒) ภาพถ่ายพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ เช่น ภาพถ่ายทรัพย์สิน
ที่ถูกประทุษร้าย ภาพถ่ายบาดแผลผู้บาดเจ็บ เป็นต้น

๓.๗.๒.๑๐ เอกสารที่แสดงถึงการปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ต้องหา
เรียงลำดับ ดังนี้

- (๑) บันทึกการชี้ตัวผู้ต้องหา และภาพถ่ายการชี้ตัวผู้ต้องหา
- (๒) บันทึกการจับกุม
- (๓) หมายจับและคำนิรूपพรรณผู้ต้องหา
- (๔) ภาพถ่ายของผู้ต้องหา
- (๕) หมายเรียกผู้ต้องหา
- (๖) หนังสือหรือบันทึกแจ้งอายัดตัว และถอนอายัดตัวผู้ต้องหา
- (๗) บันทึกการตรวจค้น
- (๗) หมายค้น

๓.๗.๒.๑๑ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคล ให้เรียงตามลำดับ ดังนี้

- (๑) หมายเรียกพยาน
- (๒) หนังสือแจ้งเหตุขัดข้องของพยาน
- (๓) สำเนาใบมีระบัตริของพยาน

๓.๗.๒.๑๒ สำเนาเอกสารเกี่ยวข้องกับคดี เรียงลำดับดังนี้

- (๑) สำเนาเอกสารเกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย เช่น สำเนาบัตรประชาชน
ใบอนุญาตขับขี่ สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาทะเบียนรถ คันที่ผู้เสียหายขับขี่
- (๒) สำเนาเอกสารเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหา เช่น สำเนาบัตรประจำตัว
ประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาใบอนุญาตขับขี่ สำเนาทะเบียนรถคันที่ผู้ต้องหาขับขี่ สำเนาทะเบียน
อาวุธปืนของผู้ต้องหา
- (๓) สำเนาเอกสารอื่นๆ

๓.๗.๒.๑๓ บันทึกอื่นๆ ที่พนักงานสอบสวนได้ทำขึ้นเกี่ยวกับการสอบสวนให้เรียงลำดับดังนี้

(๑) บันทึกการตกลงค่าเสียหาย

(๒) บันทึกการคืนของกลางและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

(๓) บันทึกขออนุมัติคืนของกลางพร้อมคำสั่งอนุมัติหรือไม่อนุมัติ

๓.๗.๒.๑๔ หนังสือที่ติดต่อโต้ตอบ สอบถาม ระหว่างพนักงานสอบสวนกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยให้นำหนังสือที่ตอบกลับมาประกบคู่กับสำเนาหนังสือที่พนักงานสอบสวนทำไปสอบถาม เช่น พนักงานสอบสวนมีหนังสือขอใบรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลจากนายทะเบียนนายทะเบียนมีหนังสือตอบพร้อมกับส่งสำเนาใบรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลมาให้ ให้เรียงสำเนาหนังสือที่พนักงานสอบสวนทำไปสอบถามอยู่ข้างบน ส่วนหนังสือตอบของนายทะเบียนพร้อมสำเนาใบรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลอยู่ข้างล่าง กรณีพนักงานสอบสวนทำหนังสือสอบถามไปหลายแห่งให้เรียงลำดับตามวันเวลาที่พนักงานสอบสวนทำไปสอบถามเป็นหลัก ส่วนหนังสือตอบจะตอบก่อนหลังไม่ต้องคำนึงถึง ถ้าเป็นการสอบถามในเรื่องเดียวกันหลายครั้งให้เรียงลำดับตามวันเวลาที่สอบถามและเรียงอยู่ในเรื่องเดียวกัน

๓.๗.๒.๑๕ สำเนาเอกสารต่าง ๆ ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เช่น แผนประทุษกรรม (ในกรณีที่มีเหตุผลพิเศษเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนคดี)

๓.๗.๒.๑๖ เอกสารที่ได้มาซึ่งอำนาจการสอบสวนให้เรียงลำดับ ดังนี้

(๑) คำสั่งผู้บังคับบัญชาหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติอนุญาตให้ทำการสอบสวน (กรณีต้องขออนุญาตทำการสอบสวน)

(๒) บันทึกของพนักงานสอบสวนและผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นที่ขออนุญาตสอบสวน

(๓) สำเนาระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขออนุญาตสอบสวน

(๔) หนังสือมอบอำนาจและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมอบอำนาจให้มาร้องทุกข์ แก่ หรือ ถอนคำร้องทุกข์หรือการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน

(๕) หนังสือร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษ ซึ่งผู้เสียหายหรือผู้กล่าวโทษได้มีถึงพนักงานสอบสวน

๓.๗.๒.๑๗ เอกสารเกี่ยวกับการดำเนินการกับผู้ต้องหาหลังจากถูกจับกุมให้เรียงลำดับดังนี้

(๑) บันทึกการควบคุมผู้ต้องหา

(๒) สำเนาคำร้องขอผิดฟ้องหรือฝากขัง เรียงตามลำดับตั้งแต่ครั้งที่ ๑ เป็นต้นไป (เรียงครั้งที่ ๑ อยู่ข้างบน ครั้งต่อไปอยู่ข้างล่างตามลำดับ)

- (๓) บันทึกเสนอสัญญาประกันพร้อมคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ประกัน
- (๔) คำร้องและสัญญาประกันพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือมอบอำนาจ เป็นต้น
- (๕) หนังสือแจ้งให้นายประกันนำตัวผู้ต้องหามาส่ง
- (๖) บันทึกการสอบถามเบื้องต้น (กรณีเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ต้องหา)
- (๗) คำร้องตรวจสอบการจับเด็กหรือเยาวชน
- (๗) หลักฐานการส่งเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดไปยังสถานพินิจ
- (๘) หลักฐานการแจ้งการจับกุมเด็กหรือเยาวชนให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและพิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ทราบ
- (๑๐) รายงานแสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน
- (๑๑) ผลการตรวจสอบประวัติการต้องโทษและพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ต้องหา

๓.๗.๒.๑๗ ส่วนงานชั้นสูตรพลศึกษาเฉพาะกรณีที่มีความตายอันเป็นผลแห่งการกระทำผิดซึ่งมิใช่เป็นความตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ และพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีจะต้องนำส่วนงานชั้นสูตรพลศึกษาประกอบสำนวนคดีอาญาหรือคดีจราจรทางบก สำหรับเอกสารนอกเหนือจากที่กล่าวไว้แล้ว ให้พนักงานสอบสวนพิจารณาเทียบเคียงว่าควรที่จะจัดอยู่ในลำดับใด แล้วให้จัดเรียงอยู่ในลำดับนั้น ๆ

การให้หมายเลขเอกสารในส่วนงานการสอบสวน เนื่องจากการทำสำนวนการสอบสวนบางส่วนไม่สิ้นสุดอยู่ที่พนักงานสอบสวน จำเป็นต้องเสนอสำนวนการสอบสวนตามลำดับขั้นขึ้นไปอีก และอาจมีการสอบสวนเพิ่มเติม ทำให้สำนวนการสอบสวนมีเอกสารเพิ่มอยู่เรื่อยๆ จึงให้พนักงานสอบสวนให้เลขหมายเอกสารในส่วนงานการสอบสวนทุกแผ่น จากแผ่นสุดท้ายถึงบัญชีสำนวนซึ่งอยู่บนสุด โดยไม่เว้นบัญชีพยานหลักฐานฝ่ายผู้กล่าวหา ฝ่ายผู้ต้องหา และที่พนักงานสอบสวนรวบรวมได้เอง

สำหรับกรณีที่การสอบสวนบางเรื่องมีคำให้การหรือเอกสารหลายแผ่นให้ใช้เลขลำดับตามบัญชีสำนวนการสอบสวนเพียงเลขเดียวแล้วใช้ทับ (/) ตามจำนวนแผ่น โดยให้ใช้ / ในแผ่นท้ายเป็น ๑ ขึ้นมาก่อน เพื่อป้องกันมิให้จำนวนลำดับเอกสารมีการเพิ่มเติมขึ้นมา

๓.๘ การลงชื่อในส่วนงานการสอบสวน และการรวบรวมสำนวนการสอบสวน

๓.๘.๑ เมื่อรวมบันทึกต่าง ๆ เข้าสำนวนเสร็จแล้ว ให้ทำรายงานการสอบสวนติดหน้าสำนวนตามแบบพิมพ์ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนด รายงานการสอบสวนนี้จะต้องเอาข้อเท็จจริง

ออกมาจากที่มีปรากฏอยู่ในสำนวนการสอบสวน สำหรับข้อเท็จจริงและความเห็นจำเป็นต้องกล่าวตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

(๑) วัน เวลา ตำบล/แขวงที่เกิดเหตุ และข้อหาอันเป็นมูลให้เกิดความผิด

(๒) คำให้การผู้กล่าวหา คำให้การผู้ต้องหา และคำให้การพยานเรียงตามลำดับเช่นเดียวกับการเรียงเอกสารในสำนวนการสอบสวนตามข้อ ๓.๗.๑ หรือ คำให้การผู้กล่าวหาและคำให้การพยานฝ่ายผู้กล่าวหา คำให้การผู้ต้องหาและคำให้การพยานฝ่ายผู้ต้องหา และคำให้การพยานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมได้เอง เรียงตามลำดับเช่นเดียวกับการเรียงเอกสารในสำนวนการสอบสวนตามข้อ ๓.๗.๒ โดยสรุปย่อเอาแต่เฉพาะข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นสำคัญ

(๓) พยานเอกสารและพยานวัตถุ ถ้ามีหลายรายการให้ระบุเลขลำดับ

(๔) หลักฐานทางคดีและการทำความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวนให้สรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นในทางคดีของพนักงานสอบสวน ว่าควรเชื่อหรือไม่ เชื่อเพราะเหตุผลอย่างไร รวมทั้งเหตุผลในการอ้างความเห็นว่าจะสั่งฟ้อง หรือควรสั่งไม่ฟ้อง เพราะเหตุใด โดยความเห็นนั้นให้อ้างข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย (บทกฎหมายและมาตราที่ยกขึ้นปรับ) ประกอบด้วย และวินิจฉัยไปตามเหตุและผลที่ควรจะเป็นแบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นย่อหน้าที่ย่อข้อเท็จจริงทั้งหมด เริ่มจากข้อความว่าคดีนี้สอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ข้อเท็จจริงได้ความว่า... จากนั้นสรุปย่อข้อเท็จจริงตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดเรียงตามลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุ โดยให้ปรากฏ วัน เดือน ปี เวลาและตำบลที่เกิดเหตุ) อาการกิริยาของผู้กระทำผิดนั้น หรือแต่ละคนเป็นอย่างไร ทำอย่างไร ตลอดจนพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ๆ ข้อเท็จจริงนี้เป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากคำให้การผู้กล่าวหา ผู้ต้องหา และพยาน ซึ่งแต่ละคนอาจจะให้ข้อเท็จจริงคนละตอนแล้วนำมาผสมผสานเชื่อมโยงเป็นข้อเท็จจริงที่ต่อเนื่องกัน ซึ่งถ้าได้อ่านข้อเท็จจริงนี้แล้ว สามารถเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในคดีนี้ได้ทั้งหมด

ส่วนที่ ๒ เป็นย่อหน้าที่พิเคราะห์ถึงพยานหลักฐานทางคดีว่ามีพยานหลักฐานใด (พยานบุคคล พยานเอกสารหรือพยานวัตถุ) ยืนยันว่าผู้ต้องหา เป็นผู้กระทำผิดหรือไม่เพียงใด ถ้ามีระบุให้ชัดเจน ผู้ต้องหาให้การว่าอย่างไร รับสารภาพหรือต่อสู้คดีอย่างไร มีเหตุผลน่ารับฟังหรือไม่ เช่น หลักฐานทางคดีมีผู้กล่าวหาและพยานยืนยันว่าค้นพบของกลางจากในตัวผู้ต้องหา และผู้ต้องหารับว่าของกลางเป็นของผู้ต้องหาซึ่งมีไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตจริง

ส่วนที่ ๓ ทางคดีมีพยานหลักฐานในการสั่งคดีว่าพอฟ้องหรือไม่พอฟ้องผู้ต้องหา เหตุผลที่พนักงานสอบสวนหยิบยกขึ้นอ้าง ควรเชื่อ ไม่เชื่อ เพราะเหตุผลอย่างไรทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายรวมทั้งเหตุผลในการอ้างให้ฟ้องหรือไม่ฟ้องในความผิดฐานใด (ตามที่ได้แจ้งให้ผู้ต้องหาทราบในบันทึกคำให้การของผู้ต้องหา) ตามบทกฎหมายใด ถ้าบทกฎหมายใดมีการแก้ไขเพิ่มเติมให้อ้างบทกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมให้ครบถ้วน จากนั้นจึงระบุว่าเห็นควรสั่งฟ้องหรือควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาตามตัวบทกฎหมายที่อ้างถึงดังกล่าวข้างต้น

ถ้าเป็นคดีไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด ให้ระบุว่า พฤติการณ์และการกระทำของคนร้ายเป็นความผิดฐานใด ตามบทกฎหมายใด (ถ้าบทกฎหมายใด มีแก้ไขเพิ่มเติมให้อำนาจกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมให้ครบถ้วน) จากนั้นระบุว่าได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวน ตลอดมาเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว แต่ยังไม่ทราบว่าเป็นคนร้ายเป็นใคร ขั้นนี้เห็นควรงดการสอบสวนหรือ ควรให้งดการสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๐ (๑) วรรคแรก หรือ วรรคสอง แล้วแต่กรณี

ส่วนที่ ๔ ถ้าคดีใดในสำนวนการสอบสวนปรากฏกรณีดังต่อไปนี้

(๑) มีใบแดงแจ้งโทษของผู้ต้องหาเข้าหลักเกณฑ์ที่จะฟ้อง คดีขอให้ฟ้องเพิ่มโทษฐานไม่เช็ดหลาบหรือโทษกักกันหรือผู้มีส่วนเป็นผู้อย่างอื่นควรเพิ่มโทษหรือกักกัน ผู้ต้องหาต้องหาหลายคดี ให้กล่าวไว้ให้ชัดแจ้งว่าคดีอื่นดำเนินการไป ณ ศาลใด เพื่อพนักงานอัยการ จะได้แถลงต่อศาลได้สะดวก ถ้ามาทราบภายหลังก็แจ้งให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนแรกทราบ

(๒) ผู้ต้องหาถูกควบคุมโดยคำสั่งศาลอยู่แล้วให้กล่าวไว้ให้ ชัดเจนว่า ถูกควบคุมแต่เมื่อใด ควบคุมเมื่อใด

(๓) มีเหตุผลอันสมควรที่จะไม่ปล่อยชั่วคราว เช่น จะหลบหนีหรืออาจจะไปก่ออันตรายแก่พยานหรือจะไปทำให้คดีเสียหาย ให้เขียนบรรยายเหตุผลใน สำนวนไว้ เพื่อพนักงานอัยการจะได้ทราบและอาจอาศัยเหตุผลนั้นแถลงคัดค้านต่อศาล

(๔) ผู้ต้องหาเป็นคนต่างด้าวและเข้าหลักเกณฑ์เนรเทศ ให้เขียนไว้ให้พนักงานอัยการทราบว่าได้เสนอขอเนรเทศไปทางหนึ่งด้วยแล้ว

(๕) มีของกลางก็ต้องให้ปรากฏในสำนวนว่า เก็บรักษาไว้ หรือส่งพนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวนหรือได้คืนให้ใครไป เพราะเหตุใด

(๖) คดีที่ต้องให้สินบนรางวัลก็ให้กล่าวไว้ด้วยว่า ควรขอสินบนรางวัลให้แก่ผู้ใด ตามกฎหมายใด เป็นจำนวนเท่าใด

(๗) คดีที่เทศบาลได้รับมอบเป็นเจ้าหน้าที่ อนุวัติตาม กฎหมายให้เขียนไว้ด้วยว่า “เหตุเกิดในเทศบาล” เพื่อพนักงานอัยการจะได้กล่าวในฟ้อง

๓.๙.๒ การทำความเข้าใจทางคดีของพนักงานสอบสวน ในส่วนที่เป็นคดีอาญา แผ่นดิน หากพนักงานสอบสวนเห็นว่าข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนการสอบสวนเป็นไป ตามหลักเกณฑ์ของระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการสั่งคดีอาญาที่จะไม่เป็นประโยชน์แก่ สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือผลประโยชน์สำคัญของ ประเทศ พ.ศ.๒๕๕๔ พนักงานสอบสวนอาจทำความเข้าใจควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา และเสนอความเห็นพร้อม สำนวนการสอบสวนไปยังผู้บังคับการ หรือผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนซึ่งขึ้นตรงต่อ กองบัญชาการหรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการ เพื่อพิจารณามีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องก็ได้

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าการทำความเห็นทางคดีควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาจะไม่ใช่ประโยชน์แก่สาธารณชน ให้พนักงานสอบสวนพิจารณาโดยแสดงเหตุผลอันสมควรประกอบ โดยให้คำนึงถึงปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) สาเหตุหรือมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด

(๒) อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต ฐานะ ความสัมพันธ์ทางครอบครัว และประวัติการกระทำความผิดของผู้ต้องหา

(๓) ลักษณะความร้ายแรงของการกระทำความผิด ผลร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด การได้รับผลร้ายของผู้ต้องหาอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาเอง

(๔) ความสำนึกผิดของผู้ต้องหา การได้รับการบรรเทาผลร้ายของผู้เสียหาย ความเห็นของผู้เสียหายต่อการฟ้องผู้ต้องหา ความคาดหวังถึงผลที่ผู้ต้องหาจะได้รับจากการถูกฟ้อง

(๕) ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(๖) ประโยชน์ของรัฐที่จะได้จากการฟ้องผู้ต้องหา

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าการทำความเห็นทางคดีควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัย หรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ ให้พนักงานสอบสวนพิจารณาโดยแสดงเหตุผลอันสมควรประกอบ โดยให้คำนึงถึงปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้ด้วย

(1) สาเหตุหรือมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด ลักษณะความร้ายแรงของการกระทำความผิด ผลร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด

(2) เหตุผลตามความเห็นของกระทรวงต่างประเทศถึงผลกระทบต่อนโยบายส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับนานาประเทศ

(3) เหตุผลตามความเห็นของสภาความมั่นคงแห่งชาติถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ

(4) เหตุผลตามความเห็นของรัฐบาลโดยมติคณะรัฐมนตรีถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ

(5) ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือความสามัคคีของคนในชาติ

ในการทำความเห็นทางคดีโดยพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ตามวรรคสอง และวรรคสาม นั้น ให้พนักงานสอบสวนพิจารณาความสำคัญของปัจจัยแต่ละเรื่องประกอบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แวดล้อมตามรูปคดี โดยไม่จำเป็นต้องนำทุกปัจจัยมาประกอบการพิจารณาก็ได้

๓.๙.๓ ให้พนักงานสอบสวนผู้สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเป็นผู้ลงนามมีความเห็นทางคดี จากนั้นจึงเสนอความเห็นพร้อมสำนวนการสอบสวนไปยังหัวหน้างานสอบสวน

และผู้มีอำนาจทำความเห็นทางคดี เพื่อพิจารณาให้ความเห็นทางคดีตามลำดับ โดยให้หัวหน้างานสอบสวนและผู้มีอำนาจทำความเห็นทางคดี มีความเห็นทางคดีเป็นของตนเอง

กรณีการสอบสวนโดยคณะพนักงานสอบสวน ให้คณะพนักงานสอบสวนผู้รวบรวมพยานหลักฐานเป็นผู้ลงนามมีความเห็นทางคดี จากนั้นจึงเสนอความเห็นพร้อมสำนวนการสอบสวนไปยังผู้มีอำนาจทำความเห็นทางคดี

๓.๑๐ การทำสำนวนคดีที่ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด และไม่มีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ต้องทำการสืบสวนสอบสวนเพื่อรู้ตัวผู้กระทำความผิด ในสำนวนการสอบสวน ควรประกอบด้วยเอกสาร ดังนี้

๓.๑๐.๑ หนังสือส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ

๓.๑๐.๒ รายงานการสอบสวนสำนวนคดีที่ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด (แบบ ส ๕๖ - ๓/๒)

๓.๑๐.๓ คำให้การผู้กล่าวหา

๓.๑๐.๔ คำให้การพยาน (ถ้ามี)

พนักงานสอบสวนไม่ต้องบันทึกคำให้การของผู้สืบสวนไว้เป็นพยานในสำนวนการสอบสวน เว้นแต่ กรณีที่มีเหตุผลพิเศษเพื่อประโยชน์แห่งการสอบสวนคดีนั้น ๆ

๓.๑๐.๕ เอกสารบันทึกต่างๆ ดังนี้

(๑) พยานเอกสารของกลาง(ถ้ามี) เช่น ตัวเงินปลอม โฉนดปลอม เอกสารปลอม เป็นต้น (หากมีหลายฉบับให้เรียงตามลำดับวัน เวลา เกิดเหตุก่อนหลังเป็นลำดับไป)

(๒) บัญชีของกลาง (ถ้ามี)

(๓) บันทึกพนักงานสอบสวนให้บันทึกเกี่ยวกับการสืบสวน และผลการสืบสวนไว้ในบันทึกพนักงานสอบสวนด้วย

(๔) เอกสารซึ่งทำขึ้นเพื่อแสดงถึงสถานที่เกิดเหตุ (ถ้ามี) เรียงลำดับดังนี้

ก. บันทึกการตรวจสถานที่เกิดเหตุ

ข. แผนที่สังเขปแสดงสถานที่เกิดเหตุ

ค. ภาพถ่ายที่เกิดเหตุ

ง. บันทึก แผนที่ ภาพถ่ายของกองพิสูจน์หลักฐานที่มาร่วมตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

จ. เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น สำเนาทะเบียนรถ เอกสารเกี่ยวกับทรัพย์สินสูญหาย เป็นต้น

(๕) เอกสารที่ทำขึ้นเพื่อแสดงพยานหลักฐาน และวัตถุพยาน (ถ้ามี) เช่น สำเนาบันทึก หรือหนังสือที่ส่งพยานเอกสาร และวัตถุพยานไปตรวจ และผลการตรวจพิสูจน์ ภาพถ่ายพยานเอกสาร หรือวัตถุพยาน

(๖) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคล (ถ้ามี) เช่น หมายเรียกพยาน

(๗) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดี (ถ้ามี) เช่น สำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ

ผู้เสียหาย

(๘) บันทึกอื่นๆ ที่พนักงานสอบสวนได้จัดทำขึ้นเกี่ยวกับการสอบสวน (ถ้ามี) เช่น บันทึกแจ้งเหตุและพฤติการณ์แห่งคดีที่เกิดขึ้นให้หัวหน้างานสืบสวนทราบและดำเนินการสืบสวน บันทึกการคืนของกลาง บันทึกขออนุมัติคืนของกลางพร้อมคำสั่งอนุมัติหรือไม่อนุมัติ

(๙) เอกสารที่ติดต่อ โต้ตอบ สอบถามระหว่างพนักงานสอบสวนกับหน่วยงานต่างๆ (ถ้ามี) เช่น การขอหนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคล การขอคัดสำเนาทะเบียนบ้าน

(๑๐) เอกสารที่ได้มาซึ่งอำนาจการสอบสวน (ถ้ามี)

๓.๑๐.๖ บัญชีสำนวนการสอบสวน

๓.๑๐.๗ สำนวนชั้นสูตรพลิกศพเฉพาะกรณีที่มีความตายอันเป็นผลแห่งการกระทำผิดซึ่งมิใช่เป็นความตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ และพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีจะต้องนำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพมาประกอบสำนวนคดีอาญาหรือคดีจราจรทางบก

๓.๑๑ การทำสำนวนคดีไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดและมีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ต้องทำการสืบสวนสอบสวนเพื่อรู้ตัวผู้กระทำความผิด และการทำสำนวนคดีรู้ตัวผู้กระทำความผิด ให้พนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวน แล้วรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด และดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อจะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

ให้ทุกหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนจัดพนักงานสอบสวนเพื่อทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนขึ้นโดยเฉพาะอย่างน้อย ๑ นาย เพื่อให้รับผิดชอบการสืบสวนสอบสวนและทำสำนวนคดีไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดแต่มีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ต้องทำการสืบสวนสอบสวนเพื่อรู้ตัวผู้กระทำความผิด และทำสำนวนคดีรู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่เรียกหรือยังจับกุมไม่ได้ซึ่งมีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ต้องทำการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม โดยไม่ต้องให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนเวร

สำหรับคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนซึ่งต้องอาศัยความชำนาญและความสามารถในการสืบสวนเป็นพิเศษ ให้แจ้งฝ่ายสืบสวนเข้ามามีหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานโดยประสานงานกับพนักงานสอบสวนอย่างใกล้ชิด

๓.๑๒ การทำสำนวนการสอบสวนเพิ่มเติม

กรณีพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวน และสรุปสำนวนมีความเห็นทางคดีเสนอผู้บังคับบัญชา จนถึงผู้มีอำนาจทำความเห็นทางคดี หรือส่งสำนวนให้พนักงานอัยการแล้ว ให้ปฏิบัติดังนี้

๓.๑๒.๑ กรณีผู้บังคับบัญชา หรือผู้มีอำนาจทำความเห็นทางคดีสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม

(๑) ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา หรือผู้มีอำนาจทำความเห็นทางคดี

(๒) เอกสารที่พนักงานสอบสวนได้จากการสอบสวนเพิ่มเติมให้นำมาเรียงไว้ต่อบันทึกสั่งการของผู้บังคับบัญชา หรือผู้มีอำนาจทำความเห็นทางคดี การเรียงเอกสารให้ถือปฏิบัติตามการเรียงเอกสารข้อ ๓.๘ และให้เลขลำดับเอกสารเพิ่มเติมต่อจากรายงานการสอบสวน โดยห้ามมิให้นำเอกสารที่ได้จากการสอบสวนเพิ่มเติมไปแทรกไว้ในสำนวนเดิม

๓.๑๒.๒ กรณีส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการแล้ว พนักงานอัยการมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม ให้ปฏิบัติดังนี้

(๑) ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมตามนัยคำสั่งของพนักงานอัยการอย่างเคร่งครัด แล้วรีบส่งผลการสอบสวนเพิ่มเติมไปยังพนักงานอัยการตามกำหนด หากมีข้อขัดข้องประการใดให้รีบแจ้งพนักงานอัยการทราบ

(๒) กรณีพนักงานอัยการส่งสำนวนคืนและมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม หลังจากพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมเสร็จสิ้นแล้ว การปฏิบัติเกี่ยวกับเอกสารที่ได้จากการสอบสวนเพิ่มเติมให้ปฏิบัติตามข้อ ๓.๑๒.๑(๒)

๓.๑๒.๓ กรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งให้งดการสอบสวน และส่งสำนวนคืนมายังพนักงานสอบสวน พร้อมกับมีคำสั่งว่าหากต่อมาารู้ตัวผู้กระทำความผิด ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนต่อไปได้ ถ้าต่อมาทำการสืบสวนสอบสวนจนรู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ หรือได้ตัวผู้กระทำความผิด ให้พนักงานสอบสวนนำเอกสารที่ได้จากการสอบสวนเพิ่มเติมมารวมไว้ในสำนวนเดิม โดยให้ทำรายงานการสอบสวนและมีความเห็นทางคดีด้วย การปฏิบัติเกี่ยวกับเอกสารที่ได้จากการสอบสวนเพิ่มเติมให้ปฏิบัติตามข้อ ๓.๑๒.๑(๒)

๓.๑๒.๔ กรณีพนักงานอัยการมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหา แต่ผู้ต้องหาหลบหนี และให้จัดการให้ได้ตัวผู้ต้องหามาฟ้องภายในกำหนดอายุความ ต่อมาจับกุมผู้ต้องหาได้ ให้พนักงานสอบสวนบันทึกคำให้การของผู้ต้องหา และดำเนินการทั้งหลายอื่นที่เกี่ยวกับผู้ต้องหา พร้อมทั้งมีหนังสือแจ้งไปยังพนักงานอัยการทราบถึงการได้ตัวผู้ต้องหา รวมทั้งประเด็นที่จะทำการสอบสวนเพิ่มเติมโดยเร็ว เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งอย่างใด ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามนั้น

กรณีปรากฏหลักฐานชัดเจนว่า ผู้ต้องหาที่หลบหนีซึ่งถูกจับกุมตัวได้ ไม่ใช่ผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของผู้ต้องหาตามที่ถูกกล่าวหาไม่เป็นความผิด ให้พนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา แล้วส่งความเห็นพร้อมเอกสารการสอบสวนเพิ่มเติมไปยังพนักงานอัยการต่อไป

สำหรับการเรียงเอกสารที่พนักงานสอบสวนได้จากการสอบสวนเพิ่มเติม ให้ถือปฏิบัติตามการเรียงเอกสารข้อ ๓.๘

๓.๑๓ การทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ

การทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนเช่นเดียวกันกับการทำสำนวนการสอบสวนคดีอาญาทั่วไป โดยให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อันว่าด้วยการสอบสวนมาใช้โดยอนุโลม และในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ ควรประกอบด้วยเอกสาร ดังนี้

๓.๑๓.๑ หนังสือส่งพนักงานอัยการ หรือหนังสือส่งสำนวนชั้นสูตรพลิกศพจากหัวหน้าสถานีตำรวจที่รับผิดชอบการสอบสวนชั้นสูตรพลิกศพไปยังหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบสอบสวนคดีอาญาหรือคดีจราจรทางบก(กรณีพนักงานสอบสวนผู้ชั้นสูตรพลิกศพเป็นพนักงานสอบสวนคนละท้องที่กับพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญาหรือคดีจราจรทางบก)

๓.๑๓.๒ รายงานการสอบสวนสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ (แบบ ส ๕๖ – ๓/๓)

๓.๑๓.๓ บันทึกคำให้การผู้กล่าวหา (การบันทึกคำให้การผู้กล่าวหาให้ใช้คำว่า “ผู้กล่าวหา” ห้ามมิให้ใช้คำว่า “ผู้ร้อง” เนื่องจากการสอบสวนชั้นสูตรพลิกศพให้ใช้หลักการสอบสวนคดีอาญาโดยอนุโลม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๕ และในการทำสำนวนคดีอาญาใช้คำว่า “ผู้กล่าวหา” ไม่ใช่คำว่า “ผู้ร้อง” ส่วนคำว่า “ผู้ร้อง” ใช้เฉพาะการยื่นคำร้องต่อศาลเท่านั้น เช่น การยื่นคำร้องขอฝากขัง ขอคัดฟ้อง หรือขอคัดฟ้องฝากขัง ในช่องคดีระหว่าง พนักงานสอบสวนจะเป็น “ผู้ร้อง”)

๓.๑๓.๔ บันทึกคำให้การพยาน เช่น สามเณรยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายซึ่งรู้ว่าผู้ตายเป็นใครหรือรู้เรื่องการตาย ผู้อื่นที่รู้เรื่องการตาย แพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพ เป็นต้น

๓.๑๓.๕ บันทึกพนักงานสอบสวน

๓.๑๓.๖ รายงานการชันสูตรพลิกศพและรายงานการตรวจศพ

๓.๑๓.๗ บันทึกการตรวจสถานที่เกิดเหตุ (ถ้ามี)

๓.๑๓.๗ แผนที่ตั้งเขตแสดงสถานที่เกิดเหตุ (ถ้ามี)

๓.๑๓.๘ ภาพถ่ายศพและที่เกิดเหตุ (ถ้ามี)

๓.๑๓.๑๐ รายงานการตรวจสถานที่เกิดเหตุจากหน่วยงานวิทยาการ (ถ้ามี)

๓.๑๓.๑๑ สำเนาทะเบียนบ้านและใบมรณะบัตร (ถ้ามี)

๓.๑๓.๑๒ พิมพ์ลายนิ้วมือของศพ และผลการตรวจสอบประวัติ (ถ้ามี)

๓.๑๓.๑๓ บัญชีสำนวนการสอบสวน

เอกสารนอกเหนือจากที่กล่าวไว้แล้ว ให้พนักงานสอบสวนพิจารณาเทียบเคียงว่าควรที่จะจัดอยู่ในลำดับใดแล้วให้จัดเรียงอยู่ในลำดับนั้น ๆ

การเรียงลำดับเอกสาร และการให้หมายเลขเอกสารในสำนวนการสอบสวน การลงชื่อในสำนวนการสอบสวน และการรวบรวมสำนวนการสอบสวนประกอบด้วยความเห็น ให้ปฏิบัติตามข้อ ๓.๗ และ ๓.๘ โดยอนุโลม

๓.๑๔ การเก็บ และการทำลายสำนวนการสอบสวน

สำนวนการสอบสวนต้องมี ๒ ชุด ชุดที่ ๑ เป็นต้นฉบับ ชุดที่ ๒ เป็นสำเนาสำนวนการสอบสวนซึ่งต้องมีรายละเอียดครบถ้วนเช่นเดียวกันกับสำนวนการสอบสวน การเก็บและการทำลายสำนวนการสอบสวน สำเนาสำนวนการสอบสวน ให้ปฏิบัติ ดังนี้

๓.๑๔.๑ การเก็บสำนวนการสอบสวน และสำเนาสำนวนการสอบสวน ให้หัวหน้างานสอบสวน มีหน้าที่เก็บรักษาไว้ในห้องหรือตู้ที่จัดทำไว้โดยเฉพาะให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย และระมัดระวังมิให้สูญหาย

๓.๑๔.๒ การจัดเก็บสำนวนการสอบสวน และสำเนาสำนวนการสอบสวน ให้แยกเป็นสัดส่วน ได้แก่

๓.๑๔.๒.๑ สำนวนการสอบสวนที่อยู่ในระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ให้แยกเก็บตามรายชื่อของพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบการทำสำนวน รวมไว้กับสมุดบันทึกคดีของพนักงานสอบสวน

๓.๑๔.๒.๒ สำนวนการสอบสวนที่พนักงานอัยการไม่รับไว้พิจารณา สำนวนการสอบสวนที่พนักงานอัยการมีคำสั่งงดการสอบสวน และสำเนาสำนวนการสอบสวน ให้แยกเก็บเรียงลำดับตามหมายเลขคดี ปี พ.ศ. และจัดทำสมุดเก็บสำนวนการสอบสวนที่พนักงานอัยการไม่รับไว้พิจารณา(แบบ ส ๕๖ - ๗๗) สมุดเก็บสำนวนการสอบสวนที่พนักงานอัยการมีคำสั่งงดการสอบสวน (แบบ ส ๕๖ - ๗๗) และสมุดเก็บสำเนาสำนวนการสอบสวน(แบบ ส ๕๖ - ๗๘) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับลำดับ เลขคดี ชื่อผู้กล่าวหา ชื่อผู้ต้องหา ข้อหา ชื่อพนักงานสอบสวน หมายเหตุ

๓.๑๔.๒.๓ สำนวนชั้นสูตรพลิกศพที่ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งมาเก็บ ให้แยกเก็บเรียงลำดับตามเลขลำดับการชันสูตรพลิกศพ(ช) ปี พ.ศ. และจัดทำสมุดเก็บสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ (แบบ ส ๕๖ - ๗๐) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับลำดับ เลขลำดับการชันสูตรพลิกศพ(ช) ชื่อผู้กล่าวหา ชื่อผู้ตาย เหตุที่ตาย ชื่อพนักงานสอบสวน หมายเหตุ

๓.๑๔.๓ การยืมสำนวนการสอบสวน และสำเนาสำนวนการสอบสวน ให้หัวหน้างานสอบสวนมีอำนาจอนุญาต เมื่อนำสำนวนการสอบสวน หรือสำเนาสำนวนการสอบสวนออกจากที่เก็บ ให้ผู้ยืมลงลายมือชื่อผู้ยืม วัน เดือน ปีที่ยืมและส่งคืน ไว้ในช่องหมายเหตุ

๓.๑๔.๔ การทำลายสำนวนการสอบสวน และสำเนาสำนวนการสอบสวน
ให้ปฏิบัติ ดังนี้

๓.๑๔.๔.๑ การทำลายสำนวนการสอบสวน และสำเนาสำนวน
การสอบสวน ให้ทำลายเมื่อคดีขาดอายุความ

๓.๑๔.๔.๑ สำนวนชั้นสูตรพลิกศพที่ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งมาเก็บ
ให้ทำลายเมื่อครบกำหนด ๒๐ ปี นับแต่วันที่ได้รับการตาย

บทที่ ๔

มาตรการควบคุม ตรวจสอบ และเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา

มาตรการควบคุม ตรวจสอบ และเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญาเป็นมาตรการที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดขึ้น เพื่อให้การสอบสวนคดีอาญาดำเนินการด้วยความรวดเร็ว รอบคอบ ต่อเนื่อง เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ภายใต้การอำนวยความสะดวกช่วยเหลือจากผู้บังคับบัญชาทุกระดับโดยใกล้ชิด และให้ใช้มาตรการควบคุม ตรวจสอบ และเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา ดังนี้

๑. การควบคุม ตรวจสอบหลังจากรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษ

๑.๑ ให้พนักงานสอบสวนผู้รับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษซึ่งรับผิดชอบทำการสอบสวน บันทึกข้อมูลลงในบันทึกการตรวจสำนวนการสอบสวน ติดไว้ที่หน้าปกสำนวนการสอบสวน และทำเครื่องหมายลงใน () ที่หน้าข้อซึ่งได้ดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้ว เพื่อใช้ในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของตนเอง และเพื่อการตรวจสอบของผู้บังคับบัญชา แล้วเสนอสำนวนการสอบสวนให้หัวหน้างานสอบสวน ตรวจสอบ แนะนำ และสั่งการในเบื้องต้น ภายใน ๓ วัน นับแต่วันที่รับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษ

๑.๒ เมื่อหัวหน้างานสอบสวน แนะนำสั่งการอย่างใดไว้ในบันทึกการตรวจสำนวนการสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการโดยเร็ว พร้อมบันทึกผลการดำเนินการและเหตุขัดข้องไว้ในบันทึกการตรวจสำนวนการสอบสวน รวมทั้งสรุปผลการปฏิบัติงานนั้นลงในบันทึกพนักงานสอบสวน ไว้เป็นหลักฐานด้วย

กรณีที่ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไป ได้ตรวจสอบ แนะนำ และสั่งการเพิ่มเติมให้พนักงานสอบสวนดำเนินการเช่นเดียวกับที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น

๑.๓ หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน มีหน้าที่จัดทำสมุดสถิติคดีที่ต้องทำสำนวนการสอบสวนภายในเขตอำนาจ ไว้ประจำที่ทำการ

๑.๔ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่จัดทำสมุดบันทึกคดีที่ตนสอบสวน และเตรียมสำนวนการสอบสวนพร้อมด้วยสมุดบันทึกคดีของตน ให้ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นตรวจได้ตลอดเวลา

๒. การควบคุมการสอบสวน

๒.๑ ความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิด หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ หรือถูกจับ ภายในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวน หากพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจได้เริ่มทำการสอบสวนไปแล้ว ให้พนักงานสอบสวนผู้นั้นเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน เว้นแต่ความผิดอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง และพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองได้ทำการสอบสวนแล้ว

สำหรับการสอบสวนของพนักงานสอบสวนตามกฎหมายอื่นให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

กรณีพนักงานสอบสวนฝ่ายอื่นซึ่งไม่ใช่ตำรวจประสงค์เข้าร่วมสอบสวนคดีที่พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนไว้แล้ว ให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนรายงานตามลำดับชั้นถึงผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้รักษาราชการแทนเพื่อขออนุมัติเข้าร่วมสอบสวนและให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้รักษาราชการแทนสั่งการ เว้นแต่เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนด

๒.๒ ให้ผู้บังคับบัญชาจัดการควบคุม ตรวจสอบ แนะนำให้การสอบสวนดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนโดยเรียบร้อยมีซักข่า กับให้มีอำนาจตรวจสอบสำนวนและสั่งให้ปฏิบัติ หากมีเหตุผลอันสมควร เพื่อความเรียบร้อยในการสอบสวนจะเข้าดำเนินการสอบสวนด้วยตนเองก็ได้

๒.๓ ผู้มีหน้าที่ควบคุม ตรวจสอบ และเร่งรัดการสอบสวน

๒.๓.๑ หัวหน้างานสอบสวน

มีหน้าที่ตรวจสอบ แนะนำและสั่งการให้เกิดความถูกต้องสมบูรณ์ในสำนวนการสอบสวนและสมุดบันทึกคดีของพนักงานสอบสวนทุกกระยะฯ ละ ไม่เกิน ๑๕ วัน จนกว่าการสอบสวนจะเสร็จสิ้น

๒.๓.๒ หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน

มีหน้าที่ตรวจสอบ แนะนำ และสั่งการให้เกิดความถูกต้องสมบูรณ์ในสำนวนการสอบสวนทุกคดีของพนักงานสอบสวนทุกกระยะฯ ละไม่เกิน ๓๐ วัน จนกว่าการสอบสวนจะเสร็จสิ้น

๒.๓.๓ ผู้บังคับการ หรือรองผู้บังคับการ หรือพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ควบคุมการสอบสวน

มีหน้าที่ตรวจสอบ แนะนำ และสั่งการให้เกิดความถูกต้องสมบูรณ์ในสำนวนการสอบสวนทุกคดีของพนักงานสอบสวนทุกกระยะฯ ละไม่เกิน ๓ เดือน จนกว่าการสอบสวนจะเสร็จสิ้น

๒.๓.๔ ให้ผู้บังคับบัญชาตามข้อ ๒.๓.๑ – ๒.๓.๓ บันทึกการตรวจสอบ แนะนำ และสั่งการไว้เป็นหลักฐานในบันทึกการตรวจสอบสำนวนการสอบสวนทุกครั้ง

๒.๔ ให้พนักงานสอบสวนเก็บบันทึกการตรวจสอบสำนวนการสอบสวนรวมไว้กับสำเนาสำนวนการสอบสวนคดีเรื่องนั้น โดยไม่ต้องส่งไปยังพนักงานอัยการ หรือผู้เกี่ยวข้อง และส่งมอบให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนเก็บรักษาไว้อย่างเป็นระบบ

๒.๕ หัวหน้าพนักงานสอบสวน

๒.๕.๑ หัวหน้าสถานีตำรวจ หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน หรือผู้รักษาราชการแทน ที่มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนตามมาตรา ๑๘ วรรคสี่ และมาตรา ๑๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเขตท้องที่รับผิดชอบของตน

๒.๕.๒ ผู้บังคับการตำรวจ หรือผู้รักษาราชการแทน ที่มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนตามมาตรา ๑๘ วรรคสี่ และมาตรา ๑๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเขตท้องที่รับผิดชอบของตน

๒.๕.๓ ผู้บัญชาการตำรวจ หรือผู้รักษาราชการแทน ที่มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนตามมาตรา ๑๘ วรรคสี่ และมาตรา ๑๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเขตท้องที่รับผิดชอบของตน

๒.๕.๔ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้รักษาราชการแทน เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนทั่วราชอาณาจักร และมีอำนาจสั่งการเกี่ยวกับคดีในทุกกรณี

ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนตาม ๒.๕.๒ – ๒.๕.๔ มีอำนาจมอบหมายข้าราชการตำรวจที่มียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าร้อยตำรวจตรีขึ้นไปในสังกัด ทำหน้าที่ทำการสอบสวนในเขตท้องที่รับผิดชอบของตน ทั้งนี้ ตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนด

๒.๖ อำนาจการควบคุมการสอบสวน

ในกรณีที่มีผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้กล่าวโทษในคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใดร้องขอความเป็นธรรมเกี่ยวกับการสอบสวนดำเนินคดีอาญา รวมทั้งการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หรือในกรณีที่ผู้บังคับการ ผู้บัญชาการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้รักษาราชการแทนแล้วแต่กรณีเห็นเป็นการสมควร ให้เรียกหัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนมาชี้แจง พร้อมทั้งเรียกสำนวนการสอบสวน มาตรวจพิจารณาและให้คำแนะนำเร่งรัดการดำเนินการให้เป็นผลดีและเป็นไปในทางที่ชอบและเหมาะสมได้

ถ้าผู้บังคับการ ผู้บัญชาการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้รักษาราชการแทนแล้วแต่กรณี เห็นว่าการดำเนินการตามวรรคหนึ่งไม่เป็นผล มีอำนาจเข้าควบคุมการสอบสวน โดยสั่งพนักงานสอบสวนดำเนินการตามที่เห็นสมควร รวมทั้งการสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หรือจะสั่งให้เปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวนหรือสั่งให้พนักงานสอบสวนอื่นเข้าร่วมทำการสอบสวนคดีเรื่องนั้นด้วยก็ได้ กรณีดังกล่าวให้ถือว่าผู้บังคับการ ผู้บัญชาการ หรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้รักษาราชการแทนแล้วแต่กรณี เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนตามมาตรา ๑๘ วรรคสี่ และมาตรา ๑๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาภายในเขตอำนาจ

๒.๗ ข้อควรปฏิบัติในการตรวจสอบการสอบสวน

ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการสอบสวน พึงทำการตรวจในสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๒.๗.๑ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการสอบสวนว่า ผู้ทำการสอบสวนเป็นพนักงานสอบสวนหรือไม่ มีอำนาจหน้าที่และเขตอำนาจตลอดจนมีข้อจำกัดของอำนาจและหน้าที่อย่างไรหรือไม่ คดีนั้นๆ มีผู้เสียหาย ผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษหรือไม่ หากเป็นคดีความผิดอันยอมความได้ ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ไว้หรือไม่ การมอบอำนาจให้ร้องทุกข์เป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ คดีขาดอายุความหรือไม่ เป็นต้น

๒.๗.๒ ตรวจสอบพิจารณาพยานหลักฐานต่างๆ ในสำนวนการสอบสวนว่าคำให้การพยานบุคคลข้อความในพยานเอกสารต่างๆ ตลอดจนบันทึกรายงานของเจ้าหน้าที่ และร่องรอยพยานวัตถุว่าได้แสดงข้อเท็จจริงอย่างใด รับฟังเป็นข้อยุติได้แล้วหรือไม่ มีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด มีข้อพิรุธหรือข้อควรโต้แย้งได้อย่างไรเพื่อจะได้แนะนำ สั่งการให้มีการสอบสวนเพิ่มเติมหรือเพื่อปรับกับข้อกฎหมายว่าได้มีการกระทำผิดตามที่กล่าวหาหรือไม่ ผู้ต้องหาเป็นผู้ที่กระทำความผิดหรือผู้อื่นเป็นผู้กระทำความผิด คดีนั้นๆ เป็นความผิดตามบทบัญญัติของกฎหมายใด ผู้กระทำความผิดนั้นมีเหตุอันควรไม่ต้องรับโทษ ยกเว้นโทษ ยกโทษ ลดโทษหรือเพิ่มโทษหรือไม่ มีเหตุอันควรขอให้รับทรัพย์สินตลอดจนขอให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือไม่

หากตรวจพบว่า การสอบสวนยังมีความบกพร่องหรือมีข้อสงสัยบางประการยังไม่เป็นที่กระจ่างชัด ผู้ตรวจสอบสำนวนจะต้องสั่งให้มีการสอบสวนเพิ่มเติมจนสิ้นกระแสความ

๓. ระยะเวลาการสอบสวน

เพื่อให้สำนวนการสอบสวนต้องตกอยู่กับพนักงานสอบสวนนานเกินควร ฉะนั้นคดีใดที่ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด หรือคดีที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่เรียกหรือจับกุมตัวยังไม่ได้ เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเห็นว่าได้สอบสวนมานานพอสมควรที่จะเสนอความเห็นทางคดีให้ปฏิบัติโดยถือตามระยะเวลาที่ดำเนินการสอบสวนมาแล้ว ดังนี้

๓.๑ สำนวนคดีอาญาทั่วไป และสำนวนคดีจราจรทางบก

๓.๑.๑ คดีไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด แบ่งเป็น ๒ กรณี

(๑) กรณีที่พนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนแล้วไม่มีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ต้องทำการสืบสวนสอบสวนต่อไป

ก. คดีอาญาทั่วไป และคดีจราจรทางบก จะต้องทำการสืบสวนสอบสวนติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า ๓ เดือน นับตั้งแต่วันที่รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ

ข. คดีอุกฉกรรจ์ จะต้องทำการสืบสวนสอบสวนติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑ ปี นับตั้งแต่วันที่รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ

เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนมาตามกำหนดระยะเวลา ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด ให้มีความเห็นงดการสอบสวน หรือเห็นควรให้ งดการสอบสวน แล้วเสนอสำนวนพร้อมความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับการ หรือ ผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนซึ่งขึ้นตรงต่อกองบัญชาการหรือส่วนราชการที่มีฐานะ เทียบเท่ากองบัญชาการ เพื่อพิจารณาและมีความเห็นทางคดี แล้วส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๐(๑) ต่อไป

(๒) กรณีที่พนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนแล้วมีข้อเท็จจริง หรือพยานหลักฐานที่ต้องทำการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิด ให้พนักงาน สอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนได้ภายในอายุความ ทั้งนี้ เมื่อครบระยะเวลาตาม (๑) ก. และ ข. ให้เสนอ สำนวนการสอบสวนพร้อมด้วยเหตุผลและความจำเป็นไปยังผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับการ หรือผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนซึ่งขึ้นตรงต่อกองบัญชาการหรือส่วนราชการที่มีฐานะ เทียบเท่ากองบัญชาการ ภายในระยะเวลา ๓๐ วัน ให้ผู้บังคับการหรือผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงาน ที่มีอำนาจสอบสวนซึ่งขึ้นตรงต่อกองบัญชาการหรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการมีอำนาจ พิจารณานุมัติขยายเวลาการสอบสวนได้ในครั้งแรกไม่เกิน ๓ เดือน หลังจากครบกำหนดเวลาตามที่อนุมัติแล้ว แต่มีความจำเป็นต้องทำการสืบสวนสอบสวนต่อไป ให้ขอขยายระยะเวลาไปยังหัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจ สอบสวนเพื่อพิจารณานุมัติให้ขยายระยะเวลาได้ครั้งละไม่เกิน ๓ เดือน ตามเหตุแห่งความจำเป็นจนกว่า การสอบสวนจะเสร็จสิ้น เว้นแต่ผู้บังคับการหรือผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนซึ่งขึ้นตรง ต่อกองบัญชาการหรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการจะสั่งการเป็นอย่างอื่น

๓.๑.๒ คดีรู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ แบ่งเป็น ๒ กรณี

(๑) กรณีที่พนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนแล้วไม่มีข้อเท็จจริง หรือพยานหลักฐานที่ต้องทำการสืบสวนสอบสวนต่อไป

ก. คดีอาญาทั่วไป และคดีจราจรทางบก ให้พนักงานสอบสวน ทำการสืบสวนสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายในกำหนด ๒ เดือน นับตั้งแต่วันที่รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ หรือรู้ตัวผู้กระทำความผิด

ข. คดีอุกฉกรรจ์ ให้พนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวน ให้เสร็จสิ้นภายในกำหนด ๓ เดือน นับตั้งแต่วันที่รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษหรือรู้ตัวผู้กระทำความผิด

เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนมาเป็นระยะเวลา ตามที่กำหนดแล้ว ยังไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีได้ โดยได้รวบรวมพยานหลักฐานเสร็จสิ้น แล้ว ให้พนักงานสอบสวนมีความเห็นทางคดีและเสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยัง ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้มีอำนาจทำความเห็นทางคดี แล้วส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๑ ต่อไป

(๒) กรณีที่พนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนแล้ว คดีมีข้อเท็จจริง หรือพยานหลักฐานที่ต้องทำการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม ให้พนักงานสอบสวนทำการ

สืบสวนสอบสวนได้ภายในอายุความ ทั้งนี้ เมื่อครบระยะเวลาตาม (๑) ก. และ ข. ให้เสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมด้วยเหตุผลและความจำเป็นไปยังผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับการหรือผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนซึ่งขึ้นตรงต่อกองบัญชาการหรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการ ภายในระยะเวลา ๑๐ วัน นับตั้งแต่วันครบระยะเวลาตาม (๑) ก. และ ข. ให้ผู้บังคับการ หรือผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนซึ่งขึ้นตรงต่อกองบัญชาการหรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการ แล้วแต่กรณี มีอำนาจพิจารณาอนุมัติขยายเวลาการสอบสวนได้ในครั้งแรกไม่เกิน ๓ เดือน หลังจากครบกำหนดเวลาตามที่อนุมัติแล้ว แต่มีความจำเป็นต้องทำการสืบสวนสอบสวนต่อไป ให้ขอขยายระยะเวลาไปยังหัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนเพื่อพิจารณาอนุมัติให้ขยายระยะเวลาได้ครั้งละไม่เกิน ๓ เดือน ตามเหตุแห่งความจำเป็นจนกว่าการสอบสวนจะเสร็จสิ้น เว้นแต่ผู้บังคับการหรือผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนซึ่งขึ้นตรงต่อกองบัญชาการหรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการจะสั่งการเป็นอย่างอื่น

๓.๑.๓ คดีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัว หรือถูกมัดมือ หรือถูกมัดมือผูกข้อมือ หรือผูกข้อมือ ฝ่าก้าง ในระหว่างการสอบสวน

(๑) ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบและผู้บังคับบัญชาเร่งรัดพนักงานสอบสวน เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้นไปก่อนที่จะครบกำหนดมัดมือ หรือฝ่าก้าง ตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้การขอมัดมือ หรือฝ่าก้างให้กระทำในกรณีความจำเป็นเพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้นเท่านั้น เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วให้รีบสรุปสำนวนมีความเห็นทางคดี เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้มีอำนาจทำความเห็นทางคดี แล้วส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาตามกฎหมายต่อไป

(๒) กรณีที่ศาลไม่อนุญาตให้มัดมือผูกข้อมือ หรือฝ่าก้าง หรือขาดมัดมือผูกข้อมือ หรือฝ่าก้าง หรือเมื่อครบกำหนดมัดมือ หรือฝ่าก้างแล้ว แต่การสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น ให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนรีบรายงานผู้บังคับการ หรือผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนซึ่งขึ้นตรงต่อกองบัญชาการหรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการ ทราบทันที เพื่อหาทางแก้ไขมิให้การสอบสวนต้องเสียหาย พร้อมทั้งพิจารณาว่าพนักงานสอบสวนมีข้อบกพร่องในการสอบสวนหรือไม่ แล้วทำการสอบสวนต่อไปจนเสร็จสิ้น

๓.๑.๔ คดีที่ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราว

(๑) ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายใน ๒ เดือน สำหรับคดีอาญาทั่วไป และคดีจราจรทางบก และภายใน ๓ เดือน สำหรับคดีอุกฉกรรจ์ นับตั้งแต่วันที่ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราว หากมีเหตุจำเป็นไม่อาจทำการสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายในเวลาดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนเสนอสำนวนการสอบสวน พร้อมทั้งเหตุแห่งความจำเป็นเพื่อขออนุมัติขยายเวลาการสอบสวนไปยังผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับการ หรือผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนซึ่งขึ้นตรงต่อกองบัญชาการหรือ ส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการ

(๒) ให้ผู้บังคับการ หรือผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน ซึ่งขึ้นตรงต่อกองบัญชาการหรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการ แล้วแต่กรณีมีอำนาจพิจารณาอนุมัติขยายเวลาการสอบสวนต่อไปอีกตามความจำเป็นได้ครั้งละไม่เกิน ๓๐ วัน รวมแล้วต้องไม่เกิน ๖ เดือน นับตั้งแต่วันที่ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราว โดยบันทึกเหตุแห่งความจำเป็นในการอนุมัติแต่ละครั้งไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

(๓) เมื่อทำการสอบสวนครบกำหนด ๖ เดือน นับตั้งแต่วันที่ มีการปล่อยชั่วคราว แต่การสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้นและยังมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ต่อไป ให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนบันทึกเหตุแห่งความจำเป็นไว้ในสำนวนการสอบสวน แล้วส่งตัวผู้ต้องหาไปศาลเพื่อยื่นคำร้องขอหมายจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติ มาตรา ๘๗ วรรคสี่ ถึงวรรคเก้า แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากศาลสั่งไม่อนุญาตให้ควบคุมผู้ต้องหาไว้ต่อไป ให้รับรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับการ หรือผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนซึ่งขึ้นตรงต่อกองบัญชาการหรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการทราบเพื่อหาทางแก้ไขมิให้การสอบสวนต้องเสียหาย พร้อมทั้งพิจารณาว่าพนักงานสอบสวนมีข้อบกพร่องในการสอบสวนจนเป็นเหตุให้ศาลใช้ดุลพินิจไม่อนุญาตให้ควบคุมผู้ต้องหาไว้ต่อไปหรือไม่ แล้วทำการสอบสวนต่อไปจนเสร็จสิ้น และรับรายงานให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติทราบทันทีด้วย

ในการนำผู้ต้องหาไปยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายจับผู้ต้องหา ให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนไปศาลด้วยตนเอง เพื่อแถลงให้ศาลทราบถึงเหตุผลและความจำเป็น ที่การสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น และจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาต่อไปอีก สำหรับคดีที่มีคำสั่งแต่งตั้งพนักงานสืบสวนสอบสวนให้หัวหน้าพนักงานสืบสวนสอบสวน เป็นผู้ไปแถลงศาลด้วยตนเอง

๓.๑.๕ คดีที่ผู้ต้องหาถูกแจ้งข้อหาโดยไม่มีการจับกุม

(๑) ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายใน ๒ เดือน สำหรับคดีอาญาทั่วไป และคดีจราจรทางบก และภายใน ๓ เดือน สำหรับคดีอุกฉกรรจ์ นับตั้งแต่วันที่ผู้ต้องหาถูกแจ้งข้อหาโดยไม่มีการจับกุม หากมีเหตุจำเป็นไม่อาจทำการสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายในเวลาดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนเสนอสำนวนการสอบสวน พร้อมทั้งเหตุแห่งความจำเป็นเพื่อขออนุมัติขยายเวลาการสอบสวนไปยังผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับการ หรือผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนซึ่งขึ้นตรงต่อกองบัญชาการหรือ ส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการ

(๒) ให้ผู้บังคับการ หรือผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน ซึ่งขึ้นตรงต่อกองบัญชาการหรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการ แล้วแต่กรณีมีอำนาจพิจารณาอนุมัติขยายเวลาการสอบสวนต่อไปอีกตามความจำเป็นได้ครั้งละไม่เกิน ๓๐ วัน รวมแล้วต้องไม่เกิน ๖ เดือน นับตั้งแต่วันที่แจ้งข้อหาโดยไม่มีการจับกุมโดยบันทึกเหตุแห่งความจำเป็นในการอนุมัติแต่ละครั้งไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

กรณีมีความจำเป็นต้องสอบสวนเกิน ๖ เดือน นับแต่วันที่แจ้งข้อหาโดยไม่มี การจับกุม ให้พนักงานสอบสวนเสนอสำนวนการสอบสวนเพื่อขออนุมัติขยายเวลาไปยังผู้บังคับการ หรือ ผู้บัญชาการสำหรับหน่วยงาน ที่มีอำนาจสอบสวนซึ่งขึ้นตรงต่อกองบัญชาการหรือ ส่วนราชการที่มีฐานะ เทียบเท่ากองบัญชาการ พร้อมด้วยเหตุแห่งความจำเป็นเพื่อพิจารณาอนุมัติขยายเวลาการสอบสวนได้ตาม เหตุผลและความจำเป็น

๓.๒ สำนวนชั้นสูตรพลิกศพ

๓.๒.๑ ในกรณีที่มีความตายโดยผิดธรรมชาติ ซึ่งมีใช้ความตายที่เกิดขึ้นโดยการ กระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของ เจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้รับผิดชอบ ทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพให้เสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลา ไปได้ โดยให้ขอขยายเวลาออกไปยังผู้บังคับการที่รับผิดชอบการสอบสวนในเขตพื้นที่นั้น พร้อมกับแสดง เหตุขัดข้องที่การสอบสวนไม่แล้วเสร็จไปด้วย ให้ผู้บังคับการที่รับผิดชอบการสอบสวนในเขตพื้นที่นั้น พิจารณาอนุมัติขยายเวลาได้ตามเหตุผลและความจำเป็น และให้พนักงานสอบสวนบันทึกเหตุผลและ ความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในบันทึกพนักงานสอบสวน

๓.๒.๒ ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่า ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการ ตามหน้าที่ ให้รองผู้บังคับการ หรือพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้บังคับการ ที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่นั้นทำการสอบสวนด้วยตนเอง และให้แจ้งพนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงาน สอบสวนในการทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพให้เสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ถ้ามีความจำเป็นให้ ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกิน ๒ ครั้ง ครั้งละไม่เกิน ๓๐ วัน โดยให้ขอขยายเวลาออกไปยังผู้บังคับการ ที่รับผิดชอบการสอบสวนในเขตพื้นที่นั้น พร้อมกับแสดงเหตุขัดข้องที่การสอบสวนไม่แล้วเสร็จไปด้วย ให้ผู้บังคับการที่รับผิดชอบการสอบสวนในเขตพื้นที่นั้น พิจารณาอนุมัติขยายเวลาได้ตามเหตุผลและความ จำเป็น และให้พนักงานสอบสวนบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในบันทึก พนักงานสอบสวน

๓.๓ คดีอาญาที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีคำสั่งแต่งตั้งพนักงานสืบสวนสอบสวน ระยะเวลาการสอบสวนให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และรีบสอบสวนให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว

๔. การสอบสวนกรณีพิเศษ

๔.๑ คดีที่ปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ใช้อำนาจเข้าควบคุมการสอบสวน ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย ระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.๒๕๒๓ ข้อ ๑๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดย ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย ระเบียบการดำเนินคดีอาญา(ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๓๖ ข้อ ๔ ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบรายงาน รายละเอียดตามลำดับชั้น ถึงสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ภายใน ๗ วัน พร้อมทั้งความเห็นไปด้วย

๔.๒ คดีอาญาที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะหรือมีข้อตกลงพิเศษกับหน่วยงานราชการอื่นเกี่ยวกับวิธีการสอบสวน พนักงานสอบสวนและระยะเวลาการสอบสวน ให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย ข้อตกลงและระเบียบอื่นๆ ที่ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการไว้โดยเคร่งครัดด้วย

๔.๓ การสอบสวนชั้นสูตรพลิกศพ

ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือในกรณีที่ผู้ตายถูกกล่าวหาว่าต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้ร้องผู้บังคับการ หรือพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับมอบหมายแจ้งให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพและสำนวนการสอบสวนด้วย การแจ้งอาจทำเป็นลายลักษณ์อักษรหรือวาจาก็ได้ ในกรณีที่แจ้งด้วยวาจา ให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ในบันทึกพนักงานสอบสวนด้วย

การทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพและสำนวนการสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบ โดยพนักงานอัยการอาจให้คำแนะนำ ตรวจสอบพยานหลักฐาน ถามปากคำ หรือสั่งให้ถามปากคำบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ตั้งแต่เริ่มการทำสำนวนนับแต่โอกาสแรกเท่าที่จะพึงกระทำได้

กรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันควรไม่อาจรอฟ้องพนักงานอัยการเข้าร่วมในการทำสำนวนสอบสวนให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนต่อไป แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอฟ้องพนักงานอัยการไว้ในบันทึกพนักงานสอบสวนด้วย

ในการสอบสวน หากพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการมีความเห็นไม่ตรงกัน พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการอาจทำความเห็นของตนรวมไว้ในสำนวนสอบสวนด้วยก็ได้

๔.๔ การสอบสวนคดีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่ในคดีอื่น (ผู้ต้องหาอายุ)

ในกรณีที่ผู้ต้องหากระทำความผิดหลายคดีในท้องที่เดียวกัน หรือหลายท้องที่และผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่ในคดีใดคดีหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวน ปฏิบัติดังนี้

๔.๔.๑ กรณีผู้ต้องหาให้การรับสารภาพว่า ได้กระทำความผิดในคดีอื่นๆ อีกและต่างท้องที่ ให้พนักงานสอบสวนที่ผู้ต้องหาถูกจับครั้งแรกรีบดำเนินการแจ้งให้พนักงานสอบสวนในคดีอื่นๆ ทำการอายัดตัวผู้ต้องหาโดยด่วน ทั้งนี้ โดยให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด

๔.๔.๒ กรณีพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องได้ตัวผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นไว้เพื่อสอบสวนดำเนินคดีในอีกคดีหนึ่ง ให้รีบมีหนังสือแจ้งไปยังสถานที่คุมขังผู้ต้องหา เช่น เรือนจำ สถานีตำรวจ หรือหน่วยงานต่างๆ ที่คุมขังผู้ต้องหาว่าผู้ต้องหาดังกล่าวเป็นบุคคลที่พนักงานสอบสวนต้องการได้ตัวไว้เพื่อสอบสวนดำเนินคดี ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับสถานที่คุมขัง อันจะเป็นประโยชน์ในการคุมขังผู้ต้องหา การพิจารณาปล่อยชั่วคราวหรือคัดค้านการปล่อยชั่วคราว

ให้พนักงานสอบสวนที่ต้องการได้ตัวผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น
รับดำเนินการขอให้ศาลออกหมายจับ หลังจากศาลออกหมายจับแล้ว ให้รับมีหนังสือขออายัดตัวผู้ต้องหา
พร้อมกับส่งสำเนาหมายจับไปยังสถานที่คุมขังผู้ต้องหาโดยเร็ว

๔.๔.๓ ในกรณีที่ศาลไม่ออกหมายจับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นไม่ว่า
ด้วยเหตุใด ๆ พนักงานสอบสวนไม่สามารถมีหนังสือขออายัดตัวผู้ต้องหาได้ หากผู้ต้องหาได้รับการ
ปล่อยจากสถานที่คุมขัง และพนักงานสอบสวนยังมีความจำเป็นต้องได้ตัวผู้ต้องหาดังกล่าว ไว้เพื่อสอบสวน
ดำเนินคดี ให้พนักงานสอบสวนออกหมายเรียกผู้ต้องหาหากผู้ต้องหาไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัด
โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรก็ดี ได้หนีไปก็ดี จึงร้องขอต่อศาลให้ออกหมายจับต่อไป

๔.๔.๔ ให้พนักงานสอบสวนสืบสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดี
อื่นให้แล้วเสร็จ โดยไม่ต้องรอให้พ้นโทษในคดีเดิมก่อน และส่งสำนวนให้พนักงานอัยการโดยเร็ว การส่ง
สำนวนคดีที่ผู้ต้องหาบางคนถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลอื่น ให้พนักงานสอบสวนแยกสำนวน
ทำความเข้าใจควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดส่งไปยังพนักงานอัยการประจำศาลที่มี
เขตอำนาจเหนือเรือนจำที่ผู้ถูกจำคุกต้องโทษอยู่ แม้ว่าจะอยู่คนละเขตท้องที่หรือคนละจังหวัดก็ตาม
ส่วนผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุด ให้ปฏิบัติดังนี้

(๑) ในกรณีคดีใกล้ขาดอายุความ ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนประสาน
กับพนักงานอัยการเพื่อขอต่อศาลให้ออนตัวผู้ต้องหาไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี

(๒) ในคดีอื่นๆ นอกจากกรณี ตาม (๑) ให้พนักงานสอบสวนสืบสอบสวน
และสรุปสำนวนการสอบสวนเสนอผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจทำความเข้าใจทางคดีเพื่อพิจารณาและมีความเห็น
ทางคดี ในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้เก็บสำนวนไว้ที่ทำการของพนักงานสอบสวนโดยให้อยู่ใน
ความรับผิดชอบของหัวหน้าพนักงานสอบสวน เมื่อมีการแต่งตั้งโยกย้ายให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนส่งมอบ
สำนวนเช่นเดียวกับการส่งมอบสำนวนที่อยู่ระหว่างการสอบสวน และให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนติดตาม
ผลคดี เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกให้ขอคัดสำเนาคำพิพากษาถึงที่สุดประกอบสำนวน แล้วส่ง
สำนวนให้พนักงานอัยการต่อไป หรือถ้าต่อมาศาลยังไม่ได้ มีคำพิพากษาถึงที่สุดแต่คดีใกล้จะขาดอายุความ
ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนรีบดำเนินการตาม (๑) ต่อไป

๔.๔.๕ ในระหว่างที่ผู้ต้องหาอายัดถูกคุมขังอยู่ เมื่อพนักงานสอบสวนเห็นว่า
ไม่จำเป็นต้องขังผู้ต้องหาอายัดไว้ระหว่างการสอบสวนในคดีที่ขออายัด เช่น ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้
ถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมายหรือคดีเล็กน้อย ตามมาตรา ๓๗ แห่งประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้พนักงานสอบสวนรับมีหนังสือขออนุญาตอายัดตัวผู้ต้องหาดังกล่าวไป
ยังสถานที่ที่ขออายัดไว้โดยด่วนที่สุด

กรณีการสอบสวนเสร็จสิ้นและมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาอายัด
หลังจากส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการแล้ว ให้พนักงานสอบสวนหมั่นติดตามผลการสั่งคดีของ
พนักงานอัยการ จนกระทั่งพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกอายัดต่อศาล และเรือนจำได้รับ

หมายนัดพิจารณาของศาลนั้นแล้ว หรือพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาอาัยแล้ว ให้พนักงานสอบสวนรับมีหนังสือขอถอนอาัยผู้ต้องหาดังกล่าวไปยังสถานที่ที่ขออาัยไว้โดยด่วนที่สุด

๔.๔.๖ ให้หน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนทุกแห่งจัดทำ **สมุดคดีที่มี การอาัยตัวผู้ต้องหา(แบบ ส ๕๖ - ๘๓)** ไว้ประจำที่หน่วยงาน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาตรวจสอบได้ โดยสะดวกตลอดเวลา และให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับการหรือผู้บัญชาการแล้วแต่กรณี ตรวจสอบผลการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนทุกระยะ

๕. การควบคุมการสอบสวนของพนักงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด และสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

๕.๑ คดีที่อยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงของหน่วยงานต่างๆในกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด และสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ให้ถือปฏิบัติ ตามข้อ ๑ ถึงข้อ ๔ ตามอำนาจหน้าที่โดยอนุโลม

๕.๒ กรณีที่จะต้องทำการสืบสวนเสียก่อนแล้วจึงรายงานขออนุญาตทำการสอบสวน ซึ่งอาจจะเข้าร่วมการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนท้องที่ หรือขออนุญาตเป็นพนักงานสอบสวนแต่เพียงฝ่ายเดียว ในการสืบสวนให้ถือปฏิบัติ ดังนี้

๕.๒.๑ เมื่อมีผู้ร้องหรือได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้ทำการสืบสวน ให้ผู้มีหน้าที่สืบสวนหรือหัวหน้าคณะพนักงานสืบสวนทำการสืบสวนให้เสร็จสิ้นภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ได้รับ คำร้องหรือรับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา หากการสืบสวนไม่แล้วเสร็จตามกำหนด ให้เสนอสำนวนการสืบสวน พร้อมเหตุผลความจำเป็นไปยังผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับการภายใน ๑๐ วันนับแต่วันครบ กำหนด และให้ผู้บังคับการมีอำนาจสั่งขยายเวลาการสืบสวนได้ ๒ ครั้ง ครั้งละไม่เกิน ๓๐ วันตามเหตุแห่ง ความจำเป็น พร้อมทั้งติดตามเร่งรัดให้เสร็จสิ้นภายในกำหนด

เมื่อผู้บังคับการสั่งขยายเวลาแล้ว ยังทำการสืบสวนไม่เสร็จสิ้น ให้ขออนุมัติขยายเวลาไปยังผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บัญชาการ และให้ผู้บัญชาการมีอำนาจสั่งขยาย เวลาตามความจำเป็นได้ครั้งละไม่เกิน ๓๐ วัน จนกว่าการสืบสวนจะเสร็จสิ้น โดยบันทึกเหตุแห่งความ จำเป็นในการอนุมัติแต่ละครั้งไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

ในกรณีที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้สั่งการเกี่ยวกับการสืบสวนไว้อย่างไร ให้ถือปฏิบัติตามนั้น

๕.๒.๒ แนวทางในการสืบสวนให้ปฏิบัติ ดังนี้

(๑) ให้สืบสวนให้ได้ความว่าผู้ต้องหาในคดีนั้น ถูกจับกุมตัวมาดำเนินคดีหรือไม่และได้รับการปล่อยชั่วคราวหรือถูกควบคุมอยู่ในระหว่างการสอบสวนหรือไม่

(๒) ในกรณีที่พนักงานสอบสวนท้องที่ได้จับกุมและควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ ให้สืบสวนให้ได้ความว่าคดีอยู่ในระหว่างผิดฟ้อง ผิดฟ้องฝากขัง หรือฝากขังเมื่อใด

(๓) ในกรณีที่ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราว ให้ทำการสืบสวนให้ได้ ความเป็นพนักงานสอบสวนท้องที่ได้ทำการสืบสวนสอบสวนเพียงใด และจะดำเนินการสอบสวนเสร็จสิ้น เมื่อใด

ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นหลักฐานข้อมูลประกอบรายงานขออนุญาตทำการสอบสวนต่อผู้บังคับบัญชาต่อไป การปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการขออนุญาตทำการสอบสวนของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกขั้นตอนถือเป็นงานเร่งด่วน หากดำเนินการล่าช้าจะไม่สามารถเข้าไปทำการสอบสวนตามคำร้องของผู้ร้อง หรือตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาได้ ด้วยเหตุที่พนักงานสอบสวนท้องที่ได้ดำเนินการสอบสวนเสร็จสิ้นไปก่อนแล้ว อันเป็นการเสียความยุติธรรมและเสียค่าใช้จ่ายโดยเปล่าประโยชน์

๕.๒.๓ เมื่อได้รับอนุญาตให้ทำการสอบสวนคดีเรื่องใดแล้ว ให้พนักงานสอบสวนและผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนถือปฏิบัติตามคำสั่งข้อ ๑ ถึงข้อ ๔ ตามอำนาจหน้าที่โดยอนุโลม เว้นแต่เป็นคดีที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดระยะเวลาไว้เป็นการเฉพาะ ก็ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนให้เสร็จสิ้นตามกำหนดระยะเวลานั้น

๖. การตรวจสอบและการติดตามผลการปฏิบัติ

๖.๑ ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ผู้บัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด หรือผู้บัญชาการสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง แล้วแต่กรณี มีหน้าที่กำหนดให้รองผู้บัญชาการเป็นผู้ตรวจสอบติดตามผลการปฏิบัติตามคำสั่งนี้อย่างน้อย ทุก ๖ เดือน

๖.๒ จเรตำรวจ มีหน้าที่ตรวจสอบผลการปฏิบัติว่าผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติ หรือละเลยการปฏิบัติต่อคำสั่งนี้อย่างใดหรือไม่ แล้วสรุปผลการตรวจแยกราายงานเป็นการเฉพาะให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติทราบ ปีละ ๒ ครั้ง ภายในวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ และวันที่ ๓๑ สิงหาคม ของทุกปี

นายโกมล พรหมเพ็ง

ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักนโยบาย
และยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

ที่อยู่ปัจจุบัน

๔๙/๑๓ หมู่บ้านสัมมากรนิมิตใหม่ แขวงสามวาตะวันออก
เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

ที่ทำงาน

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวง
ยุติธรรม อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ชั้น ๙ ถนนแจ้งวัฒนะ
แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐

ประวัติการศึกษา

๑. ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์ การปกครอง และ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา)
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๒. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารงานยุติธรรมและความปลอดภัย)
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติการรับราชการ

๑. พนักงานคุมประพฤติประจำศาลจังหวัดชลบุรี และประจำศาลอาญา
๒. หัวหน้าส่วนติดตามและประเมินผล ส่วนแผนงานและงบประมาณ ส่วนนโยบายและ
ยุทธศาสตร์ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๓. ผู้อำนวยการสำนักบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมาย

รางวัลเกียรติคุณ

- ข้าราชการดีเด่น ปี ๒๕๕๑

นายแพทย์วรวิทย์ ไวยวุฒิ

นายแพทย์เชี่ยวชาญ ผู้อำนวยการสำนักตรวจพิสูจน์ทาง
ชีววิทยา

ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญาตรี

แพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. ๒๕๓๗

ระดับปริญญาโท

วทม. (การแพทย์คลินิก) มหาวิทยาลัยมหิดล

ระดับปริญญาเอก

Doktor der Medizin, Johannes Gutenberg Mainz
University Germany

อนุมัติบัตร

นิติเวชศาสตร์, เวชศาสตร์ครอบครัว

ประวัติการทำงาน

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ - ปัจจุบัน

ผู้อำนวยการสำนักตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา สถาบันนิติ
วิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม

๒๕๓๗ - ๒๕๕๑

หัวหน้าสาขาซีโรไลยัตถุพยาน ภาควิชานิติเวชศาสตร์ คณะ
แพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

-

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

นางสาวณัชชา วรวัฒนเมธิกุล

ผู้ตรวจราชการ สำนักงานศาลยุติธรรม

ที่อยู่ปัจจุบัน

๘/๔๐๐ ถ.รัตนวิเบศร์ ต.บางรักพัฒนา อ.บางบัวทอง จ.
นนทบุรี

ที่ทำงาน

หน่วยตรวจราชการ สำนักงานศาลยุติธรรม อาคารศาลอาญา
ชั้น ๑๒ ถ.รัชดาภิเษก แขวงจอมพล เขตจตุจักร
กรุงเทพมหานคร ๑๐๙๐๐

ประวัติการศึกษา

๑. ปริญญาตรีบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๒. ปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๓. พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ประวัติการทำงาน

๑. ผู้ตรวจราชการ (ประเภทบริหารระดับสูง) สำนักงานศาลยุติธรรม
๒. ผู้อำนวยการสำนักคณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรม
๓. ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลฎีกา
๔. ผู้ตรวจราชการ ๙ สำนักงานศาลยุติธรรม

รางวัลเกียรติคุณ

ข้าราชการดีเด่น ปี ๒๕๓๑

นักบริหารงานบุคคลดีเด่น ปี ๒๕๓๖

นายสุเมธ ศิลปะนระจุ

อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด
(ผู้ช่วยเลขานุการ รองอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการสูงสุด)

ที่อยู่ปัจจุบัน

๒๐ หมู่บ้านเสรี ซอยลาดพร้าว ๑๐๑ (๔๔) ถนนลาดพร้าว
แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

ที่ทำงาน

สำนักงานอัยการสูงสุด ชั้น ๔ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ
(อาคาร A) ถ.แจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

๑. ปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๒. เนติบัณฑิต สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ประวัติการทำงาน

- สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา ๔
- สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลแขวง (ดุสิต)
- สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี
- สำนักงานอัยการจังหวัดลพบุรี
- สำนักงานคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ๒
- สำนักงานอัยการจังหวัดเบตง
- สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายบริหารอาคารและที่ดิน
- สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายแผนช่วยเหลือทางกฎหมาย
- ผู้ช่วยเลขานุการอัยการสูงสุด (นายอรรถพล ใหญ่สว่าง)
- สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย ๑
- ผู้ช่วยเลขานุการรองอัยการสูงสุด (ร.ต.ต.พงษ์นิวัฒน์ ยุทธภัณฑ์บริหาร)

พลตำรวจตรี ชนะชัย ลีมประเสริฐ

ผู้บังคับการกองคดีอาญา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ที่อยู่ปัจจุบัน

อาคาร ABSTRACTS พหลโยธิน ๑๐๗๖/๑๘ แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ โทรศัพท์มือถือ ๐๘๑-๘๔๘-๐๐๘๑

ที่อยู่ทำงาน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ชั้น ๑๔ อาคาร ๑ ถนนพระราม ๑
แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐ โทรศัพท์
๐๒-๒๐๕-๓๔๕๐-๑ โทรสาร ๐๒-๒๕๑-๒๖๖๒

วุฒิการศึกษาและสถาบันการศึกษา

๑. รัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต (ตร.) โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
๒. นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๓. นิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขากฎหมายธุรกิจ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๔. เนติบัณฑิตไทย จากสำนักอบรมศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ ๔๑

ประวัติการทำงาน

ผู้บังคับการกองคดีอาญา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

นายเฉลิมชัย ปาปะทา

ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานกลาง

ที่ทำงาน

กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ๖๑ ถนนพหลโยธิน
เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ ๐๘๑-๗๙๒-๗๒๒๗

วุฒิการศึกษาและสถานที่ศึกษา

๑. ปริญญาตรีวิทยาศาสตร์ (วนศาสตร์) : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๒. ปริญญาโทการบริหารทรัพยากรป่าไม้ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติการทำงาน

๑. ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชัยนาท (๓ปี)
๒. ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่๑๒ จังหวัดนครสวรรค์ (๑ปี)
๓. ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานกลาง (๒ปี)

นายเสริมศักดิ์ สีสันต์

ปลัดจังหวัดเพชรบุรี

ที่อยู่ปัจจุบัน

๑/๑ ถนนริมน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ที่ทำงาน

ที่ทำการปกครองจังหวัดเพชรบุรี ศาลากลางจังหวัดเพชรบุรี

ประวัติการศึกษา

๑. ปริญญาตรีรัฐศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๒. ศลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประวัติการรับราชการ

๑. ปลัดจังหวัดเพชรบุรี
๒. นายอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
๓. นายอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
๔. นายอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
๕. นายอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
๖. นายอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
๗. นายอำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง
๘. ปลัดอำเภอ
๙. นักการข่าวสำนักข่าวกรองแห่งชาติ

นางสาววราภรณ์ ทรงเจริญ

นักวิชาการระดับผู้อำนวยการใหญ่ บริษัท วิทย์การบิน
แห่งประเทศไทย จำกัด

ที่อยู่ปัจจุบัน

๑/๒๑ ซอยวิภาวดีรังสิต ๓๘ ถนนวิภาวดีรังสิต อำเภอจตุจักร
กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐ โทรศัพท์ ๐๒-๕๑๓-๑๔๘๘
โทรศัพท์มือถือ ๐๘๑-๘๒๙-๕๒๗๑

ที่อยู่ทำงาน

บริษัท วิทย์การบินแห่งประเทศไทย จำกัด
๑๐๒ ซอยงามดูพลี แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กทม
๑๐๑๒๐ โทรศัพท์ ๐๒-๒๘๕-๙๓๐๘ โทรสาร ๐๒-๒๘๗-
๘๔๑๖

วุฒิการศึกษาและสถาบันการศึกษา

๑. บัณฑิตบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๒. นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
๓. พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ประวัติการทำงาน

๑. ผู้อำนวยการกองบัญชี
 ๒. ผู้อำนวยการกองการพัสดุ
 ๓. ผู้อำนวยการกองการเงิน
 ๔. ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทั่วไป
 ๕. ผู้อำนวยการสำนักกรรมการผู้อำนวยการใหญ่
 ๖. นักวิชาการระดับผู้อำนวยการใหญ่
- บริษัท วิทย์การบินแห่งประเทศไทย จำกัด

นายนवल คັນวณิช

รองประธาน บริษัท อีเกิ้ลแตรค จำกัด

ที่อยู่ปัจจุบัน

๙/๑๔๐ หมู่ที่ ๖ ต.ตลาดขวัญ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๕๐๒๒๐

ที่ทำงาน

๓/๑๐๘ ถ.รัตนโกสินทร์ ต.ศรีภูมิ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๕๐๒๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๒๕-๑๑๓๑

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.๒๕๓๘

ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต การจัดการทั่วไป สถาบันราช
ภัฏเชียงใหม่

พ.ศ.๒๕๕๓

ปริญญาโท เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. ๒๕๕๕

ผู้จัดการธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) สาขาหางดง
เชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๕๒

ผู้จัดการธนาคารกรุงศรีอยุธยาจำกัด (มหาชน) สาขานนบุญ
วาทย์ ลำปาง

พ.ศ. ๒๕๕๐

กรรมการบริษัท จังเกิ้ลไฟลท์ จำกัด เชียงใหม่

นายสิระ เจนจาคะ

กรรมการผู้จัดการ บริษัท บ้านทรงไทยแจ้งวัฒนะ จำกัด

ที่อยู่ปัจจุบัน

๙๙/๕๑๙ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่
กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐

ที่ทำงาน

บริษัท บ้านทรงไทยแจ้งวัฒนะ จำกัด ๙๙/๕๑๙ ถนนแจ้ง
วัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐
โทรศัพท์ ๐๒-๙๘๒-๕๓๔๔ โทรสาร ๐๒-๙๘๒-๖๒๐๑

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการ
มหาวิทยาลัยเกริก

ประวัติการฝึกอบรม

หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับกลาง รุ่นที่ ๗ (ยธก.)
กระทรวงยุติธรรม

ประวัติการทำงาน

กรรมการผู้จัดการ บริษัท บ้านทรงไทยแจ้งวัฒนะ จำกัด

อดีตที่ปรึกษาคณะกรรมการคมนาคม สภาผู้แทนราษฎร

อดีตผู้ช่วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดมหาสารคาม